

Slovenski Pravnik

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani

VSEBINA:

1. DR. ŠIRKO: Za staro pravdo!	193
2. JOSIP ZDOLŠEK: Kollizija med predpisi o službenih pogodbah med gospodarji in posli.	204
3. DR. FRANJO OGRIN: Upravno kazensko pravo.	217
4. PROF. DR. MEĖOD DOLENC: Ružičev načrt zakona o gozdovih in o pogozdovanju.	229
5. PROF. DR. GJORGJE TASIĆ: O parlamentarnom Odboru u Čehoslovačkom Ustavu.	237
6. Prvi kongres pravnikov v Beogradu.	242
7. Pregled tujih zakonodaj.	246
8. Razgled po pravniških revijah.	252
9. Književna poročila	257
10. Razne vesti	263
PRILOGE: Odločbe stola sedmorice v civilnih stvareh	
Odločbe stola sedmorice v kazenskih stvareh	
Notarski Vestnik	

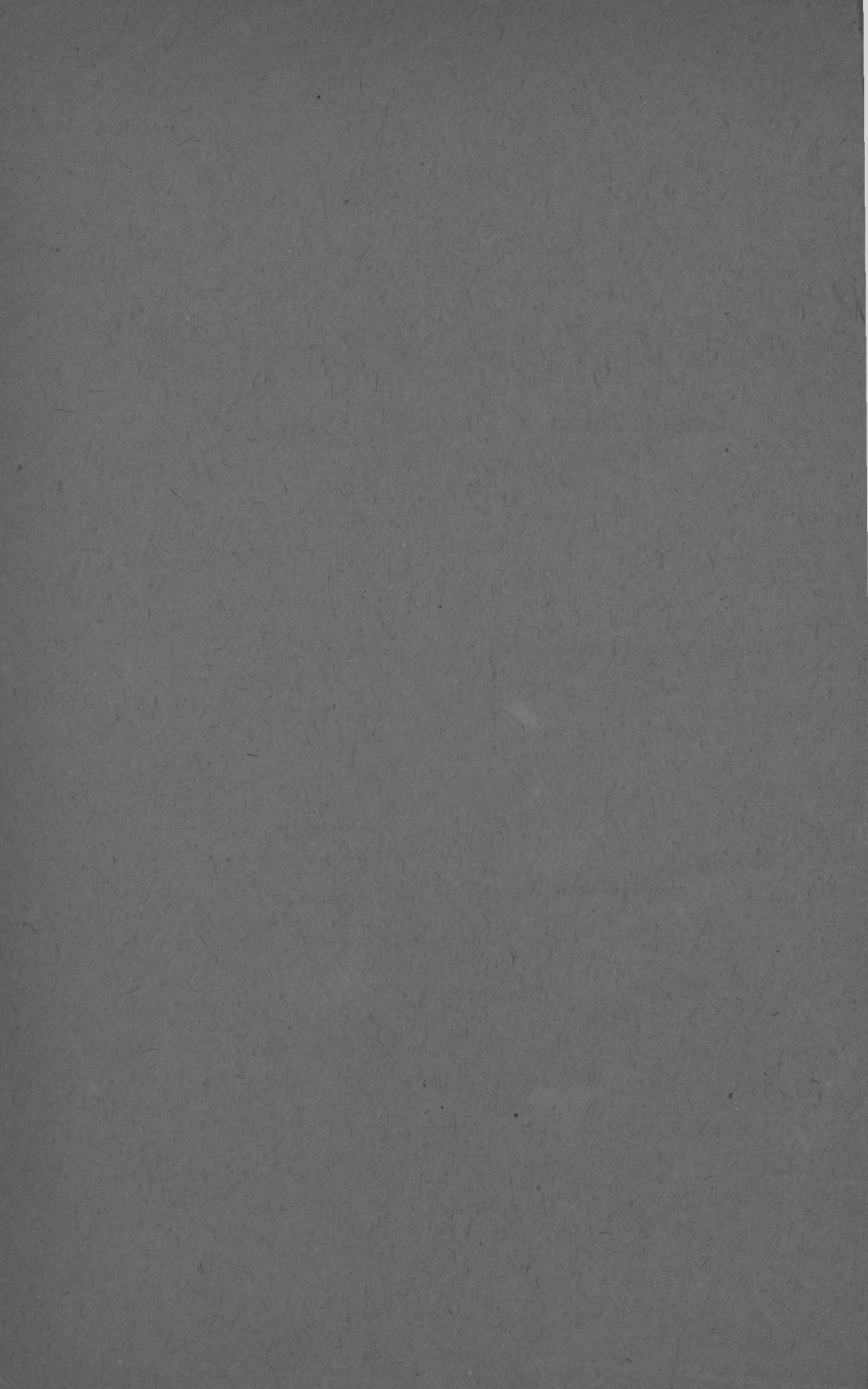
V LJUBLJANI

NATISNILA „NARODNA TISKARNA“

1925

Za uredništvo in izdajatelja odgovarja: Dr. Rudolf Sajovic

Za Narodno tiskarno: Franc Jezeršek

SLOVENSKI PRAVNIK

Leto XXXIX. V Ljubljani, 1. decembra 1925. Štev. 9.—12

Za staro pravdo!

Dr. Širkb.

Znano je tolmačenje §§ 850—853 o. d. z. o obnavljanju in popravi mej v Ehrenzweigovem sistemu avstrijskega privatnega prava; nanj se sklicuje Zdolškova razprava v prvem zvezku letošnjega «Slovenskega pravnika» in menda ga redno uporabljajo tudi sodišča. Obsežna utemeljitev rekurzne instance v N. iz sklepa od 15. decembra 1920, R I 121/20, kolikor je načelnega značaja, pravi:

»Z mejnimi spori tekmujejo že po naravi predmeta posestne in lastninske pravde. Nesmiselno bi bilo trditi, da so odvzeta po postanku ces. naredbe od 22. julija 1915, št. 208 drž. zak. posestniku ali lastniku sporne ploščine materialnopravno zajamčena pravna sredstva §§ 339, 366, 372, 523 o. d. z. Načeloma priznava to (z utesnitvijo pri vrednosti ne nad 125 Din) že § 4 navedene ces. nar. Merodajno za ugotovitev pristojnosti pravnega oziroma nespornega sodnika je v materialnem oziru pač to, ali gre spor za prostorno popolnoma določen kos zemlje, v formalnem oziru pa, ali je moči predmet, ki je podlaga sporu, določno in točno označiti ali ne. Kjer so ti pogoji podani, ni moči trditi, da gre za pravcati mejni spor v ožjem pomenu, kakor ga ima v mislih § 850 o. d. z. (v sedanji obliki). Ob taki podlagi je izvojevati spor v rednem pravdnem postopanju. Med te spore spada tudi ta primer, ker je svet. ki ga zahtevata zase tako predlagatelj kakor njegov nasprotnik, v vsakem oziru določen. V nespornem postopanju pa je rešiti po intencijah navedene naredbe dispozitivno le tiste spore, kjer je meja tako nedoločna, izbrisana ali nevidna, da sporni kos ni določljiv po svojem obsegu, niti ga ni mogoče označiti grafično tako, da je dejanska in formalna negotovost glede mejne črte.«

Iz teh treh virov je povzeti nastopne načelne trditve, ki jim je nasprotovati:

1. po § 850 urejuje sodnik zgolj obojestransko sporazumno priznane mejnike in meje, spornih pa ne;

2. po § 850 rešuje sodnik edino sporno vprašanje, ali so obstoječi priznani mejniki popravila potrebni ali ne;

3. zahtevek po obnovitvi stare mejne črte je uveljaviti vedno in izključno z lastninsko tožbo kot mejno črto zahtevane površine;

4. sploh je uveljaviti pravnim potom tudi zahtevek na ugotovitev točno določene črte kot meje, s katero je točno obmejena določna površina, ki jo stranka zahteva;

5. v nesporni postopek po § 850 in 853 odz. spadajo le oni spori, kjer je meja tako nedoločna, izbrisana ali nevidna, da sporni kos ni določljiv po svojem obsegu, niti ga ni mogoče označiti grafično, tako da je dejanska in formalna negotovost glede mejne črte;

6. v nespornem postopku se določuje meja le po zadnjem mirnem posestnem stanju in, ako tega ni mogoče dognati, po sodnikovem preudarku; v tem postopku morda najdene stare meje ali dognane obstoječe lastninske pravice ni moči upoštevati.

V članku Slovenskega Pravnika za leto 1920 (9. zvezek) je deloma povedano, do kakšnega splošnega tolmačenja zakonitih določb o obnavljanju in popravi mej me je privedla praksa.

Daši mi je Krainz-Ehrenzweig kakor vsakemu sodniku, ki samuje na deželi, učitelj in vodnik, vendar se ne morem pridružiti njegovim zgoraj navedenih naukom, ker ne ustrezajo ne besedilu zakona, ne njegovemu namenu, najmanj pa v svojih posledicah potrebam praktičnega življenja. Menim, da ta trditev ni drzna, saj se Ehrenzweig sam (stran 142) nadeja, da si bo praksa že pomagala preko vseh nedostatkov besedila v novelah, ako bo le imela vedno pred očmi nje namen. Pomagajmo si torej tudi preko Ehrenzweigovega tolmačenja.

Kaj zahteva praksa? Kratko, da mi zakonita določba reši čim več sporov, da ga torej tolmačim tako, da ga spravim v

sklad z ostalimi zakonitimi določbami in da bo uporabna za čim širši obseg spornih vprašanj, ne da bi pri tem zanemarjal juridično logiko in doslednost.

Glede § 850 trdi Ehrenzweig, da dovoljuje sodniku obnavljati stara mejna znamenja in meje le, ako niso sporna znamenja in potek meje, ampak priznana od obeh strank; sporno sme biti med njima le vprašanje, ali je potreba obnavljati obstoječe priznane mejnike, ali so že dovolj razpadli, da je treba novih ali ne. To bi naj bila po Ehrenzweigu vsa vsebina tega paragrafa.

Prvo, kar pride človeku pri tem tolmačenju na misel, je pač začudenje, ali se splača za rešitev tega vprašanja napraviti cel nov paragraf. V spomin nam pride nekdanji, sedaj črtani § 887 o. d. z. brez vsebine.

V civilnopravnem redu je povedano, da sme, oziroma da mora sodnik na soglasen predlog strank sprejeti na zapisnik njun sporazum o pravno relevantnih odnošajih, če bi že ne bilo to umljivo po sebi. Ako sta torej stranki sporazumni, da je črta a—b stara meja in znamenja v točkah 1—2—3—4... v njej stari mejniki, jim je bilo že prej vedno na voljo, da pustita ta sporazum pred sodnikom zapisati in s tem posvedočiti; tega torej ne bi bilo treba ugotoviti z novo zakonsko določbo. Morda je treba posebne zakonske določbe za rešitev vprašanja, ali je treba novih mejnikov ali ne? Rekel bi, da ne.

Kljub reklu »minima non curat praetor« nočem trditi, da je vprašanje premalenkostno, da bi zaslužilo odgovor v obliki zakonite določbe, tudi nočem zavrniti takega predlagatelja, češ popravi si jih sam, ako ti niso dovolj dobri, pač pa je pomisliti tole:

Gotovo je, da sme vsak lastnik označiti svojo priznano mejo z mejniki, ki so samo njegovi in stoje samo na njegovem svetu, segajo torej le do mejne črte. Ako pa hoče postaviti take mejnike, ki bodo (po § 854 o. d. z.) skupna last obeh mejašev in bodo stali v mejni črti tako, da bodo segali na obe strani mejne črte v svet obeh mejašev, je seveda treba privoljenja mejaševega, ako mejaš ne da tega dovoljenja, mu takih skupnih mejnikov tudi sodnik ne more vsiliti. (Morda bo sosed tako namero sodnikovo prav lahko ovrl, ako mu prinese lastne,

s svojimi začetnicami označene mejnike). Preostane torej le slučaj, da so že stara priznana skupna mejna znamenja, o katerih trdi eden, da so popravila potrebna, drugi, da ne, n. pr. barva po skalah, s katero je bil potek meje označen, je obledela, leseni klini so strohnili, kamen je izginil in ostala je jama, v kateri je stal, itd. Pa tudi v teh slučajih bo sodnik take skupne mejnike obnavljal le v slučaju, da soglašata stranki, ako je že potreba poprave dognana, v tem, da se na istem mestu v isti obliki obnovijo; ako pa bi ena izmed njiju tega ne hotela, temveč predlagala, da vsak mejaš od svoje strani postavi svoje lastne (ne solastnih) mejnike, tudi ne bo imel sodnik zakonite podlage, da bi obnavljal skupne mejnike, razen kolikor mu to dovoljuje § 856 o. d. z., spričo katerega ni treba nove določbe glede tega vprašanja. Popolnoma prazen je torej § 850 s tako vsebino in vsled tega nepotreben.

Ali je tako tolmačenje § 850 utemeljeno v njegovem besedilu? Najprej je pripomniti, da izraza »priznan« sploh ni videti v besedah te določbe, marveč se pride do tega pojma za določne slučaje le po logičnem sklepanju, nasprotno pa je v besedilu izraz, »ako so meje sporne«, torej ni že naprej napak govoriti tudi o tem.

Ako se razdele v en stavek stisnjeni deli § 850, tedaj so tam očitvidno rešeni trije slučaji:

1. Ako bi utegnila postati poškodovana mejna znamenja popolnoma nepoznata, tedaj ima vsak mejaš pravico zahtevati njih sodno obnovitev ali popravo; tukaj je naravno, da morajo biti mejna znamenja priznana, če tudi to v paragrafu z besedo ni povedano;

2. ako so meje res nepoznate, imata mejaša isto pravico, toda tu morata mejo pač šele dognati; če ni sporna, jo doznata po sporazumni napovedi;

3. a k o s o m e j e s p o r n e, imata mejaša zopet isto pravico, namreč pravico zahtevati sodno obnovitev ali popravo, (kljub Ehrenzweigu) in sodnik bo rešil ta spor ter povedal, katera je prava.

Ko Ehrenzweig uči, da moram staro mejo iskati z lastninsko pravdo za površino, katere konec je ta mejna črta in da je sodnik v nespornem postopku ne sme priznati, oziroma

s svojim sklepom spraviti zopet v veljavo, mu besedilo zakona tukaj očitvidno nasprotuje.

Ako besedilo zakona ne nasprotuje mnenju, da smem po § 850 tudi sporno staro mejo uveljaviti, tedaj smem opozoriti pač tudi na to, da potrjuje tudi spremno poročilo k tej zakonski predlogi to mnenje. Na strani 266 ukaznika min. pravde iz leta 1915 čitamo: »Meje se utegnejo tako tedaj, ako so bile poškodovane, ali pa so postale sporne, kakor tudi tedaj, ako so postale popolnoma nepoznate, določiti ali obnoveviti v nespornem postopku. Kaj smem obnoveviti, nego le nekdanjo mejo?

Dosledno v tem smislu pravi dalje to poročilo na strani 267, da je lastninsko tožbo zavrniti radi nepristojnosti pravdne poti, kakor hitro trdi toženec, da v tožbi zatrjevana črta ni meja, ali pa, ako je vložil istočasno predlog na nesporno ureditev te meje. Lastninska tožba brez predhodne nesporne ureditve mej je torej po izvajanju navedenega poročila le mogoča, ako soglašate obe stranki v tem, da so mejne črte sporne površine nesporne, da gre torej pravda le za to, čegav je tisti točno obmejeni prostor, ki je postal vsled priznane prave obmejitve predmet zase in ni več del morebitne ostale površine. Vsestransko priznane meje namreč napravljajo iz sicer gladke nerazkosane površine posamezne samostojne kose. Vobče bo tak samostojni kos nosil svojo parcelno številko, toda ni potrebno, utegne jo tudi šele nakladno dobiti. V vseh drugih slučajih pa je najprej v nespornem postopku ugotoviti mejo bodisi staro, bodisi novo.

Po nesporni ureditvi meje je, kakor pravi 3. odstavek omenjenega poročila, lastninska tožba mogoča, ker je sedaj predmet točno obmejen, in dopustna tudi tedaj, ako vrednost stvari ne presega 125 Din. To je spričo § 4 novele mogoče le pri ureditvi meje po § 850 o. d. z. in sicer po sporni ureditvi, nikakor pa ne po ureditvi meje po priznanju; tu ni nobene pravde več.

Trditev, da je pravo staro mejo uveljaviti le z lastninsko tožbo za določen površinski kos, utemeljuje Ehrenzweig in drugi, ki mu slede s tem, da je bistvena razlika med tem, ali zahtevam kos površine kot svojo last, ali pa zahtevam dolo-

čitev meje kot konec tega kosa, češ da v nespornem postopku ne gre za lastnino zemlje, nego le za meje. Tudi trde, kakor je iz zgoraj cit. rekurzne utemeljitve razvidno, da bi sicer prišli §§ 339 366 in 379 o. d. z. ob veljavo.

Do novele se je zahtevek za določno mejo reševal le v redni lastninski pravdi. Vedno poudarjeni namen novele je pa bil omejiti lastninske in posestne pravde, jih napraviti nepotrebne ter jih nadomestiti z drugim cenejšim postopkom, s katerim bi se naj dosegel isti uspeh na cenejši in enostavnejši način. Novela ni spravila ob veljavo nobene ostalih določb o. d. z., ki govore o posesti, lastnini in priposestvovanju, ampak je ustvarila le nadomestek za tožbe, ki se opirajo na te določbe, surogat, s katerim se na cenejši način v bistvu doseže isti uspeh. Vse to pa v pravem spoznanju, da je vse eno, ali dosežem v lastninski pravdi s sodbo priznanje lastnine do one površine, katere meja je napram tožencu mejašu v naravi črta a—b, ali pa dobim s sklepom o ureditvi meje v isti črti a—b mejo, ter je ali bo zemlja, ki sega do nje, nujno moja last, ako meja obvelja, kajti meje brez lastnine ni. Zato je res, kar poudarja Zdolšek (stran 3), da meja ni samostojna stvar. Toda, ako bi jo moral primerjati pravno relevantni listini, tedaj bi jo pač vzporedil z bankovcem in poudaril razliko med veljavnim bankovcem in z bankovcem, ki je ob veljavo, med veljavno mejo in bivšo mejo; prva je meja, druga ni. Meja ima namreč vedno to bistveno lastnost, da se je lastnina drži in ne more biti drugega kot črta ločilnica med mojim in tvojim; je torej dejstvo in ne le dokazno sredstvo, da je zemlja do tod moja, onkraj pa tvoja. Če torej v nespornem postopku zahtevam mejo, ne zahtevam meje kot samostojno stvar, ampak kot črto, do katere sega moja last. Seveda je poudariti, da bi bil na podlagi sodbne takoj lastnik prisojene mi zemlje, na podlagi izreka nespornega sodnika o poteku meje pa nisem lastnik te zemlje do te črte, ampak sem bil lastnik morda že prej na podlagi naslova, po katerem se lastnina sploh pridobi, ali pa postanem šele lastnik, ako mi ta črta kot meja obvelja.

Res ni umevno, zakaj bi s tem cenejšim sredstvom nespornega postopka ne uveljavil tudi nekdanje obstoječe meje, ki mi jo je nasprotnik dolga leta priznaval, danes mi je pa neče več.

Gotovo ne nasprotuje namenu novele to, ako prizna sodnik v nespornem postopku veljavo meji, ki je veljala med mejašema nazadnje, morda pred 100 leti, morda še pred 29 leti, morda še lani ali včeraj. S tem, da sodnik zopet uveljavi sedaj nepriznano mejo, ki je nazadnje obstajala, še nikakor ne sodi o sporih, ki spadajo na redno pravdno pot, ampak ugotovi le, da je ta črta bila zadnja veljavna meja in jo spravi v veljavo, da bo tudi ostala dotlej, dokler je ne ugonobi izkazana močnejša pravica. Tako izkazovanje je pa pridržano redni pravdni poti. Ta nevarnost pa preti vsaki v nespornem postopku ugotovljeni meji izvzemši oni, ki je na novo ustanovljena po § 851 na podlagi zadnje mirne posesti ali po sodnikovem preudarku pri vrednosti sporne površine pod 125 Din. Ravno tu se očitno kaže surogatni značaj teh določb, ki nikakor ne spreminjajo pravic, ki gredo strankam iz zakona, ampak jim le omogočajo, da pridejo do njih na cenejši način kakor doslej.

Ker je torej izvzemši navedeni slučaj tudi po ureditvi meje tako lastninska kakor (v načelu) tudi posestna tožba še mogoča ali vsaj ne izključena, menim, da ni upravičena popolna zavrnitev take, pred ureditvijo meje vložene tožbe, češ da ne spada na pravdno pot. Zavrtni jo je le začasno tako, da jo je moči po ureditvi meje spraviti zopet v tek, da se s tem prihranijo pristojbine za novo tožbo in pravično reši spor o stroških.

Prav poudarja Zdolšek, da bo že najbrž nesporni postopek pokazal, na čegavi strani je tudi materialna pravica in kdo bi utegnil zmagati v morebitni naknadni posestni ali lastninski pravdi. To pa sodnika ne sme motiti, mora si marveč v svesti biti, da o stvareh, ki spadajo na redno pravdno pot, ne sme soditi v nespornem postopku. Rešitev vprašanja, ali je morda priposestevanje dovršeno in ali je vsled tega prešla lastnina iz enega na drugega, spada na pot pravde in ne v nesporni postopek. Enako tudi vprašanje o moteni posesti. Zato se sodnik pri ugotovitvi stare zadnje veljavne meje ne sme ozirati na okolnost, da je morda mejaš že davno priposestvoval zemljo preko te črte. To spada na redno pravdno pot in se naj tam reši. Uvidevna stranka pa bo že v nespornem postopku to uvidela, se z malenkostnimi stroški umaknila,

se odpovedala stari meji in predlagala določitev nove, po zadnjem mirnem, posestnem stanju. Proti neuvidevnosti pa je vsak boj nemogoč.

Nekako samoobsebi umljiva in naravna zahteva je, da se naj stara izkazana meja spravi zopet v veljavo. Njeni upravičenosti se tudi Ehrenzweig ne more upirati. Zato vidimo, da bi jo rad uveljavil, toda ne naravnost, ampak na podlagi mirne posesti po § 851 o. d. z. ter namiguje, da naj bi sodnik pojem »miren« sukal tako, da bi pravno pomanjkljivo posedovanje, četudi ga nasprotnik ni motil, ne smatral za mirno. Zdolšek pa meni (stran 4), da se bo morda mirno posestno stanje dalo dognati po najdenih starih mejnikih v zvezi z drugimi okolnostmi in končno naj sodnikov preudarek upošteva tudi pravni položaj ter uredi mejo tako, da bo prav. Toda čemu po ovinkih, ko je naravnost mogoče in ko nas besedilo zakona ter njega izkazani namen naravnost sili k temu, da uveljavimo staro mejo zato, ker smo jo našli. Seveda bi bilo težko strankam, ki niso prava vešče dopovedati, da kot sodnik sicer ugotovim mejo tam, koder je nekdanj tekla, pa ne zato, ker je to stara meja, ki je bila nekoč v veljavi in še ni ob veljavo, ampak zato, ker (četudi malo po sili) spoznam, da sega do te črte mirno posedovanje, ali pa celo zato, ker je po mojem preudarku tako najbolj prav.

Še enkrat je poudariti — da ne bo izraz »star« zbujal pomisleka ali mnenja, da gre za prastare stvari, — da je stara meja tista, ki je nazadnje veljala. Ta starost utegne biti celo le enodnevna in teoretično še manjša. Mejaša se n. pr. danes zedinila in postavila mejnike, čez noč pa si eden premisli in vrže drugo jutro te mejnike ven, drugi predlaga ureditev meje. (Po Ehrenzweigu bi moral vložiti lastninsko tožbo.) Kaj je bolj enostavno nego to, da sodnik uveljavi zadnjo, to je, včeraj na podlagi sporazuma veljavno mejo. Kako bi utegnil strankam utemeljiti morda kako drugo mejo ali pa isto mejo iz razloga posedovanja ali svojega preudarka, kakor da bi bil sklenjeni sporazumni dogovor glede mejnikov neveljaven oziroma neupošteven. Kaj pa potem, ako je ta danes sporna meja bila nazadnje veljavna vsled izreka nespornega sodnika? Mejaš jo je nekaj časa spoštoval, sedaj je pa ne več in sega preko

nje, trdeč, da ni potekala tam, kjer jo zatrjuje prvi mejaš. Ali naj nastopi prvi mejaš, ki zahteva uveljavljenje točno določene mejne črte pot lastninske pravde. Kako bo utemeljeval svojo lastninsko pravico? Gotovo ne s tem, da je nesporni sodnik tam določil mejno črto, kajti kakor že povedano, z ustanovitvijo mejne črte bodisi na tej ali oni podlagi ne razsoja sodnik o lastnini, pač pa je, ako ostane od njega določena meja v veljavi, lastninska pravica nekaka nujna posledica meje. Proti vsaki taki lastninski tožbi bo toženec utegnil ugovarjati, da v tožbi zatrjevana mejna črta ni ista, ki jo je sodnik spravil v veljavo s svojim izrekom in takoj nastane iz lastninske tožbe mejni spor, v katerem se bo pač nujno iskala stara, točno določena meja brez dvoma v prvi vrsti s pomočjo nekdanjega sodnikovega izreka in njegovega zapisnika. Seveda ni izključeno, da je ne bo mogoče več najti in tedaj pridejo tudi tu na vrsto nadaljnji pripomočki, da se meja naredi, kakor v drugih slučajih.

Poglejmo si še posledice tega različnega tolmačenja. Ako uveljavim po § 850 stare najdene meje, odpadejo vse lastninske tožbe, ki so po Ehrenzweigovem mnenju potrebne in preostanejo le lastninske tožbe priposestvovalcev. Ako pa puščam v nemar stare meje in ustanavljam vedno le nove po § 851, pa bo često prišel tudi pravi lastnik do tega, da bo moral svojo lastnino izkazovati pravnim potom. Zdi se mi pa vendar bolj naravno, da vedno in vselej dam priposestvovalcu težjo nalogo tožnika, ko vendar pridobi nekaj, kar ni bilo njegovega, nego da naložim lastniku, da v obrambo svojega započne tožbo in na novo dokazuje mejo pravnemu sodniku, ki jo je nesporni že našel, toda moral prezreti.

Ako uveljavim stare meje po § 850, nove pa ustanavljam po § 851, tedaj pride tudi § 4 novele do svoje polne veljave. Po § 851 ustanovljene meje smem izpodbijati le pri vrednosti sporne površine nad 125 Din; za mejo uveljavljeno po § 850 pa te omejitve ni. Ne drži ugovor, da je s tem odprta pot še večjemu številu pravn, kajti Ehrenzweig spravlja take slučaje že a priori na pravno pot. Po njegovih naukih se bodo prevodne stranke posluževale vedno pravdne poti, kadar bi se nadejale, da bi utegnil sodnik ugotoviti vrednost sporne po-

vršine pod 125 Din. Ravno za malenkostne spore, ki jih je hotela novela v prvi vrsti odpraviti, bi bila torej novela brez koristi, ker se bodo stranke bale, se je posluževati spričo nevarnosti, da sodnik ne bo upošteval dokazane stare meje. Pravd torej ne bo manj, ampak več. Kdor bi pa slučajno zašel na nesporno pot, pa bi moral trpeti, da se mu njegova očitvidna lastnina brez zakonitega razloga odvzame, da izgubi svojo lastnino kljub temu, da njegova pravica po zakonu ni zastarala, mejaš pa pridobi to zemljo v očitnem nasprotstvu zoper določbo o priposestvovanju. Tolažiti se s tem, da se to pač ne bo lahko zgodilo, ker bo skoro gotovo tudi posedovanje segalo do take očitvidno izkazane meje, je neumesten in nepotreben izhod.

Enako ni res, da novela domneva take nasilnosti in da so njene določbe v nasprotju z drugimi določbami o. d. zak. Resnična nasilnost je le v § 4 novele, da odloča in sicer le v slučaju, ako stare meje ni najti, zadnja mirna posest ali sodnikov preudarek pri površinski vrednosti pod 125 Din dokončno brez ozira na priposestvovalno dobo o. d. z. Praksa je že pokazala, da ta nasilnost ni velika, zlasti pa, da je stranke ne bodo čutile kot nasilnost ali krivico, ampak kot edini možni izhod, da se konča spor. Iz te prakse vemo, da se v slučaju, ko res stare meje ni najti, stranke tudi pri vrednosti nad 125 Din prav rade zadovoljujejo z mejo po mirnem posestnem stanju ali sodnem preudarku brez naknadne pravde, dočim bi preziranje izkazane meje občutile kot očitvidno krivico.

Ako pa bi sodnik pri vrednosti nad 125 Din po Ehrenzweigu upošteval 10-letno, 20-letno, da 29-letno mirno posedovanje kljub izkazani stari meji, je pač popolnoma naravno, da se bo lastnik podal v pravdo zoper priposestvovanje, ki mu preti. Nesporni postopek torej ne bo ovrl pravde, ampak samo zbiral material zanjo.

Že zgoraj je omenjeno, da je po izvajanjih spremnega poročila zakonodajne komisije lastninska ali posestna pravda brez predhodne ureditve mej mogoča le, ako je sporni kos površine po obojestranskem priznanju točno obmejen in s tem določen. Upreti pa se je Ehrenzweigovemu mnenju, da je nesporni postopek za ureditev meje na mestu le, kadar vlada

med strankama glede meje nekaka zmešnjava, negotovost in nejasnost. Daleč preko Ehrenzweigovega mnenja pa gre zgoraj navedena rekurzna odločba meneč, da stranka ne sme trditi določne mejne črte, niti sodnik sme dognati gotovo obmejene sporne ploskve, češ da v takem slučaju spada stvar na pot pravde.

Slučaji, da bi oba mejaša soglasno dejala, da ne vesta za mejo, so jako redki. Vobče bo predlagatelj povedal, da ve točno za mejo in jo bo izkazal, ali pa da ve vsaj, doklej je nemoteno posedoval in bo, ogorčen nad mejaševim posegom preko te črte, predlagal, da ga sodnik zavrne.

Pa vzemimo izjemni slučaj, da bi predlagatelj dejal v predlogu, da ne ve niti za mejo niti doklej je izključno sam posedoval zadevno zemljo in da se tudi nasprotnik enako tako izjavlja. To je pač samo teoretični šolski slučaj; ravno ž njim moramo preizkusiti uporabljivost načela. Prvo sodnikovo delo bo vendar, da bo na mestu samem ugotovil predmet spora, ker je to predmet njegovega poslovanja. Sodnik se ne sme in ne more loviti v negotovem prostoru na širni poljani, ampak mora predvsem vedeti, na kateri točno ograničeni ploskvi se giblje njegovo delo. Zato je pač prvo, da ugotovi, onkraj katerih črt ni nobenega spora ne glede na lastnino in ne glede na posedovanje. Ako bi se, da vzamemo zopet šolski primer, po izkazu teh črt interesi strank sploh ne križali, tedaj bi nastal med obema črtama takorekoč prazen, vsakega gospodstva prost prostor, na katerem ne bi trdil nobeden ne lastnine, ne posedovanja. Ako bi poleg tega prav nihče ne prijavil oziroma izkazal pravice do tega prostora ter bi se moralo po vsem reči, da pripada ta prostor v last enemu ali drugemu ali pa obema in oba zahtevata, da ustvari tukaj sodnik mejo. Tedaj bo pač ta — odklanjam vsak sporazum, ampak zahtevam sodnikov izrek —, ker je postopek oficijozen, izvedel vse mogoče poizvedbe in na njih podlagi razdelil zemljo. Brez dvoma pa je, da mora površina, katero deli, torej predmet njegove delitve, biti točno obmejena.

Če je že pri takem idealnem slučaju, kjer pravzaprav pozitivnega spora ni, treba točnih strankinih izjav, koliko bolj pri rednih spornih slučajih, kjer segajo interesi strank, njih za-

trjevane lastninske pravice ali zatrjevano posestno stanje drug preko drugega. Da vem, zakaj se mejaša prepirata, morata vendar označiti, kaj vsak zahteva, kod zahteva, da naj bo bodoča meja, bodisi že stara obnovljena ali nova ustvarjena. Ako bi — da se zopet poslužimo šolskega primera v skrajnosti — stranki predlagali ureditev meje med njunima n. pr. vzporedno ležečima parcelama in ne mogli ali ne hoteli pokazati drug drugemu priznано lastnino ali priznано mirno posedovanje, niti se hotele izjaviti o tem, tedaj je pač vsa površina obeh parcel predmet sodnikovega dela. Ta ploskev ima svoje določne meje napram tretjim mejašem, vsaj imeti jo mora, kajti če bi tirali negotovost do skrajnosti in bi sodniku v naravi tudi teh končnih črt ne pokazali in sploh nobenih končnih črt, da bi nanje oprl meje svojega dela, tedaj bi pač moral z Arhimedom vzklikniti: »Dajte mi točko, kjer bom stal . . .« sicer pa delo pustiti. Zakon tudi zahteva, da ima sodnik oceniti sporni prostor; kako bi to storil tudi le približno, ako ne ve, kolik prostor je sporen.

Iz obrazloženega tolmačenja zakona prihajam do zaključka, da ustreza besedilu, smislu in namenu zakona, ako nesporni sodnik z vsemi sredstvi išče najprej najboljše, to je staro mejo. Če je ne more najti, se zadovolji s tem, da napravi novo, po dognanem zadnjem mirnem posestnem stanju in četudi tega ni moči dognati, seže naj po zadnjem izhodu iz zagate, da napravi mejo po svojem preudarku.

Kolizija med predpisi o službenih pogodbah med gospodarji in posli.

Deželnosodni svetnik Josip Zdolšek na Vranskem.

Teoretično raziskovanje o mejah stvarnih področij z ozirom na zakone s predpisi o zgoraj označenih pogodbah je postalo potrebno, odkar so se pojavila o tem vprašanju, ki skoro dnevno zaposluje naša okrajna sodišča, v pravosodstvu različna mnenja.

V svoji odločbi od 20. februarja 1923 op. št. Ut 20/23/¹⁾ je stol sedmorice odd. B v Zagrebu mnenja, da poselski red za Štajersko od 27. junija 1895 št. 84 dež. zak. sploh nikdar ni bil uporaben za posle, najete zgolj za kmetiška dela. To mnenje je oprto na določbo § 1 tega zakona, ki deli posle, najete za kmetiška in zaeno za gospodinjska dela, od poslov, najetih le za gospodinjska dela, ne govori pa o poslih, najetih le za poljedelstvo. Naredba celokupne vlade za Slovenijo od 18. junija 1921 št. 224 Ur. l. o službenem razmerju hišnih ali gospodinjskih poslov, ki ima moč zakona vsled potrdila zakonodajnega odbora (člen 130 ustave, zdolaj kratko »naredba« imenovana), se nanaša v § 1 na posle, ki opravljajo gospodinjska dela, če niso obenem redno zaposleni v poljedelskem ali obrtnem obratu gospodarjevem. Po § 27 pa so razveljavljene določbe obstoječih poselskih redov za službena razmerja, ki se jih tiče ta uredba. Na tej podlagi sklepa vrhovno sodišče (vsaj glede štajerskega poselskega reda), da poselski red ni več poraben, ker že prvotno ni veljal za izključno kmetiške posle, po naredbi pa je izgubil veljavo za izključne gospodinjske posle in za take, ki so razen v gospodinjstvu izjemoma tudi v kmetijstvu zaposleni. Nobenega pravnopolitičnega razloga ni, da bi se smatralo, da je njegova veljavnost ohranjena, edino le še za četrto še možno kombinacijo, za posle, služeče pretežno v kmetijstvu, izmemoma pa tudi v gospodinjstvu.

Vrhovno sodišče je tako sklepalo v navedeni odločbi le z ozirom na vprašanje o veljavnosti poedine določbe štajerskega poselskega reda, namreč določbe § 34 o pristojnosti občinskih predstojništev za obravnavo in razsojo sporov iz službenega razmerja med gospodarji in posli, ki se začno pred oblastvom tekom službe ali v 30 dneh po njenem prestatku.

Obe spodnji stopnji pa sta bili pravnega mnenja, da je za poljedelske posle po § 34 štaj. pos. r. pristojno občinsko predstojništvo. Toda prvo sodišče je dopustilo tožbo zato, ker je smatralo tožečo stranko za posla v gospodinjstvu, ki je

¹⁾ Objavljena v prilogi Slovenskega Pravnika za leto 1924. pod št. 64 (str. 54).

podvržen »naredbi«, druga stopnja pa je zavrnila tožbo zaradi nedopustne pravnne poti, ker je smatralo tožečo stranko za poljedelskega posla, ki je podvržen poselskemu redu.

Sicer bi se ravno določba § 34 štaj. pos. reda o pristojnosti odtegnila moči razveljavljajoče norme, ki jo je vrhovno sodišče našlo po tem zaključku, tudi ako bi ta slonel na povsem neizpodbojnih pogojih.

Ta določba štajerskega poselskega reda namreč ni izvirna določba in sploh ni partikularnopravnega značaja, marveč je bila sprejeta le radi popolnitve zakonske celote v vse poselske rede²⁾, ki so veljali v bivši Avstriji, kot ponovitev za vse njeno ozemlje veljavne norme, izdane od ministrstva za notranje zadeve, to je naredbe od 7. decembra 1856 št. 224 drž. zak. Ta je vzpostavila najvišjo določbo od 22. marca 1828. objavljeno z dvornim dekretom od 18. aprila 1828 št. 2340 ter zopet odkazala pred politična oblastva v razpravo in razsojo vse tiste službene spore med gospodarji in posli, pa tudi med obrtniki in tvorničarji na eni in njihovimi pomožnimi delavci na drugi strani, ki se prično med službenim razmerjem ali v 30 dneh po njegovem prestatku.

Ta podsodnost, vzdržana po § 1 sod. prav. v veljavi, je bila do sedaj upravnim oblastvom odvzeta le glede sporov navedene vrste med obrtniki in njihovimi pomožnimi obrtnimi delavci po § 37 zak. od 24. nov. 1896 drž. zak. št. 218 in glede sporov med gospodarji in njihovimi gospodinjskimi posli, ki niso najeti redno za kmetiška dela, po naredbi dež. vlade za Slovenijo od 18. junija 1924 št. 224 Ur. lista, medtem ko za sporne stvari kmetijskih poslov in takih gospodinjskih poslov, ki so redno zaposleni tudi v kmetijstvu, ni bilo dosedaj še nobene zakonske izpremembe zgoraj navedene pristojnosti.³⁾

²⁾ Tako v § 31 prejšnjega štaj. pos. reda od 17. febr. 1885. dež. zak. št. 8, potem v § 41 poselskega reda za Kranjsko od 18. marca 1858 št. 6 dež. zak. in poselskega reda za mesto Ljubljana od 25. novembra 1859. št. 21 dež. zak., ki odkazujeta te spore, prvi političnim oblastvom, drugi policijskim.

³⁾ Ta bo ostala v veljavi najbrže tudi v bodočem zakonu o ureditvi sodišč, kakor predlaga § 1 odst. 1 kom. načrta o »zakonu o ureditvi sudova«. Glej prof. G. Krek »Organizacija sodišč po najnovejšem zakonskem načrtu«, Slov. Pravniki, letnik 1923 str. 15.

Poselski redi so le prevzeli splošno določbo okvirnega zakona. Dokaz za to je dejstvo, da ni ne v poročilu deželnega odbora o zakonski predlogi štaj. pos. reda iz leta 1895. ne v poročilu odseka deželnega zbora za občinske stvari nobenega utemeljevanja za to podsodnost in da se o njej tudi v skupščini deželnega zbora ni razpravljalo⁴⁾, smatrali so jo torej za ob sebi umevno. Ako bi torej tudi poselski red res izključil izvestno skupino poslov, namreč posle, najete zgolj za poljedelstvo, iz svojega območja, bi dejstvo, da ustanavlja za osebe pravnih razmerij, ki spadajo pod njegovo območje, pristojnost upravnih oblasti, ne utegnilo biti dokaz za to, da je ta podsodnost izključena za posle, stoječe izven njegovega območja, ker je določena s splošnim (nadrejenim) zakonom za vse posle.

Logika vrhovnih sodnih razlogov pa ne zadene samo posebne določbe štaj. pos. reda o pristojnosti, marveč vse njegove določbe, različne od občnega zasebnega prava in je njihovemu obstoju tem nevarnejša, ko se ne utegnejo sklicevati na drugo, izven tega zakona in nad njim stoječo avtoriteto. Po njej bi bili posli, ki zanje ne velja »naredba«, torej posli, ki so zaposleni razen v gospodinjstvu redno tudi v poljedelskem obratu, in oni, ki opravljajo samo kmetiška dela, podvrženi samo določbam občnega zasebnega prava v svojih službenih pravnih razmerah, štajerski poselski red pa bi bil brez pomena.

Vse to pa bi povzročilo zgolj opredeljenje poslov v § 1 slednjega zakona v take za gospodinjska dela in v take za gospodinjska in obenem za kmetiška dela! Sklep iz te razdelitve, da za službeno razmerje poslov, ki so zaposleni le v poljedelskem obratu gospodarjevem, ta zakon ni poraben, ni upravičen. Predvsem bi bili posli te vrste le v področju štajerskega poselskega reda brez posebnega stanovskega prava, dočim bi ga še imeli na ozemlju bivše Kranjske, ker v kranjskem in ljubljanskem poselskem redu niso našteve take poselske vrste in torej njuna obvezna moč za posle vseh vrst

⁴⁾ Glej sten. zapisnik 18. seje V. zasedanja sedme periode štaj. dež. zbora od 7. febr. 1895. in prilogi k temu zapisniku št. 22 in 62, letnik 1894/95.

temu izpodbojnemu razlogu ni izpostavljena. Pa tudi štajerski poselski red s to določbo ne izključuje nobene vrste poslov iz svojega območja, kar se kaže iz nastopnega.

Ni verjetno, da bi bil hotel zakonodajec pustiti samo službeno razmerje izključno ali prvenstveno v kmetijstvu zaposlenih poslov s štajerskim poselskim redom neurejeno, ko je po poročilu deželnega odbora bil povod za ta zakonski načrt naročilo deželnega zbora od 5. aprila 1892, da se mora na novo predelati cel tedaj veljavni poselski red (ki je obsegal vse posle), in ker so bile glasom poročila posebnega odseka deželnega zbora za občinske stvari o zakonskih predlogih za sedanji štaj. pos. red merodajne za navedeno naročilo pritožbe zemljiških posestnikov o nedostatkih pri zakonski ureditvi službenega razmerja njihovih poslov. Poročevalec Posch je v skupščini deželnega zbora od 7. februarja 1895. uvodom svojega govora poudarjal, da je poselsko vprašanje postala največja briga poljedelskega prebivalstva in da bodo s predloženim zakonom zadovoljni ne samo krogi, navezani izključno na poljedelstvo, ampak tudi meščani in tržani, ki se bavijo po večini tudi s poljedelstvom.⁵⁾ Ravno kmetiški posli pa naj bi bili izključeni iz območja zakona, ki naj bi po teh izjavah pri ureditvi poselskih razmer v prvi vrsti upošteval potrebe kmetijstva?! Z naštevanjem poselskih vrst v svoji zakonski predlogi je hotel deželni zbor le ustreči sklepu deželnega zbora od 5. aprila 1892, ki je vrnil prejšnji njegov načrt, predložen v II. zasedanju (1891/92), z naročilom, da naj pri sestavi načrta upošteva različne razmere poljedelskih in nepoljedelskih poslov.

Poročilo deželnega odbora samo pravi, da hoče popraviti določbo § 2 zakonskega osnutka od štajerske kmetijske družbe predloženega, ki polaga odločilni znak za svojstvo kmetiški ali nekmetiški posel v dobo trajanja službene pogodbe.⁶⁾ V resnici pa je moči najti ta znak le v kakovosti zaposlenja, v značaju opravil, ki se v prvi vrsti in poglavitno terjajo od posla. To popravo je po svojem mnenju izvršil de-

⁵⁾ Glej zgoraj naved. stenografski zapisnik in njegovi prilogi.

⁶⁾ § 2 odst. 1 tega osnutka slove: »kot poljedelske posle je smatrati tiste, ki so se s sprejemom nadave zavezali za celoletno službo«.

želni odbor s poučno določbo § 1 svoje zakonske predloge, ki je prešla v zakon. Iz tega nastanka je razvidno, da ta določba ni hotela izključiti poslov, ki delajo izključno ali prvenstveno v poljedelstvu, kot subjekte pravnih razmerij, urejenih s poselskim redom, da je marveč ta zakon v prvi vrsti pač njim namenjen.

Pa tudi ob uvaževanju načela: da zakon ni to, kar je menil zakonodajec glasom svojih motivov ustvariti kot zakon, ampak to, kar je v resnici po njegovi sestavi in po besedilu izraženo v njem, ne utegne obveljati to, da bi štajerski poselski red ne bil poraben za službeno razmerje poslov, ki opravljajo zgolj kmetiška dela. Z razločevanjem kmetiških in zaeno hišnih ter samo hišnih poslov je marveč po smislu in bistvu zakona, zlasti tudi po njegovem odnosu do »naredbe« uvedena v pravno sistematiko razdelitev vseh poslov v kmetiške in nekmetiške. Že besedilo te razvrstitve, ki pravi, da se posli dele v ti dve vrsti, kaže, da so v njih obseženi vsi posli, da torej subjekti onih službenih razmerij, ki niso navedena v nobeni teh dveh vrst, niso pod pojmom poslov. Ob razlagi, da poselski red čisto kmetiške posle izključuje iz svojega območja, bi bili ti obenem izključeni tudi iz pojma poslov. Vendar pa so že po splošno priznanem pomenu tega naziva posli osebe, ki se pogodbeno zavežejo, proti plačilu v gotovini vse svoje delavno udejstvovanje staviti enemu edinemu gospodarju v njegovem gospodinjstvu ali pa v njegovem poljedelskem obratu na razpolago, ter so sprejete v njegovo hišno skupnost.⁷⁾ Ravno v poslednji točki, ki obsega vobče skupnost hrane in stanovanja z gospodarjem, je utemeljeno, da imajo dela, ki so navidez zgolj poljedelskega značaja, vedno tudi neko organsko zvezo z gospodinjstvom. To obsega krog opravil, ki so posvečena preživljanju gospodarja in njegove rodbine v najširšem pomenu, torej prehrani, obleki, nastanitvi, snaženju, sploh vsemu, kar služi uživanju in telesni negi v nasprotju k pridobitnemu življenju. — Vse kmetiško gospodarstvo, ki se skoro izčrpava v poljedelstvu, pa stoji v vseh svojih delih v službi

⁷⁾ Glej definicijo pri Venzel Trümmel : »Zur Kritik des Begriffes «Gesinde» v. Oestr. Zeitschrift für Verwaltung, letnik 1883 zv. 1—3.

neposrednega pridobivanja lastnega živeža ter sredstev za druge lastne življenske potrebščine iz zemljišč.

Proizvodi kmetiškega dela pridejo šele potem, ko so pokrite potrebščine domače rodbine, s preostankom kot pridobivanje imovine, kot trgovski predmet v poštev. Razen te gospodinjske točke v opravilih poslov v poljedelskem obratu zaposlenih pa povzroča hišna skupnost, da opravljajo posli, najeti le za poljedelstvo, vmes tudi zgolj gospodarjevemu preživljanju namenjena, torej izrečno gospodinjska dela, da n. pr. hlapec, ki je zaposlen običajno z živinorejo in obdelovanjem polja, pripravlja tudi drva za domačo kuhinjo, ne da bi občutil to kot tuje svojemu poklicu.

Sicer pa že poselski red sam ne priznava kategoriziranja svojega § 1, ko nalaga v § 15 odst. 4. za določna opravila najetemu poslu dolžnost, da prevzame, če okoliščine to zahtevajo, na gospodarjevo zahtevo tudi druga opravila.⁸⁾ Tudi se zakon sam ne drži v § 1 podane označbe poslov, ko govori v § 23 samo o poslu, najetem za kmetiška dela, ki mu gre v slučaju, da je po krivici predčasno odpuščen iz službe, mezda in hrana za šest tednov.

Ko torej zakon sam ne polaga prevelike važnosti na besedilo svojega razlikovanja, se slednje tudi pri rabi zakona ne sme dobesedno vzeti za podlago.

Zato pa v smislu tega zakona tudi ni izločiti iz vrste hišnih poslov, ki so jim bile namenjene določbe tega zakona, da ne za drugo kategorijo poslov, tistega služnika, ki je v mestih za časa vojne obdeloval zemljišče, ki si ga je pridobil gospodar, ki ni bil kmet, v namenu, da pridela živila, z običajnim kupom ta čas le težko in ne v zadostni meri dosegljiva.

Opredelitev poslov, ki na njej temelji štajerski poselski red, je torej v kmetiške in ne kmetiške posle, torej v take, ki so najeti za gospodarstvo, ki jim je poljedelstvo glavno in odločilno pridobitno sredstvo za način in obseg vzdrževanja gospodarja in njegove rodbine, in v druge. Značaj poslednjih je pogodila »naredba« s tem, da označuje gospodinjske posle izvzemši tiste, ki so r e d n o zaposleni tudi v poljedelskem

⁸⁾ Enako določa tudi § 11 kranjskih poselskih redov.

obratu gospodarjevem, kot one, katerih službena razmerja spadajo v njeno območje. S tem je označila služnike, kojih udejstvovanje je izčrpano v neposrednem preživljanju in negovanju gospodarja in njegove rodbine, a niso udeleženi na njegovem pridobivanju, segajočem čez te potrebščine. Ker bi se gospodarsko pridobivanje, ki bi prišlo po gori navedeni definiciji poslov edino tu v poštev, utegnilo gibati le v okviru poljedelstva kmetiških obratov, so to nekmetiški posli v gornjem smislu, ki si jih je »naredba« zamislila za subjekte razmerij, od nje urejenih.

S tem pa ni izključeno, da bi bil tudi med kmetiško družino posel, ki skrbi po svoji dolžnosti le za osebni dobrobit gospodarja in njegove rodbine in bi bil torej podvržen glede svojih službenih pravnih razmer predpisom »naredbe«. To bi bilo mogoče pri kmetiških gospodarstvih s tako visokimi dohodki, da omogočijo popolno ločitev preživljanja od poljedelske podlage. V navadnem kmetiškem gospodarstvu, ki stoji v vseh svojih delih v službi domačega poljedelstva in ki se v njem pod vplivom tega obrata razvija tudi vse življenje oseb, ki so v njem, pa ravno tako ni mesta za posle, določene zgolj za gospodinjstvo, kakor ga ni po gorenjih izvajanjih za osebe, ki bi se udejstvovale le v poljedelstvu brez zveze z gospodinjstvom in ki bi, kakor rečeno (vsled manjkajočega osebnega stika z gospodarjem), sploh ne spadale k poselskemu stanu.

Tudi iz vsebine »naredbe« same, zlasti iz njene socialnopolitične strukture sledi, da je razlikovanje kmetiških in nekmetiških poslov njena podlaga. Določbe o počitku (§ 9), dopustu (§ 10) in odpravnini (§ 20) kažejo vpliv nove struje, ki omejuje gospodarjevo udobnost v prilog uslužbenčevi prostosti in samoodločbi. Pri razmerah nekmetiških poslov je to mogoče brez škode za splošnost, ker so njihova dela namenjena le osebnim potrebam gospodarjev, ki si utegne vsled odsotnosti posla nastali primanjkljaj nadomestiti z drugimi najetimi posli. Te omejitve v užitku splošnost ne občuti. Pri kmetiških poslih pa delovni čas in počitek ni moči enotno in obče obvezno urediti, ker se za njih obseg merodajne okolnosti spreminjajo po potrebah konkretnega primera. Ako bi se take okolnosti ne upoštevale, bi bila splošnost v veliki, morda v katastrofalni

meri prizadeta, ker pridejo donosi kmetiškega dela po kritju domače potrebnosti s preostankom splošnosti v prid in je ta v svojih življenjskih pogojih od tega preostanka docela odvisna. Zato se morata pri poslih te vrste ravnati delavni čas in počitek po večji ali manjši nujnosti opravil, večji ali manjši težavnosti dela, po vremenu in letnem času in po mnogih individualnih posebnostih uslužbencev in gospodarjev tako, da za nje nikakor ni moči postaviti enotnih pravil. Ker je tako kmetiški posel s svojim gospodarjem vred pravzaprav v službi splošnosti, je njegova preskrba za starost tudi dolžnost višjih družabnih enot (države), ne pa njegovega gospodarja, ki ima od svojega poljedelskega obrata vobče edinole svojo in svoje družine življensko preskrbo, če in dokler se sam v njem udeležuje, od imovine, ki bi ga vzdrževala neodvisno od njegovega truda. Zato nalaga »naredba« po pravici gospodarju, ki ima dovolj imovine, da vzdržuje kmetiškega posla za svojo osebno nego, odpravnino za gospodinjskega posla, ki pusti službo po dolgem službovanju (najmanj 10 let). Ta odpravnina je skromni začetek odškodnine za izgubljeni poklic. Poselski red ne nalaga take odškodnine gospodarju kmetiškega posla, ker je sam le njegov poklicni tovariš, ki ima pred njim le to prednost, da ima v svoji kmetiji stalno, od tuje volje neodvisno priliko za udejstvovanje svoje delavne moči v prid javnosti.

S tem, da je »naredba« ločila ne kmetiške posle od drugih in zanje ustvarila posebno pravo, uvedla je v pravni sistem za slovensko pravno področje opredelitev poslov v kmetiške in ne kmetiške. S tem je bila pravna ureditev službenega razmerja kmetiških poslov pridržana, ali ohranjena poselskim redom v zadevnih krajevnih območjih, ne samo kranjskemu in ljubljanskemu, ki ne izpuščata v naštevanju poslov, zaposlenih le v poljedelstvu, ker poslov sploh ne naštevata, ampak tudi štajerskemu in koroškemu, ki sta bila izdana tudi za posle zgolj poljedelskega obrata.

Ko bi temu ne bilo tako, bi bili posli, zaposleni izključno ali prvenstveno v poljedelskem obratu, v svojih službenih pravnih razmerah podvrženi edino le določbam občnega zasebnega prava, s tem pa bi institut kmetiških poslov izgubil svojemu bistvu zelo ustrezne zaščitne uredbe za gospodarja

in uslužbenca. Izgubljena bi bila za slednjega zelo važna pravica iz § 18 štaj. pos. reda do brezplačne bolezenske preskrbe za dobo 4 tednov, dasi službeno razmerje prej prestane, in prav tako tudi pravica do bolezenske preskrbe proti povračilu stroškov iz § 17 štaj. pos. reda za posla, ki je sam kriv svoje bolezni, kar daje občno zasebno pravo (§ 1156 v zvezi s § 1156 b o. d. z.) le poslu, ki ni sam kriv svoje bolezni, pravico do bolezenske oskrbe proti povračilu izdatkov za zdravnika in zdravila iz mezde, ki gre za čas bolezni samo za 14 dni in le, če je trajala služba že pol leta, za 4 tedne, vsekakor pa ne preko prestanka službenega razmerja.

Kmetiški posel, ki zboli 25. decembra, bi bil torej po občnem pravu s 1. januarjem brez oskrbe, po štajerskem in kranjskem poselskem redu pa je zasiguran še za nadaljnje 3 tedne, za rok, ki ga pač ne presega nobena normalna bolezenska doba. V slučaju gospodarjeve smrti utegne postati posel, s katerim trajanje službe ni pogodbeno določeno, po § 1159 b o. d. z. že po 14 dnevih brez službe vsled odpovedi dedičev, dočim se mu to po § 19 štaj. pos. reda utegne primeriti šele po enem mesecu, po § 25 kranjskih pos. redov celo šele po treh mesecih, po koroškem pos. redu pa po 6 tednih. Ob neupravičenem takojšnjem odpustu iz službe dobi posel, ako trajanje službe ni pogodbeno določeno, po § 1162 b o. d. z. mezdo le do konca (14 dnevnega) odpovednega roka, po poselskih redih mezdo in hrano še za vso do konca leta manjkajočo dobo, če ne znaša več kot 6 tednov po štaj. pos. redu, tri mesece po kranjskih poselskih redih in osem tednov po koroškem poselskem redu, največ pa za te zadnje dobe. Enako ima pri upravičenem in od gospodarja zakrivljenem takojšnjem izstopu tak kmetiški posel po § 1162 o. d. z. pravico na hrano in mezdo za 14 dni, po štajerskem poselskem redu (§ 21) pa za en mesec, po kranjskih poselskih redih (§ 29) za četrto leto, po koroškem pos. redu pa za 6 tednov.

Po § 1162 o. d. z. sme za določno dobo najeti posel iz teh razlogov, ki so torej izpostavljeni samovoljni razlagi, predčasno zapustiti službo, po poselskih redih pa le iz taksativno v zakonu navedenih razlogov (§§ 19, 21 štaj. pos. reda, §§ 28, 29, 30 kranjskih poselskih redov).

Po § 1154 o. d. z. bi moral dati gospodar kmetiškemu poslu mezdo vsak mesec, po poselskih redih pa v daljših razdobjih in sicer po štaj. pos. redu (§ 16) koncem vsakega četrtertletja, po kranjskih poselskih redih, če ni drugačnih krajevnih običajev, enako koncem vsakega tretjega meseca (§ 15), po koroškem poselskem redu pa ima pravico obdržati plačo za dva meseca do konca leta. Tudi so po § 16 štaj. pos. reda mezdni obroki, ki zapadejo četrtertletno, izmerjeni v različnih odlomkih letne plače, primernih letnemu času, ki je tako zelo merodajen za intenzivnost in vrednost opravljenih del, kar utegne kmetiškemu poslu otežkočiti izpremembo službenih mest. »Naredba« gotovo ni imela namena ukiniti teh naredb posebnega stanovskega prava, ki segajo globoko v pravice in razmere prizadetih oseb, in podvreči ustrezna razmerja določbam občnega prava, ki so namenjene le za občno skupino uslužbencev, sprejetih v gospodarjevo hišno skupnost (med temi so tudi domači učitelji, obrtni pomočniki itd.) in ki je smatrala, da je treba urediti zadevne pravne odnošaje za ne kmetiške, torej za javnost manj važne posle, ko ima posebne določbe o pravici do bolniške oskrbe (§ 11) o odškodnini vsled izstopa ali odpusta iz službe (§ 21, 22, 23), o plačilnih rokih (§ 5). Saj je smatrala to za potrebno tudi tretja delna novela k o. d. z. od 19. marca 1916 št. 60 dež. zak., ko je v § 153 določila, da ostanejo nedotaknjeni predpisi poselskih redov, dasi je izdala za uslužbenca v skupnosti s službodajalcem živeče, podrobne predpise skoro v vseh materialnopravnih odnošajih, ki so urejeni v poselskih redih. S tem je bilo uveljavljeno stališče, izraženo v poročilu pravniške komisije bivše gosposke zbornice o zakonskih predlogih te delne novele⁹⁾, da je podrobna ureditev poselskega razmerja s posebnimi zakoni (poleg občnega zasebnega prava) potrebna. Tudi v slovstvu¹⁰⁾ ni spora, da v občnem zasebnem pravu ni mesta za podrobne določbe tega razmerja. Enako so državna oblastva, ki jim je poverjena izvedba »naredbe«, na stališču, da so ostali v veljavi poselski redi za službeno razmerje kmetiških poslov navzlic »naredbi«.

⁹⁾ Glej materialije k ces. nar. od 19. marca 1916 št. 69 str. 374.

¹⁰⁾ Glej Venzel Trümmel na navedenem mestu.

Nova uradna izdaja poselske knjižice, odobrena z odlokom pokrajinske uprave za Slovenijo, oddelka za socialno politiko v Ljubljani od 17. januarja 1923 šteje. V 20715/22 ugotavlja veljavnost poselskih redov za gospodarske ali kmetiške posle, ki jih označujejo skladno s prvo kategorijo poslov po štajerskem poselskem redu kot tiste, ki opravljajo samo dela, spadajoča k gospodarstvu (dela na polju, v gozdu, v hlevu itd.) ali pa skupno s temi tudi hišna ali gospodinjska opravila, veljavnost »naredbe« pa za hišne ali gospodinjske posle, ki so najeti za službo v hiši ali kuhinji. Razločevanje gospodarskih in gospodinjskih poslov pa se ne zdi točno, ker je nedvomno po predpisih naredbe urejati tudi službeno razmerje tistega posla, ki oskrbuje kot hlapec višjega častnika za njegovo ježo ali vožnjo namenjene konje, dasi ne opravlja dela v hiši ali kuhinji.

Pravnim nazorom, ki so vladali dolgo dobo pravnega razvoja, nasprotuje mnenje, da bi bilo zlasti v duhu veljavnega pravnega reda utemeljeno razveljavljenje pristojnosti občinskih predstojništev za obravnavo in razsojo sporov iz službenega razmerja med kmetiškimi posli in njihovimi gospodarji z določeno časovno omejitvijo. V razpravi Venclja Trümmela: »Zur Kritik des Begriffes Gesinde« je izvedeno z navedbo obširnega zgodovinskega gradiva, da je bilo radi javnopravnega značaja, lastnega poselski pogodbi, ki je izzval izdajo predpisov s krajevno policijskim značajem zanj, poverjeno izvajanje predpisov poselskih redov ne izvzemši sodstva v povsem zasebnih pravnih predmetih tega razmerja, upravnim oblastvom v dobah, ko politična uprava in sodstvo nista bila strogo ločena. Tako pri nas od leta 1828 do 1850 in od leta 1856 dalje do danes. Naglo policijsko postopanje s svojimi pravnimi sredstvi brez odložne moči je res tudi najbolj sposobno, da pomore k izpolnitvi kmetiškoposelske pogodbe¹¹⁾, služeče javnim koristim. Poselsko delo je namreč tako navezano na trenutek, da izven njega delo ni več izpolnitev pogodbe in se vrednost tudi ne more nadomestiti z denarno odškodnino, zlasti ne z ozirom na domnevano siromašnost poslov.

¹¹⁾ Sploh so svoj čas smatrali te službene razmere kot stvar policijske zakonodaje. Glej materialije k III. del. novele k obč. drž. zak. poročilo komisije za pravosodne predmete str. 377.

Uveljavljanje izpolnitve s prisilnim privedenjem posla v službo po § 24 štaj. pos. reda ali po § 1162 a o. d. z. v sodnem postopanju bi na primer v večini primerov ne doseglo smotra, ker bi postalo izvršljivo šele po preteku službene pogodbene dobe, namreč šele s koncem leta.¹²⁾

Povsem upravičeno je poverjena občinskim upraviteljem naloga, da razpravljajo in odločajo službene spore kmetijskih poslov z njihovimi gospodarji zlasti iz istih razlogov, iz katerih se sploh pritegnejo sodniki iz ljudstva za razsojo izvestnih pravnih razmerij, ki so jim bolj znana. Njihova pripadnost k istemu stanu in njihovo vsakdanje občevanje z njimi olajša oziroma šele omogoči razumevanje za sporna vprašanja in dejanske okoliščnosti, ki jih povzročajo.

Ta pristojnost nikakor ni bila izključena za spore iz službenega razmerja poslov, zaposlenih le v poljedelskem obratu gospodarjevem. Po duhu zakona je bila marveč zaposlenost v poljedelskem obratu še prav posebno odločilni moment za njo. To je sklepati tudi iz naredbe min. za notranje stvari od 15. marca 1860 št. 73 drž. zak., ki je to pristojnost, izvestno sledeč struji občnega pravnega reda, še razširila celo na službene spore poljedelskih gospodarjev z njihovimi poljedelskimi dninarji, ki jim manjka vez gospodinjske skupnosti. Ni moči torej v tej skupnosti, marveč le v poljedelskem službovanju iskati razlog za izključitev pravdne poti. Natančno izvajanje predpisov poselskih redov po upravnih oblastvih bi bilo le v javno korist, ker bi zasiguralo za javnost tako potrebno nemoteno in enakomerno obratovanje poljedelstva. Pri tem bi bilo na podlagi odločbe bivšega upravnega sodišča dopustiti le to premembo, da sta nadava in izročitev lista o nadavi pogoj za veljavnost poselske pogodbe le, če njeno izvrševanje še ni pričeto, da pa se prizna veljavnost pogodbe, ki se je že začela izvrševati, tudi če ni bila dana nadava in bil izročen list o nadavi, kakor predpisujeta §§ 5 in 6 štaj. pos. reda.

S temi izvajanjem je menda posrečen dokaz o podsodnosti občinskih predstojnikov, določeni v § 34, da so podvrženi v

¹²⁾ To se je tudi zgodilo v pravnem primeru, ko je o njem izšla vrhovna sodna odločba.

kraji, za katere velja štajerski poselski red, v svojih službenih razmerah z gospodarji vred temu poselskemu redu vsi posli tistih gospodarstev, ki slone na poljedelstvu kot vzdrževalcu rodbine in ki ne ločijo poslov, najetih za osebno postrežbo gospodarjevo od poslov, za poljedelska dela najetih. V gospodarstvih s poljedelskim obratom pa, ki je v njih že uvedena ta ločitev poslov, pa velja to za tiste posle, ki so zaposleni v poljedelstvu. To velja tudi za kraje, za katere so veljavni kranjski oziroma koroški poselski redi.

V našem pravnem sistemu je torej razlikujoč činitelj v urejevanju poselskih pravnih razmer razlika med kmetiškimi in ne kmetiškimi posli. Razmere prvih urejajo poselski redi, razmere drugih pa ureja »naredba«.

Upravno kazensko pravo.

Dr. Franjo Ogrin.

Kazensko pravo, veljavno za sodišča, je kodificirano v kazenskem zakonu in kazenskopravnem redu. Imamo sicer sodno-kazenske določbe tudi v drugih zakonih (tiskovni zakon, zakon o živilih iz leta 1896, zakon o posesti in nošenju orožja iz leta 1922) toda to so izjeme.

Napram temu upravno (politično) kazensko pravo ni niti v materialnem, niti v formalnem delu zbrano v celoto, marveč se nahajajo zadevne norme raztresene v raznih zakonih in naredbah, ki nimajo medsebojne zveze. Tudi komentarji o tem pravu so redki (Mayrhofer sam ga obravnava na kratko, njegov komentar je razen tega v marsičem zastarel).

V nastopnih izvajanjih naj presmatram, ali in koliko je kodifikacija upravnega kazenskega prava možna in potrebna.

Navedem naj tudi bistvene določbe formalnega dela tega prava.

A. Materialno kazensko pravo.

Z upravno kazenskimi sankcijami so zaščitene raznovrstne gospodarske, kulturne, prosvetne in socialne dobrine. Zakoni, ki urejajo te panoge državnega in družabnega udejstvovanja, so številni in njihove kazenskopravne določbe so naravno brez medsebojne zveze. Vrhtega so gospodarske, kulturne in socialne potrebe in zahteve po obeležju stvari podvržene trajnemu izpreminjavanju in valovanju.

Iz teh razlogov ni moči spraviti upravnokazenskih določb materialne smeri v eno enoto ali sistem. Govoriti bi se dalo le o sistemiziranju v malem. Tako n. pr. bi se utegnil ustvariti enoten zakon o kaznivem vedenju posameznika na javnih prostorih; o javnem pijančevanju*) (pijanost sama na sebi na javnem prostoru je danes nekazniva, primerjaj pa §§ 523 in 524 kaz. zak.); o ravnanju z živalmi (trpinčenje). S tem bi se nadomestile zadevne določbe (§ 11 ces. naredbe od 20. aprila 1854 drž. zak. št. 96, naredbe iz leta 1904 dež. zak. št. 12). Tudi min. naredba od 30. septembra 1857 drž. zak. št. 198 bi se dala spraviti v kako zvezo. Ta namreč določa: Vsa dejanja ali opustitve, ki so označena v zakonih ali v odredbah oblastev, izdanih v njihovem področju kot kazniva ali vsaj iz policijskih odnosno javnih ozirov kot protipostavna, ne da bi bila za to zagrožena posebna kazen, se kaznujejo po tej naredbi v denarju od 50 para do 25 Din oziroma z zaporom 6 ur do 14 dni. Kazen pa ne sme biti nikdar večja kakor bi bila zadevna kazen po kaz. zakonu.

V splošnem pa je moči zadevne predpise n. pr. iz vodopravnega zakona, obrtnega reda, delavsko zavarovalnega prava itd. le nanizati drugega k drugemu, ne da bi s tem dobili organsko celoto.

Za upravnega uradnika začetnika bi imela tudi taka zbirka svojo vrednost, za izvežbanega uradnika, ki mora poznati celo upravno pravo, pa izgubi na pomenu.

*) Sedaj nar. ministra za notranje zadeve od 13. novembra 1919, Ur. l. št. 752/19 o omejitvi točenja alkoholnih pijač.

B. Formalno kazensko pravo.

Kakor kaže, ni moči spraviti upravnokazenskih norm materialnega značaja v sistem. Vsaka siceršnja zbirka teh pa bi tudi ne utegnila imeti trajne vrednosti. Ravno nasprotno velja za formalno kazensko pravo. Tu je dana možnost, ustvariti enoten upravno kazenski postopnik, ki bi imel trajno vrednost.

Ker so dosedanji zadevni predpisi močno raztreseni, naj sledeče obravnavanje velja nalogi: 1) pokazati veljavno upravno kazensko pravo te vrste (v kratkem pregledu); 2) utemeljiti potrebno izpremembo in poenotenje.

I. Upravno kazensko oblastvo.

Po min. naredbi z dne 3. aprila 1855 drž. zak. št. 61 gre preiskava in kaznovanje prestopkov, ki niso označeni kot kazniva dejanja po občnem kazenskem zakonu oziroma sicer prepuščenim sodnim ali drugim oblastvom (finančnim, agrarskim), politični upravi. Pristojno je oblastvo, v čigar okolišu se zgodi prestop (forum delicti commissi).

Izvrševanje kazenske oblasti je poverjeno na eni strani državnim, na drugi samoupravnim oblastvom. Dočim pa izvedejo prva (srezko poglavarstvo, mestni magistrat, policijsko-ravnateljstvo, policijski komisariat, veliki župan) kazenski postopek v svojem delokrogu od ovadbe do izvršitve sodbe, gre pritožba proti kazenskim sodbam samoupravnih oblastev na pol. državno oblastvo. Samoupravna oblastva sodijo tedaj le v I. stopnji.

Tudi sicer je kazenska oblast samoupravnih oblastev omejena. Dana je le, kadar obsegajo zakoni, ki normirajo krajevno policijo, spadajočo v lastno področje občin, kazenske sankcije in ni podana pristojnost sodišča. Sem spadajo prestopki: po zakonu v obrambo poljščine (izjemo določa § 30 tega zakona); po stavbnem redu (izjemo kaže § 95); po zakonu o požarni policiji in gasilnih stražah; po cestno policijskem redu za državne in nedržavne ceste; zlasti pa za zaščito odredb v krajevno policijskih stvareh, ki jih je sklenil občinski odbor glasom zadevnega pooblastila v občinskih redih (§ 35 obč. reda za bivšo Kranjsko).

Poudarjati je, da ne tvori n. pr. visokost škode nobene meje med pristojnostjo samoupravnih in državnih oblastev, dalje da je državno oblastvo I. stopnje pristojno brez ozira na višino zagrožene kazni in nastopa torej državno oblastvo II. stopnje le v primeru prizivov oziroma milostnih prošenj.

Važna je teoretično izrečena in v praksi udeještvovala meja med politično kaznivimi poljskimi in gozdnimi prestopki na eni in sodno kaznivimi tatvinami na drugi strani.

Posebnost je mešana pristojnost upravnega oblastva in sodišča, izrečena v § 200 zakona o zavarovanju delavcev, po kateri gre pritožba zoper sodbo pol. oblastva (državnega) na prvostopno oziroma okrajno sodišče v 8 dneh po priobčenju.

II. Sposobnost (kvalifikacija) upravnega kazenskega sodnika, sestava sodnega organa.

Pravilno bi bilo, da bi utegnili opravljati upravno kazensko oblast le oseba s popolno juridično izobrazbo. Le taki osebi je moči pravilno presojsati objektivni in subjektivni dejanski stan (razloge, ki izključujejo kaznivost, določbe o zastaranju).

Vendar pa to načelo ni nikjer izraženo v upravnem pravu, marveč v zakonih izrečno prekršeno: a) glede kazenskega postopka pred samoupravnimi oblastvi; b) v zakonu o inspekciji dela in o zakonu o zaščiti delavcev. Po teh dveh zakonih sodi zadevne prestopke obrtni nadzornik (inspektor rada), ki je redoma tehnik in ne jurist. Vendar pa gre tu za presojo večinoma tehničnih zadev.

Sodnik je sodnik poedinec brez ozira na stopnjo, na kateri se vrši obravnavanje. Le samoupravno oblastvo, t. j. občina sodi zborna. Kazenski organ so župan in dva občinska svetovalca, tako da je tu nekak kazenski senat (§ 58 obč. reda za bivšo Kranjsko). S tem je zakonodajalec nedvomno imel namen postaviti večje jamstvo za objektivni in pravilni postopek občinskih sodišč, kojih člani so dostikrat preprosti ljudje iz naroda.

III. Izvršitev kazenskega postopka.

Upravno oblastvo more uvesti postopek na ovadbo 1) javnega organa, orožniške postaje, županstva itd.; 2) na ovadbo

zasebnika; 3) uradoma. Dočim tvori ovadba neposreden povod za uvedbo kazenskega postopka, se ta v drugih dveh primerih prične večinoma šele, če so poizvedbe dognale upravičenost zasebne ovadbe oziroma podrobnosti uradne vednosti.

Postopek je a) izreden, b) reden.

a) Pri izrednem postopku utegne izdati kazensko oblastvo brez poprejšnjega zaslišanja stranke kazenski nalog.

To je bilo dopustno do naredbe z dne 16. decembra 1819, Ur. l. št. 809/19*) samo v obrtnem kazenskem postopku (§ 147a obrt. reda) in po zakonu o odvracanju in zatiranju živalskih, kužnih bolezni. Odkar pa velja ta naredba (sedaj zakon od 15. septembra 1922, Ur. l. št. 317/22), je kazenski postopek s kaz. nalogom pod nastopnimi pogoji splošno dopusten za vse prestopke, ki jih kaznuje politično oziroma policijsko oblastvo:

1.) Ako ovadi javno oblastvo ali javen organ, omenjen v § 68. kaz. zak;

2.) temeljem lastnega službenega opazovanja tega organa;

3.) ako politično okr. oziroma polic. oblastvo namerava naložiti globo le do zneska 125 Din ali zaporno kazen do 5 dni.

Besedilo kaz. naloga po § 2. gor. naredbe, docela enako zahtevam § 147 a obrt. reda, je natanko določeno.

Pravni leki proti kaz. nalogu:

Redoma je mogoč samo pismen ali usten ugovor v 8 dneh po dnevu vročitve in mora obsezati tudi dokazila za nekrivdo. Ugovora ni predložiti v razsojo nadrejenemu služ. oblastvu, marveč na podlagi tega formalnega pravnega leka uvede sodeče oblastvo redni kazenski postopek, t. j. zasliši obdolženca, izvede dokaze in izreče šele na to sodbo.

Ako ni ugovora, postane kaz. nalog pravnomočen in izvršljiv. Dopustna pa je vsekako milostna prošnja za znižanje ali odpust kazni na nadrejeno oblastvo. Ta utegne vsled svoje splošne nadzorne pravice preizkusiti, ali so bili dani pogoji za izdajo kazenskega naloga in ga razveljaviti, če jih ni bilo; sicer pa kazen le milostnim potom izpremeniti.

*) Med uradništvom obično »Žerjavova naredba« imenovana.

Izredni pravni lek, to je postavitev v prejšnji stan. Ta lek je dopusten le, ako obdolženec dokaže, da mu vsled nepremagljivih zadržkov brez lastne krivde ni bilo moči se držati roka, predpisanega za ugovor in ako prosi v 3 dneh po tem, ko zadržek preneha, za upostavitev (§ 364 kaz. pr. reda).

b) Redni kazenski postopek.

Ako ni podana pravna možnost za kaz. nalog ali če oblastvo smatra, da bi se utegnilo kaznovanje zavleči, tedaj je uvesti redni kaz. postopek. Možnost ugovora proti kaz. nalogu nudi namreč obdolžencu dobrodošlo sredstvo, zavleči izvršitev kazni. Ta ima pa tem večji vzgojni in socialni učinek, čim prej sledi kaznivemu dejanju.

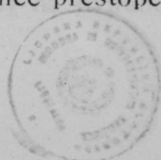
*—

Upravni uradnik, ki sodi, ne opravlja nikdar samo tega dela. Izvrševanje kaz. oblasti je namreč v neposredni zvezi z izvrševanjem zadevnega zakona sploh. Kdor ima n. pr. področje obrt. prava ali vodnega prava, sodi tudi o obrtnih in vodopravnih prestopkih itd.

Ker je pri upravno kazenskih prestopkih ugotovitev dejanskega stana razmeroma — so tudi izjeme — lahka in radi obilice kaz. poslov pri upravnem oblastvu I. stopnje, predpisujeta ministr. naredbi od 3. aprila 1855, drž. zak. št. 61 v § 3 in z dne 5. marca 1858 drž. zak., št. 34 v § 1 takozvani sumarični postopek, ki je predvsem v tem, da se upravno oblastvo prepriča o krivdi ali nekrivdi ovadenčevi najkrajšim potom.

Po danes splošno veljavnih načelih kazenskega postopka je sodečemu oblastvu ovadenca neposredno in ustno zaslišati. Zato ga povabi na zagovor. Vendar pa ni moči trditi da bi bilo zasliševanje po županstvu ali pa po polit. oblastvu obdolženčevega bivališča postavno naravnost nično, ker nastopa to oblastvo, če tudi trpi neposrednost, le v imenu sodečega oblastva.

Ako obdolženec prestopok prizna, je postopek s tem — izvzemši izvršilnost — končan, ker zadostuje uprav. oblastvu priznanje krivde za izrek sodbe. Ako pa obdolženec prestopok

taji, so vabiti na drugo obravnavo priče in obdolženec, odnosno je izvesti še druge dokaze in njih uspeh predložiti obdolžencu. Po tem širšem postopku dobi upravno oblastvo dovoljno podlago za proglasitev kaz. ali oprostilne sodbe.

Uspeh obravnave je vpisati le v bistvenih točkah v posebno kazensko razpredelnico, ki jo predpisuje citirana min. naredba iz leta 1858. Ta razpredelnica obseza na eni poli 12 razpredelkov, njena uporaba je obvezna, vendar pa je moči zaslišati ovađenca in priče, ako gre za obsežnejše izpovedi, na poseben zapisnik (postopek z zapisnikom). V tem primeru ostaneta nepopisana samo razpredela V. in VI. kaz. razpredelnice.

V upravnem kaz. postopku bi bilo dosledno opustiti po nekod še obstoječo navado, da pošiljajo spise podrejenim organom v poizvedbo, ali je obtoženčev zagovor resničen, mesto da bi upravni uradnik sam izvedel ponudene dokaze (zaslišal priče). Tudi je še bolj omejiti zasliševanje obdolženca po občinski organih.

Vzrok takemu postopanju je 1) prevelika obremenitev kazenskega referenta z drugim delom, 2) namen, prihraniti strankam čas in denar, zlasti kadar gre za manj važne prestopke.

Upravne kazni so: 1) ukor (posvaritev), glasom § 62 gozdenga zakona in 131 a obrtnega reda, 2) globa, 3) zapor, 4) odtegnitev pravic (izguba obrtne pravice, odtegnitev pravice, imeti vajence ali mladostne pomožne delavce).

Zapor je ali samostojno izrečena ali pa le nadomestna kazen za primer, da je neizterljiva denarna kazen. V upravnem kazenskem postopku ne velja splošno pravilo, da je izpreminjati denarno kazen v primeru neizterljivosti v zaporno, marveč je to dopustno le, ako se glasi kazenska sankcija alternativno na denarno ali zaporno kazen, oziroma ako zakon izpremembo izrečno normira. Zato se n. pr. denarne kazni po §§ 2—4 gozdnega zakona ne dajo pretvarjati v zaporne.

Kot merilo za izpreminjanje velja 5 Din — 24 ur. Tako določa sedaj veljavni predpis člena III. zakona Ur. l. št. 317/22, vendar pa skupni zapor ne sme presegati najvišje, po zadevnem zakonu dopustne zaporne kazni. Tako ne sme biti po

obrnem redu (§ 135) nadomestna zaporna kazen višja od 3 mesecev, po zakonu o živalskih nalezljivih boleznih (§ 63) ne višja od 2 mesecev.

Pravno vprašanje je, ali sme upravno oblastvo izrehati poljubno ali primerno nadomestno zaporno kazen, ali pa je vezano na gori omenjeno relacijo. To je zanikati de lege lata, ker je računati pri pretvarjanju za vsakih 5 Din — 24 ur. Vendar pa govorita dva razloga za naziranje, da upravni kazenski sodnik pri izreku nadomestne zaporne kazni ni vezan na gorenje merilo: 1) obsegajo že posamezni zakoni izjeme (v prejšnjem odstavku omenjena, potem člen III zakona Ur. l. 317/22, po katerem ne sme nadomestna zaporna kazen v primeru kazenskega naloga presegati izmere 5 dni, dočim bi pokazala relacija za najvišjo globo 125 Din — 25 dni); 2) imata globa in zapor različno vrednost oziroma učinek. Globo n. pr. 100 Din utegne obsojenec plačati, ne da bi jo hudo čutil, gotovo ne hujše kakor zapor 20 dni.

S kazensko sodbo je v danem primeru (razglas radi streljanja s topiči od 16. maja 1901 dež. zak. št. 17) izreči tudi, da zapadejo zadevni predmeti, v tem primeru topiči.

Najvišja izmera glob iz zakonov, izdanih pred 1. novembrom 1916, je glasom zakona Ur. l. št. 317/22 povišana na dvajsetkratni znesek.

Če ni druge zakonite določbe, gre globa glasom dekreta dvorne pisarne od 6. marca 1840 št. 4069 zb. p. z. št. 413 v ubožni zaklad občine, kjer je bilo storjeno kaznivo dejanje.

Krivda in krivec pri obratih in družbah.

Za kaznivo dejanje mora odgovarjati, kdor ga je zagrešil. To v kazenskem pravu splošno priznano načelo ima v upravnem kaz. postopku izjeme. Kazniv je n. pr. tisti, v čigar obratu so se zgodili v zakonu določeni prestopki, oziroma oni, komur naj bi kaznivo dejanje koristilo, tako da je civilno pravno obvezan za eventualno odškodnino. Tako se kaznuje po § 62: 8 gozdnega zakona gospodar, čigar živina se je pasla v tujem gozdu brez ozira na to, kdo je bil pastir; radi prekoračenja policijske ure se kaznuje gostilničar, če tudi sam ni stregel gostom.

Zato je kazniv pri zadrugah, družbah v takih primerih njihov predstavnik (načelnik, predsednik) in ne morda poslovodja, obratovodja. Trditev, da je predstavnik družbe v danem slučaju brez krivde, ni pravilna, ker je krivda že v pomanjkanju nadzorstva. Ako bi bil obsojen n. pr. obratovodja namesto družbenega predstavnika, potem bi se v zvezi s to kazensko sodbo ne mogla družba v upravnem postopku obsoditi v povračilo škode (primerjaj cestno policijski red za nedržavne ceste §§ 1, 7, 31). Napačno bi pa bilo, ako bi se udruženje samo kot skupina oseb obsodilo z denarno globo, saj bi v primeru neizterljivosti ne bilo jasno, na kom naj se izvrši nadomestna zaporna kazen.

§ 1339 o. d. z. in upravno oblastvo.

Ta z ozirom na današnje pravno stanje famozni paragraf se glasi: Telesne poškodbe, protipravne žalitve svobode in razžaljenja časti preiskuje kazensko sodišče po okoliščinah kot zločine ali kot težke policijske prestopke, ako pa ne spadajo v nobeno teh vrst, politično oblastvo kot prestopke.

Praksa je iz tega ustvarila zasledovanje razžaljenja časti v določenih primerih po političnem oblastvu.

Kaj je na tem? Po mojem mnenju je ta paragraf iz leta 1811 derogiran po občnem kazenskem zakonu iz leta 1852. To je sklepati iz razglasnega patenta k temu zakonu. Saj so vendar tudi dobra, ki naj jih ščiti gorenji § 1339, dovolj in podrobno zaščitene v kazenskem zakonu iz leta 1852 kot poznejšem zakonu (*lex posterior derogat priori*). Ako pa je ta zakonska določba razveljavljena, potem je razveljavljena v celoti in ne velja več niti njen politični konec.

S tem pa odpade tudi pranje žaljene časti po upravnih oblastvih. Ako pa bi bil še v veljavi § 1339 o. d. z. potem so še nastopni pomisleki proti uporabi.

Čast je le ena in častni pojmi so isti, pa bodisi da se kliče v njeno obrambo sodišče ali pa upravno oblastvo. Ako torej ni moči izposlovati, da se kaznuje dozdevno žaljenje pred sodiščem, bodisi ker ni zakonitih pogojev, ali ker zadevno dejanje ni žaljivo, tedaj tega perila tudi ni moči oprati pred upravnim oblastvom. Kako naj se to vrši v praksi? Razžalje-

nec pač ne more vložiti istočasno sodne in politične tožbe. Ako pa vloži prvo in čaka z drugo, utegne dejanje kot politični delikt zastarati. Sicer pa ne more dobiti zadoščenja pred upravnim oblastvom, kdor propade na sodišču, ker n. pr. ni smatrati, da je dejanje žaljivo.

Tako bi ostala pristojnost političnega oblastva po tem paragrafu v skrajnem primeru, kadar je razžaljenje v zaprtem pismu ali brez prič, ker je tedaj sodna tožba a priori izključena, sicer pa bi bilo upravnemu oblastvu izreči nepristojnost »brez razprave« z odlokom.

Zastaranje.

Kazen zastara v času, navedenem v posameznih zakonih (po gozdnem in obrtnem zakonu v 6 mesecih), ako pa ni druge določbe, glasom § 4 min. naredbe od 3. aprila 1855 drž. zak. št. 61 v treh mesecih. Zastaranje nastopi, ako ni bil v predpisani dobi uveden pred pol. oblastvom noben postopek (od trenutka oziroma dneva, ko je bilo zagrešeno kaznivo dejanje) in odpade preiskava in kaznovanje. Ker je pa na zastaranje paziti uradoma, je v primeru zasebnega udeleženca — ako gre tudi za odškodnino — izreči to brez razprave z odlokom, sicer pa niti ta ni potreben. Ako bi oblastvo I. stopnje prezrlo zastaranje, ga ima upoštevati oblastvo druge stopnje pri svoji rešitvi.

Poudariti je, da za zastaranje v upravnem kaz. postopku ni treba razen preteka določne dobe nobenega drugega pogoja, kakor jih našteva n. pr. § 531 kaz. zak. za sodni postopek. To vsebuje § 4 gori imenovane min. naredbe.

IV. Stopnje v kazenskem postopku.

Sta le dve stopnji. Politično oblastvo I. stopnje (srezko poglavarstvo, mestni magistrat, policijsko ravnateljstvo) sodi v prvi, veliki župan v drugi stopnji. Ako pa sodi v I. stopnji samoupravno oblastvo, razsoja v drugi državno upravno oblastvo I. stopnje. To načelo je n. pr. izrečno navedeno v zakonu o obrambi poljščine itd. Sicer je pa to samoobsebi umevno, ker vrše občine kazensko oblast v prenesenem delokrogu. V vseh takih primerih gre pritožba proti odlokom samoupravnih obla-

stev na državno upravno oblastvo. To sme sploh kazenski postopek nase pritegniti, ako je prvo enostransko. Ker delajo državna oblastva tako in sicer z ozirom na sedanjo pomankljivo organizacijo občin tudi brez navedenega razloga, je postalo izvrševanje kaz. oblasti po občinah domala iluzorično. Razume se, da to ni vedno v interesu stvari, izpremeniti pa bo moči šele, ko dobimo z novim obč. zakonom tudi pri nas popolnejšo organizacijo občin.

Izjemo glede vrstnega reda sodečih oblastev imamo v zakonu o inspekciji dela in v zakonu o zaščiti delavcev. Tu je sodnik v I. stopnji obrtni nadzornik, v II. pa ministrstvo za socialno politiko.

Primerjaj tudi v tej razpravi že omenjeno določbo § 200 zakona o zavarovanju delavcev o mešani pristojnosti upravnega oblastva in sodišča.

V. Priziv in prizivna doba.

Proti sodbam upravnega oblastva I. stopnje je dopusten priziv na nadrejeno upravno oblastvo v postavni dobi, ki je različna. Prizivna doba po obrtnem redu je 14, po zakonu o obrambi poljščine 8 dni. Merodajna je zadevna specialna določba. Ako pa zakon v tem oziru ne predpisuje druge dobe, tedaj je splošno priziv prijaviti v 24 urah po razglašeni sodbi, v 3 dneh pa izvesti. To določuje § 3 zadnji odstavek min. naredbe od 3. aprila 1855) drž. zak. št. 61.

Razmotrivanje o prizivni dobi proti kaz. sodbam oblastev druge stopnje odpade, ker sta v smislu § 18 zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih kakor v upravnem postopku sploh tudi v upravnem kazenskem postopku le 2 stopnji. To velja, ker ne dela ta zakonita določba nobene zadevne razlike. Edino o prošnjah za izpregled zapadlih predmetov in pravic odloča ministrstvo, ako je bila kazen v drugi stopnji potrjena, glasom § 5 min. naredbe z dne 31. januarja 1860 drž. zak. št. 31.

Sicer je za kazenske primere že prej veljalo pravilo, da proti dvem enakim kazenskim sodbam ni nadaljnega priziva (§ 3 min. naredbe z dne 31. januarja 1860 drž. zak. št. 31 in drugi zakoni). Na drugi strani je pa v nasprotnem primeru tudi le takrat bilo moči — v upravnem kazenskem postopku ni jav-

nega obožitelja — spraviti zadevo v III. stopnjo, ako je vsebovala kazenska sodba I. stopnje tudi izrek o odškodnini, a je bila na priziv ene stranke razveljavljena oziroma odškodnina oddana. V tem primeru je imel zasebni obtožitelj oziroma zasebni udeleženec pravico in možnost priziva na III. stopnjo.

Prizivna doba teče od dneva razglašene sodbe oziroma ako je bil ob razglasitvi prijavljen priziv in zahtevan izvleček iz kazenske razpredelnice, od dne njegove vročitve. Pomotna je torej trditev, da velja tridnevna prizivna doba v primerih, ko je priziv v 24 urah prijaviti, v 3 dneh pa vložiti, ako ne proglasi sodeče oblastvo samo sodbe marveč potom drugega državnega ali avtonomnega oblastva. Pač pa je smatrati, da veljajo predpisi zakona od 12. maja leta 1896 drž. zakona št. 101 glede teka prizivne dobe, kadar je bila po razglasitvi vročena kaz. sodba pismeno. Ako poteče prizivna doba na nedeljo ali praznik, je moči vložiti priziv še naslednji delavni dan. Priziv je dalje pravočasno vložen, ako je oddan zadnji dan na pošto.

Tudi pri rednih kazenskih sodbah je seveda dopustna milostna prošnja za odpust oziroma znižanje kazni in to celo po pravnomočni sodbi. V ozira vrednih primerih jo utegne oblastvo tudi uradoma predlagati (§§ 4, min. naredbe od 31. januarja 1860 drž. zak. št. 31). O tem odloča prizivno oblastvo oziroma v primeru, da je vložena po preteku prizivnega roka, nadrejeno oblastvo.

Prizivna doba naj bi vobče bila vsaj 3 do 8 dni, ne da bi bila veljavnost priziva vezana na prijavo v določeni krajši dobi (v 24 urah). Tako bi dobila stranka dovolj časa za premislek.

VI. Kazensko pravdni red in upravno kazenski postopek.

Za upravno kazenski postopek velja načelo, izraženo v posameznih ministrskih razpisih in uveljavljeno v praksi, da je uporabljati nekatere predpise kaz. zakona in kaz. pravnega reda, kolikor nimajo upravni zakoni drugih določb in kolikor so sploh uporabljivi v upravno kazenskem postopku. To velja n. pr. za te-le določbe:

Z nevednostjo kazenskega zakona (kazenskih določb) se ne more nihče izgovarjati (§§ 3 in 237 kaz. zakona), pri izmeri

kazni je upoštevati obtežilne in olajševalne okolnosti (§§ 263 in 264 kaz. zak.); obveznosti izpovedi za obdolženca ni in ga ni siliti k priznanju krivde z obljubami itd. (§§ 25, 202, 203 kaz. pr. reda); odškodovanje prič in izvedencev za pot in zamudo časa oziroma za oddajo mnenja (§§ 383—386 kaz. prav. reda); vpostavitve v prejšnji stan (§ 364 kaz. pr. reda); prosta presoja dokazil itd.

* —

Iz teh izvajanja sledi, da je jako potrebna enotna zakonita ureditev norm, ki naj veljajo za (formalni) upravno kazenski postopek. Tak postopnik bi moral obsegati, upoštevajoč izkustva prakse, vse zadevne predpise in tvoriti nekak politični kazenskopravni red.

Ružičev načrt zakona o gozdovih in o pogozdovanju.

Prof. dr. Metod Dolenc.

I. Po vseh pokrajinah naše države obsegajo gozdovi 31% površine, država sama ima v svoji lasti skoraj polovico teh gozdov. Za smotreno gozdarsko politiko, ki bodi kolikor moči enotna za vso državo, treba predvsem poznanja vseh prilik, spadajočih v to stroko, v vsej državi. Težko je dobiti strokovnjakov, ki bi vse te prilike točno poznali in utrli pravo pot edinstvenemu zakonu o gozdovih in o pogozdovanju.

V predgovoru Ružičeve knjige¹⁾ čitamo, da je Jugoslovensko Šumarsko Udruženje že leta 1921 na ustanovnem zboru izvolilo poseben odsek in mu je poverilo sestavo

¹⁾ Načrt zakona o šumama i zašumljavanju Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Tekst. — Motivi. (Kratak prikaz našeg šumarstva i šum. administracije u času oslobođenja). — Predlog manjine upravnog odbora Jugoslovenskog šumarskog udruženja. Sastavio Ing. Andrej Ružić. Ljubljana 1925. Izdala Podružnica Ljubljana J. Š. U. Str. VI.+137.

načrta za edinstveni državni zakonik o gozdovih in o pogozdovanju. Ta odsek pa ni prišel do pravega dela. Zato je leto za tem minister za gozdove in rudnike R a f a j l o v i ć sklical komisijo strokovnjakov, ki so v kratkem roku izdelali široko osnovo za načrt zakona. Koncem l. 1922 je prišel njihov elaborat pred »širšo komisijo«. Toda člani te komisije so dobili besedilo osnove za načrt stoprav ob svojem prihodu v Beograd v roke in v 10 dneh niso mogli drugega napraviti kot prečitati osnutek in ga malo predelati, do končne redakcije in usvojitve načrta pa ni prišlo. Člani te komisije iz Slovenije so vsled tega sklenili, da bodo sami izdelali svoj načrt na temelju splošnih smernic, ki jih je ustanovila širša komisija. 14 dni pozneje pa je upravni odbor Jugoslovanskega Šumarskega Udruženja poveril vseučiliščnemu profesorju dr. A l e k s a n d r u U g r e n o v i ć u in tedanjemu gozdarskemu svetniku v Ljubljani i n g. A n t o n u R u ž i ć u isto nalogo. Oba sta delala, toda vsak zase. Ko je slednjič prišlo do nove seje v Beogradu na ministrstvu za gozdove in rudnike, je bil 26. aprila 1923 od večine sprejet U g r e n o v i ć e v predlog, R u ž i ć e v načrt pa označen kot predlog manjšine.

Ružić je svoj načrt dokončno redigiral in ga z nagibi opremil v oktobru l. 1923, a v tisku izdati ga je utegnil šele pod novim ministrom za gozdove in rudnike dr. Ž e r j a v o m v prvi četrtini l. 1925. Tako eksistirata dva načrta drug poleg drugega, U g r e n o v i ć e v, ki je izšel v Ljubljani l. 1923, in R u ž i ć e v, ki je izšel istotam l. 1925. V nastopnem hočem govoriti o načrtu strokovnjaka Ružića, ki je deloval in še deluje (ta čas pri mariborski oblasti) v Sloveniji, o kateri pravi v svoji knjigi (str. 111), da je brez dvoma najboljše in najzdraveje urejena pokrajina v državi.

II. Za pravnika je na Ružičevem načrtu zanimiv predvsem problem zakonodajne tehnike vobče in pa rešitev predlaganih določb, ki posegajo v območje občin sodišč. Pre-soje o tehnični ureditvi načrta se seveda kot nestrokovnjak niti dotakniti ne morem. Smem pa ugotoviti, da je Ružić v izdaji svojega načrta priobčil zelo obširno razpravo kot nekakšne nagibe k načrtu, v katerih navaja med drugim tudi zakonite predpise raznih pravnih področij o gozdarstvu, za

kar mu bodo pravniki zelo hvaležni. Razočara pa pač vsebina teh nagibov v pogledu popolnosti, kajti govor je tu o pregledu našega gozdarstva, gozdne uprave in nadzorstva, o nalogah gozdarske politike, o določbah občnega dela. Ko pa pride avtor do drugega dela načrta (šumska uprava) in do tretjega (administrativni postopek, zastaranje, kazenske odredbe, pristojnost, sojenje, prehodne in zaključne odredbe) pa skoraj do cela obmolkne, češ »te določbe so tako jasno izdelane, da je vsako obrazložjenje odveč«. Pisatelj pravi končno, da se zadnja dva dela tičeta »u mnogočem naših jurista, pa neka oni svojo kažu. Ovaj je nacrt promišljen i proveden konsekventno do kraja«.

Kolikor daje avtor načrta pravniku besedo, bi nastopno napisal nekoliko opazk. Še prej pa naj podčrtam dvoje avtorjevih vodilnih misli, da se vidi duh, ki veje iz načrta, in spozna splošni značaj tistih določb, ki jih sme jurist presojati.

Prva misel, ki loči po izvajanjih pisatelja Ružića v dokajšnji meri njegov načrt od Ugrenovičevega, je ta da se on trudi podati načrt zakona, ki je načeloma izrazito centralistično zamišljen, dasi v podrobnih stvareh koncedira tudi različno ureditev vprašanj za poedine pokrajine (tako n. pr. glede minimalne površine zasebne gozdne posesti, za katero je postaviti kvalificiranega strokovnjaka kot upravitelja). Zdi se, da mu je bila samo skrb za kvalificirani naraščaj nagib za to, da je odstopil od unificiranja rešitve tega vprašanja. Najvišji cilj avtorjev, ki si ga stavi v svojem načrtu, je energično zabranjevanje nadaljnega uničevanja in pustošenja gozdov in pa poprava opustošenih gozdov, sredstvo za dosego tega cilja pa »koncentracija svih zakona i propisa o šumarstvu, ukoliko je ona iole moguća«. Dočim zahteva Ugrenović specialne gozdarske zakone tudi za posamezne pokrajine, misli Ružić, da naj se vsi specialni zakoni skupijo v en sam zakon, ki bo dal smernice, a posebne uredbe naj se izdajo za poedine oblasti (str. 116, 117). Skratka, vse naj se edinstveno sprovede. Tudi uprava bodi centralistična in za vse pokrajine enako izvedena. Dočim Ugrenović za pokrajine, kjer gozdni regal še ni odpravljen, ne pred-

laga šumarskih tehničnih referentov, jih Ružič zahteva povsod. Administracija bodi urejena na temelju zakona o občni upravi. Policijska jurisdikcija naj se ne utesnuje na korist sodne, ampak razširi. Kjer ta njegova načela še nimajo potrebne zakonite zaslombe, ker predmetnih zakonov še ni, pooblastijo naj se »resortni ministri«, da v sporazumu z ministrom za gozdove in rudnike »stvorijo to prelazno« stanje v pokrajinah, kjer imajo drugačen postopek, kakor je predpisan s tem zakonom (sc. o gozdovih in o pogozdovanju po Ružičevem načrtu, str. 136).

Druga zakonodajna misel, ki jo Ružič podčrtava, je ta, da naj se z zakonom o gozdovih in o pogozdovanju reši hkrati tudi vprašanje, kako se naj preskrbi kmetovalcem in tistim, ki se bavijo poleg svojega glavnega poklica tudi z obdelovanjem zemlje, iz državnih in samoupravnih gozdov lesa, drv in pašnje. Na ta način naj bi se v smislu člena 141. ustave rešila agrarna reforma glede gozdarstva. Ružič pravi, da so drugi načrti to važno poglavje pustili v nemar, a misli, da treba naravno pravo do lesa in drv tistih, ki so gozdni sosedje, pretvoriti v zakonito pravico na strani neposestnikov in zakonito dolžnost na strani gozdnih posestnikov. V načrtu pa vendar ne predvideva obligatorne razlastitve v svrhu agrarne reparacije, ampak se zadovoljuje s fakultativno za velike gozdne komplekse, »što u praksi ne znači drugo nego pretkupno pravo države i samoupravnih tela za te šume« (str. 124).

III. Po teh splošnih pripombah preidem k določbam načrta glede organizacije gozdarske službe. Izvedena je hierarhično, a avtor imenuje najvišjo nadzorno upravno oblast »ministarstvo šuma i rudnika«. Neprilичno se glasi določba, da stoji na čelu ministrstva minister, a organi ministra so »ministarstvo šume i rudnika«, »generalna direkcija šuma i rudnika« kot prva stopnja, »direkcije šuma oblasti uprave oblasti«, odnosno njihovi šumarski referenti kot organi druge stopnje, dalje »šumske uprave sreske upravne oblasti«, odnosno njihovi šumarski referenti kot organi tretje stopnje. Ni namreč točno, če se imenuje v marginalni rubriki »ministarstvo šuma i rudnika« na prvem mestu, dasi je v resnici najvišja oblast minister; niti ni priporočljivo, da se imenujejo hierarhično podre-

jena oblastva v nasprotnem številčnem redu, nego je to običajno za instančna oblastva drugih resorov.

Tehnično neprimerno je dalje, da je v čl. 226 govor pri državnih gozdovih o instančni poti od šumske uprave preko direkcije šum na ministrstvo gozdov in rudnikov, da pa se koncem te določbe takoj pristavlja, da je rešenje tega ministrstva (— mari ne ministra? —) izvršno. Saj so tudi rešitve nižjih oblastev lahko izvršne. Ta klavzula o izvršnosti se večkrat ponavlja, v čl. 229 pa je vnovič poseben stavek, ki pravi še enkrat, da so »rešenja ministarstva šuma i rudnika« izvršna.

Glede pritožb je generalno določen rok 15 dni, računši od dne priobčenja rešitve ali odloka. Pogrešam določbo, kako je računati dneve, ko teče pritožba na pošti.

Težke pomisleke mi vzbuja določba čl. 231. Tu je rečeno, da je tisti, ki je napravil ovadbo o kaznivem dejanju ali zanemarjenju dolžnosti, dalje tisti, ki je napravil »terminirano« ovadbo ali prošnjo ali pritožbo, upravičen zahtevati od oblastva, ki mu je bilo to predloženo, da mu potrdi čas predložitve. Pritožbe pa mora pristojna oblast rešiti v enem mesecu, od kar jih je prejela. Če se pa izkaže potreba izjeme od te določbe, mora pristojna oblast stranko v navedenem roku o tem obvestiti. Sedaj pride končna določba čl. 231: »Ako stranka, koja je podnela žalbu, ne dobije u tom roku nikakvo rešenje, može obzirom na propise ovog zakona postupiti, kao da je primila pozitivno rešenje«. Kaj je pozitivno rešenje, tega ne izvemo. Ali ne bi bilo »pozitivno rešenje« tudi to, ako bi stranka dobila obvestilo, da velja v konkretnem primeru izjema, ki podaljšuje rok? Pa če gremo preko te misli, ali je napadena rešitev postala vsled pritožbe neeksistentna? Kako je postopati, če je ovadil radi gozdarske krivice zasebnik zasebnika; — ali naj se obsodi ovaditelj na stroške poizvedb (v smislu čl. 244 načrta), ker se je ovajeni pritožil zoper sodbo, a je bila višja upravna oblast preobložena z delom ali pa prelena, da bi obvestila stranko o izjemnem podaljšanju roka? In kdo naj tako reši?

IV. O gozdarskih kaznivih dejanjih govori glava VI. prvega dela načrta. Nikakor se ne morem strinjati z določbami načrta glede kaznivih dejanj, ki utegnejo biti tudi kazniva dejanja po občem kazenskem zakoniku. Iz načrta izhaja le, da

je pri gozdni tatvini plačati vrednost poškodovanega lesa, če je bilo drevo občutno poškodovano, in da se razen tega kaznujejo storilci po čl. 234. V tem členu je sicer res navedeno, da se vsi prekršaji predpisov zakona o gozdovih kaznujejo po splošnem kazenskem ali kakšnem drugem specialnem zakonu, torej po rednih sodiščih. Ali kje je diferencialni moment med gozdnim kvarom (Forstfrevel) in med gozdno tatvino (Wald-diebstahl). V čl. 234 je celo govor o posebno težkih slučajih in o »kombinovanih prekršajih«, ne da bi jih mogli že vsled tega momenta subsumirati pod sodne delikte. Tu bo treba na vsak način korenitih izprememb načrta, tako, da se vnese kot razloček med gozdnim kvarom in gozdno tatvino moment malenkostne vrednosti ali pa moment samovoljnega ravnanja v prepričanju, da bi storilec smel vzeti iz gozda lesá, smole, žira, gob, jagod, črne zemlje itd. na prošnjo zastonj ali proti malenkostni odškodnini.

Za gozdarska kazniva dejanja ustanavlja načrt dvojno kvalifikacijo: izstupe (prestopke) in prestupe (pregreške). V čl. 243 pravi naš načrt, da vrši poizvedbe »prethodno interno« pristojna gozdarska uprava in odstopa »instruisane akte« s cinitvijo škode in z zahtevo na odškodnino in plačilo stroškov v smislu gozdarskega zakona v kar najkrajšem roku pristojni sreski oblasti, da izvide (= poizvedbe) popolni in izreče sodbo, ako niso ovajena dejanja kazniva po občem kazenskem zakonu. Tu se vidi, da avtor načrta ne pozna dovolj našega modernega kazenskega postopanja, ampak domneva nekako iste pravne razmere kakor so v Srbiji. Pravilno bi bilo, da bi se že ob dvomu, ali ne spada kaznivo dejanje v pristojnost rednih sodišč, prepustilo nadaljnje postopanje sodiščem, kajti inače so vse poizvedbe več ali manj nepotrebne, ker sodišča itak ne morejo vezati. Zlasti velja to za precenjevanje škode na drug način kakor je določen po kazenskem pravnem redu. Nerodno je izraženo tudi določilo, da mora vsakdo državne gozdarske organe ubogati, če kaj zapovedo, da se prepreči preteča nevarnost za gozdove. Ali naj velja to tudi za oboroženo vojaško silo, za višje gozdarske uradnike itd.?

V čl. 240 je navedeno, da se morajo državni in samoupravni uslužbenci, ki jim je gozd poverjen v varstvo, kazno-

vati za tatvine in udeležbo na tatvini in gozdnih poškodbah kot »utajači opšteg kaznenog zakona«, a za vse administrativne krivice ali zanemarjenja dolžnosti po odredbah zakona o uradnikih državljanskega reda. Tu je jasno videti, da je šel avtor ali njegov mentor na posodo k srbijanskemu kazenskemu zakoniku, toda brez kritičnega pregleda zakonite snovi. Smiselno ista določba o »utajaci« velja le v Srbiji in Črni gori, drugod pa ne. Treba torej to zakonodajno misel preurediti ali pa izpustiti. Drugo bi priporočal brez bojazni za kakšno škodo vsaj izreka načrt itak generalno, da veljajo določbe občil kazenskih zakonikov, kakor obstojé v posameznih pokrajinah, povsod do izenačenja kazenskega prava. Tudi glede obtežilnih okolnosti je šel avtor na posodo k srbijanskemu pravu; prevzel je iz zakona o šumama (od 30. marca 1891) obtežilne okolnosti, izpustil pa olajševalne. Prav umestno bi pa bilo, ako bi si bil od tam izposodil n. pr. določbe o sozveznosti sodnih in administrativnih deliktov ...

Ponesrečeno je tudi poglavje o zastaranju. Rok je odrejen za prestopke in pregreške na eno leto. Če pomislimo na možnost zastaranja pregreškov in prestopkov, ki spadajo pred redna sodišča, v treh mesecih, kakor n. pr. po kazenskem zakoniku v Sloveniji in Dalmaciji itd., potem moramo zopet reči, da postopa načrt brez kritičnega smisla za pravni položaj v raznih pokrajinah države. Zastaranje izvršljivih sodb v treh letih je tudi institut, ki je povzet iz srbijanskega prava, a ga za naš kazenski proces ta čas ne moremo priporočati, ker ne gre, da bi se za en del kaznivih dejanj zastaranje dovolilo, glede vseh drugih kaznivih dejanj, ki so v velikanski večini, pa ne.

V čl. 232 je rečeno: »za prekid zastarelости u drugim slučajevima važe propisi opšteg kaznenog postupnika,« a v Sloveniji, Dalmaciji, Hrvatski, Bosni itd. so ti predpisi, kolikor se tičejo baš prestopkov in pregreškov, le v kazenskem zakoniku. Sicer bi pa bilo treba tudi še kaj povedati o trajnih in ponavljalnih deliktih, ki so za gozdarske zadeve precej tipični. Ni lahko razumeti, zakaj naj sodni pregreški zastarajo v prilično kratki dobi, pri administrativnih kaznivih

dejanjih pa naj Damoklejev meč preteče obsodbe visi nad storilcem brez kraja in konca.

Zahteva po odškodnini zastara po načrtu objektivno v pol letu, subjektivno v dveh mesecih a tempore scientiae. Oba roka sta prekratka; niti ne vidim razlogov, zakaj ne bi bilo to vprašanje urejeno samo po načelih občega državnega zakonika, kar naj bi veljalo enako tudi za protizakonito zavzetje gozdnega zemljišča.

Uvedba popularne obtožbe je za veliki del države za enkrat neizvedljiva, smatram jo pa tudi za nepotrebno. Kdor je oškodovan, se oglasi že sam. Nikar dajati preveč prilike za denunciacije iz gole objestnosti vaškega nemaniča, ki ga stroški zastran neopravičene ovadbe sploh zadeti ne morejo.

V prehodnih določbah načrta nam kaže avtor, kako enostavno si je zamislil unifikacijo začasnega postopka, sodstva in kaznovanja po zakoniku o gozdovih. Pooblašča se »nadležno ministarstvo, da privremenim naredjenjem, uvažujočim predloge dotičnih oblasnih, upravnih vlasti odnosno direkcija šuma sporazumno sa ministarstvom šuma i rudnika uredi povremeni postopak, sudjenje i kažnjavanje po ovome zakonu prema postojećem redu na dotičnom teritoriju«. Ti predpisi naj se izdajo v roku 6 mesecev t. j. do časa, ko pride do veljave zakon o gozdovih. Kdo so pristojna ministrstva? Kje so glavna načela postopanja? V ustavi jih ni; v načrtu zakona tudi ne. Ali naj velja prosta roka — na vsej črti? Ministri so odposlanci političnih strank in se obdajajo v svojih uradih s svojimi političnimi pristaši. Ali naj pripustimo, da nastane vedno kolebanje v gozdarski državni politiki, kakor se pač »režimi« menjavajo!

V. Kakor radi priznamo avtorju veliki trud in ljubezen do stvari, ki sta nemara s tehnične strani rodila vsega uvaževanja vrednih predlogov, tako moramo le obžalovati, da se avtor ni glede jurističnega dela svojega načrta pred publikacijo obrnil na pravne strokovnjake, namesto da bi jih šele v tiskanem načrtu pozival, naj se sami za kritiko njegovega načrta pobrigajo. Če pravi avtor načrta, da je načrt »premišljen in izveden dosledno do kraja,« izrekel je sodbo in ipsa causa in še to kot nepristojen sodnik. Povzeli smo le

glavne stvari iz pravniškoga dela njegovoga načrta, in pravno tehničnih hib bi lahko navedli še dokaj, pa menda že pokazane spričujejo, da je avtorjeva sodba — nepravilna.

Seveda ima Ružić mnogo olajšilnih okolnosti zase, predvsem to, da zakonodajna tehnika pri naših zakonodajalcih sploh ni tako upoštevana, kakor bi morala biti. In vendar moramo ponovno in ponovno poudarjati, da ne zadošča samo dobra volja, ampak da je treba zasnovateljem načrta temeljite juristične naobrazbe in izčrpne informacije v predmetu. Še le kooperacija strokovnjakov po tehnični strani in strokovnjakov po pravni strani bi mogla podati elaborat, ki bi smel veljati za primerno podlago nadaljnjega razpravljanja. Samo tisti zakonodajni načrti so v resnici v državnem duhu koncipirani, ki so zasnovani tako, da ne omalovažujejo prava niti ene pokrajine s posebnim pravnim območjem.

O parlamentarnom Odboru u Čehoslovačkom Ustavu.

Prof. dr. Gjergje Tasić.

Sve moderne zapadnoevropske države, i ako demokratske, priznaju uredbe u stanju nužde. Te uredbe, kao što je poznato, donose se kad Parlament nije na okupu i ne može se sazvati da bi mogao na vreme svršiti posao, međjutim stvar je vrlo važna i hitna; ali pod uslovom, da se traži naknadno odobrenje Parlamenta, koji je može poništiti. Ove uredbe su priznate i u nauci, ali samo kao jedno sredstvo po nuždi, i to kao jedno tako reći krajnje sredstvo.

Pojava ovakvih uredaba pokazala se neizbežnom ne samo u toku rata kada su one imale čak jednu znatnu primenu i u najdemokratskijim zapadnim državama, već i posle rata. Kod nas se nedavno desio takav slučaj sa stanbenim pitanjem. Pošto je od 1. januara 1925. prestao da važi zakon o stano-
vima, koji je ograničavao slobodu ugovaranja, barem u

svojim glavnim odredbama, imali su da stupe opšti propisi gradj. zakonika, koji garantuju takvu slobodu. U takvoj situaciji najbolje je bilo od svih mogućih rešenja da se donese jedna uredba u stanju nužde. Na uredbe iz čl. 94 U. očividno nije se moglo misliti. Uredbe za primenu zakona pretpostavljaju jedan postojeći zakon; u ovom slučaju se čine naprotiv izuzeća od postojećih zakona; međjutim nije bilo niti se moglo dobiti makakvog ovlašćenja od skupštine, pošto je ona bila raspuštena. Ali nije se moglo takodje misliti ni na neke vladine naredbe, koje bi obaveživale samo administrativnu (policisku) vlast, a ne i sud, jer, prvo, vlada može izdavati samo zakonite naredbe i, drugo, time bi se stvorio sukob između administrativne i sudske vlasti, pošto bi sudovi i dalje primenjivali opšte propise gradj. zakonika. I vlada je i donela jednu »odluku« (bez kraljeve sankcije) kojom se produžuje zakon o stanovima do 1. maja 1925. Ali ta odluka je u stvari jedna uredba. Ona se obnarodovala; njom se produžuju propisi jednog zakona, odn. ukidaju opšti propisi građanskog zakonika i zavode specialni od 1. januara do 1. maja 1925. Istina, nju donosi ministarski savet, a ne kralj; ali uredbe i ne mora doneti uvek kralj, i kad se jednom stane na gledište da su ovakve uredbe moguće, onda se može uzeti da ih može donositi i sam ministarski savet. Što je vlada taj akt nazvala odlukom, to ima da se bez sumnje objasni time, što je ona uvidela da se ova odluka ne može zasnivati na čl. 94., jer ovaj ne predviđa nikako i ovu vrstu uredaba.¹⁾

Medjutim dešavaju se i ovakve stvari. Danas vlada može da kraljevim ukazom produži stari budžet u izvesnom roku (kod nas za 4 meseca), u slučaju, kad budžet nije izglasan, a skupština je raspuštena. (Uzgred budi rečeno, ne i onda kad

¹⁾ Karakteristično je, da su se naši pravnici u većini izrazili protiv ovog akta smatrajući ga kao savršeno proizvoljan, bez osnova u ma kakvom pravnom propisu. Medjutim danas u francuskoj nauci, i najliberalniji pravnici, kao na pr. prof. Duguit, priznaju mogućnost ovih uredaba u izvesnim momentima! Pitanje je, razume se, da li je takav bio ovaj moment, o kome je gore reč. Ali ko ima smisla za socialne nevolje i nužde, i zadatke države, zasnovane na ustavu da brani slabije, taj će se složiti s nama da je taj moment odista bio takav.

je saziv zaključen, jer po našem Ustavu saziv se ne može zaključiti, dokle skupština ne reši budžet). No može se desiti jošte, kada je zakonodavna skupština raspuštena, pre no što je donela budžet, a sazvana je Ustavotvorna, da nastupi ovakva situacija. Istekla je budžetska godina, a nov budžet nije donet niti su izglasane dvanaestine. Vlada može da Kraljevim ukazom produži stari budžet samo za 4 meseca. Medjutim Ustavotvorna Skupština može jošte biti pri radu, a da istekne rok vladinog budžeta (recimo da se ona sazove i počne da radi na 3 meseca od dana raspuštanja zakonodavne skupštine i posao nije mogla svršiti za jedan mesec). Možda malo verovatan slučaj u praksi, ali danas su bile zbog naročitih prilika, socialnih i političkih, moguće i stvari koje se inače normalno ne dešavaju. Po našem mišljenju, Ustavotvorna Skupština ne može biti nadležna zato, i to ne samo, što je ona sazvana za donošenje Ustava i pretpostavlja se da je s a m o zato sazvana, već najviše iz razloga, što ona ne mora da odobri budžet. Jer na taj način vlada, koja očividno ne može da raspusti ovu skupštinu dokle ona ne reši pitanja o Ustavu za koja je sazvana, može da ostane bez budžeta i da ipak i pored toga nastupi stanje ex lex. Ali, i kad se Ustavotvornoj Skupštini da jedno takvo pravo, ipak to ima da se smatra kao jedno sredstvo u nuždi.

Medjutim dešavaju se i druge neprilike, kao na pr. što se tiče budžeta. Pretpostavimo da je sazvana Ustavotvorna Skupština. Medjutim istekao je rok budžetu. Vlada bi mogla da produži stari budžet za četiri meseca ili da traži odobrenje novog od Ustavotvorne Skupštine. Kad ima da se bira izmedju ovoga dvoga, onda nam izgleda da se ima izabrati drugo. Ako se pak desi da je vlada već izkoristila rok od 4 meseca, onda u toliko pre ona ima da se obrati ustavotvornoj skupštini. Ali takav jedan način ima jednu nezgodu. Ako U. S. ne bi odobrila budžet, vlada bi imala da se povuče. Medjutim pretpostavlja se da je već došla vlada iz nove većine U. S., pošto to zahtevaju načela parlamentarnog sistema. No osim toga u drugom slučaju vlada ne bi prema U. K. raspolagala sredstvom raspuštanja, kojim raspolaže prema običnoj skupštini. I, najzad, tu su teškoće u izvodjenju u pogledu vremena, na kojima

ne mislimo da se zadržavamo. Ma kako se mislilo o kompetenciji U. S. da donosi i budžet, očividno to je jedna izvanredna mera i u najmanju ruku nezgodna za U. S., koja bi imala da se isključivo posveti reviziji Ustava.

* * *

Ustanova Parlamentarnog Odbora, kakvu nalazimo u Čehoslovačkom Ustavu, otklanja ove teškoće.

Čehoslovački Ustav, pored ostalih novina, u kojima se izražavaju njegove liberalne tendencije i koje dokumentuju uz to i brižljivost pri njegovoj izradi, sadrži i ustanovu Parlamentarnog Odbora, sastavljenog od 24 člana koje bira na godinu dana jedan i drugi Dom, sa zadatkom da ih zamenjuje kada nisu na okupu. Ti momenti pak sledeći su: kada je jedan Dom raspušten i zbog toga ne može ni drugi da radi; vreme od dana kada je istekao mandat Domova do dana sastanka novih; kada su sazivi Domova odloženi ili zaključeni (što po ustavu mora biti istovremeno). Na taj način ovakva ustanova ima dobru osobinu: prvo, što obezbeđuje kontinuitet u državnim funkcijama, što je samo po sebi dobro, i drugo, što je na taj način isključeno da vlada može u izvesnim hitnim slučajevima da vrši one poslove koje bi trebao i mogao po Ustavu da vrši samo Parlament (Gornji i Donji Dom).

U smislu vršenja ovih funkcija je određena nadležnost ovog Odbora. On je nadležan za sve poslove koji se tiču zakonodavnih i administrativnih funkcija Parlamenta. Od toga so učinjeni samo ovi izuzeci. On ne može birati Predsednika Republike ili njegovog zamenjenika. On ne može menjati ustavne zakone niti nadležnost administrativnih vlasti, osim u koliko se ne proširuju samo atribucije u radu administrativnih vlasti već organizovanih. On ne može povećati finansijske obaveze građana novim i trajnim porezima, proširiti obaveze narodne odbrane, opteretiti državne finansije na jedan trajan način ili otudjuti državnu svojinu. On ne može davati pristanak za objavu rata. Što se tiče zakonodavne funkcije, koju on po odredbama Ustava ima, on je vrši u istoj formi, u kojoj je vrši i sama Velika Narodna Skupština (na ime u formi promulgacije i s potpisom nadležnih organa).

U Ustavu se kaže da ovaj Odbor ima nadležnosti¹ za sve slučajeve kada je »normalno potreban« zakon. S obzirom na to, da se uredbe mogu donositi samo za izvršenje zakona (čl. 55. Ustava), to je nadležnost ovoga u tom pogledu neograničena, jer je takva i zakonodavna. Ovaj Odbor bi dakle mogao takođe i menjati zakone. Ali ovu funkciju Odbor može vršiti na predlog vlade i sa odobrenjem Predsednika Republike. Osim toga za punovažnost ovih odluka, kao i odluka koje se odnose na troškove i pokrića izvan budžeta, potreban je pristanak apsolutne većine sviju prisutnih članova. I najzad ove mere podleže kontroli Ustavnog Suda koji ispituje da li su u saglasnosti sa Ustavom.

Sve mere, koje preduzme Odbor, imaju samo provizornu važnost. One se moraju izneti na prvoj sednici Donjeg kao i Gornjeg Doma i, ako ne budu sankcionisane u roku od dva meseca, one gube svoju vrednost.

* * *

Ali i protiv ovakve institucije mogla bi da se stavi jedna primedba. U izvesnim slučajevima, kao što je to baš slučaj uredbe u stanju nužde, potrebno je brzo raditi, i zbog toga valja odluku staviti u ruke što manjeg broja ljudi ili čak jednog lica. Jer, kao što je poznato, akcija pretpostavlja principijelno koncentraciju vlasti. Medjutim Parlamentarni Odbor je sastavljen od dosta velikog broja lica. Ali pored toga, što bi to moglo da samo u pogledu izvesnih slučajeva (pitanja) povuče kao posledicu nepotrebnost i neracionalnost institucije Parlamentarnog Odbora, postavlja se pitanje o tome da li se ne bi broj članova Parlamentar. Odbora mogao da smanji u takvim slučajevima, ako je to potrebno, i uopšte da li ne bi mogao da varira prema kategorijama poslova. Medjutim nikako ne treba smetnuti suma da važnost ovih stvari zahteva jedan dovoljan broj ljudi sa potrebnim autoritetom, ako njihova hitnost zahteva što manji broj ljudi koji odlučuju.

Prvi kongres pravnikov v Beogradu.

Dne 18. decembra ob desetih dopoldne je otvoril predsednik gd. Djoka Nestorović s kratkim nagovorom Prvi Kongres pravnikov kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Dvorana Narodne skupščine je bila nabito polna pravnikov obojnega spola. V imenu vlade, ki so jo zastopali ministri gg. Uzunović, Radojević in dr. Krajać, je pozdravil kongres gd. minister Uzunović, v imenu češkoslovenskih pravnikov češkoslovaški konzul dr. Jindra Andrijad. Kralja je zastopal kapetan mornarice gd. Mažuranić.

Zatem je sledilo čitanje referatov, ki se je nadaljevalo tudi popoldne.

Dopoldne so predavali: dr. Boža Marković, dr. Stanko Frank in dr. Metod Dolenc o sodelovanju laičnega elementa v kazenskem pravosodstvu; Mihajlo Jovanović, dr. Dragutin Tončić in dr. Fran Goršič o rodbinskih zadrukah. Ostala dva referata sta prišla popoldne na vrsto: dr. Dragutin Arandjelović, dr. Srečko Zuglia in dr. Vladimir Golia so predavali o neomejenem dokazu s pričami v civilnem postopku, dr. Stanko Lapajne, dr. Ivo Milić (Subotica) in dr. Aneta Mainkas (Zagreb) o izenačenju dednih pravic moških in ženskih potomcev.

Popoldne je posetila deputacija kongresa, sestavljena iz članov vseh treh naših pravniških združenj, Avalo, in se poklonila tamkaj na grobu neznanega junaka in položila nanj venec. Pri tem je izpregovoril gd. univ. prof. dr. Polić par iskrenih besed.

Drugi dan je bilo živahno življenje v vseh štirih sekcijah, največje zanimanje je vladalo za prvi dve. Razprave so bile v sekcijah končane že dopoldne.

Zaključna seja kongresa se je vršila v nedeljo. Po prečitanju pozdravnih dopisov in brzojavov je izpregovoril predsednik g. Nestorović govor v spomin Njegoša, nato so se prečitale resolucije posameznih sekcij. Resolucije so bile vse soglasno sprejete in se glase:

I. Ali in kako naj se uvede sodelovanje laiškega elementa v kazenskem pravosodstvu?

1. V spoznanju, da sodelovanje laikov v kazenskem pravosodstvu ni samo strokovno pravniško vprašanje, ki naj ga rešuje samo pravnik, da morajo marveč na njega rešitev vplivati i drugi faktorji, zlasti narod po svojih predstavnikih v Narodni skupščini, se kongres pravnikov ne izreka o njem dokončno, temveč samo konstatuje, da se je izjavila večina udeležencev, ošobito iz krajev, kjer ni prave porote, zoper sodelovanje laikov v kazenskem pravosodstvu.

2. Dobro pravosodstvo je možno le tako, ako ga vrši usposobljen in vesten sodnik. Zato je neobhodno potrebno, povzdigniti nivo sodnikov, to pa pa je izvedljivo samo s popolno samostojnostjo sodnikov, ki je pa ni videti samo v stalnosti, ampak predvsem v njegovi materialni neodvisnosti. Da se dobi tak sodnik, izjavlja kongres željo, naj se sodnik čimprej gmotno okrepi, da bo utegnil vršiti svojo visoko dolžnost tako, kakor pričakuje to narod od njega.

II. Ali je v civilni pravdi dopustiti neomejeno dokaz s pričami?

Ker se v tem vprašanju ni doseglo enotno mišljenje, ki bi se kot mišljenje sekcije izneslo pred kongres, priporoča sekcija kongresu, da se odloži to vprašanje za poznejši kongres.

V ostalem priporoča sekcija, da se vnese v novi civilnopravdni postopnik načelo svobodne sodniške ocene vzprejetih dokazov.

III. O združnem pravu in seljaškem dedinskem pravu.

1. V novem zakonodavstvu je treba ustanovo hišne ali rodbinske zadruge ne samo obdržati, ampak tudi okrepiti in zato dovoliti fakultativno snovanje novih zadrug v vsakem seljaškem selu po vsej državi kot najpripravnejše sredstvo in podlago za občo ureditev seljaškega posestva.

2. Za podlago pravni ureditvi združnih razmerij za vso državo je treba vzeti sedaj v Hrvatski in Slavoniji veljavni združni zakon od 9. maja 1889 z novelo od 30. aprila 1902 z izpremembami, potrebnimi v poedinih pokrajinah. Zlasti je treba dati zadrugi značaj pravne osebe z obliko kolektivne

lastnine, v kateri ni nasledstva. Za sodstvo v zadružnih pravnih vprašanjih bi morala biti pristojna sodišča po vsej državi, kakor je to sedaj v Srbiji in Črni gori.

3. Ker sedaj za Bosno in Hercegovino ni zakona, ki bi urejeval razmere v bivših kmetiških zajednicah in vlada o pravnem življenju popolni kaos v tem pogledu, naj se nujno uvede hrvatski zadružni zakon kot provizorni predpis z najpotrebnejšimi izpremembami.

IV. O izenačenju dednih pravic moških in ženskih potomcev.

1. Potrebno je, da se v bodočem jedinstvenem intestatnem dedinskem pravu izenačijo pravice moškega in ženskega potomstva.

2. Ravno tako je potrebno, da se ustanove za dedovanje v seljaških posestvih in eventualno obrtniških, industrijskih in sličnih proizvodjalnih podjetjih, da se prepreči razkosanje teh, izjemna sredstva v specialnih zakonih, vendar čuva vedno princip enakosti.

3. V tem slučaju naj se obrača pažnja zakonodavca na ustanovo odkupne pravice v korist enega naslednikov.

Naslednja točka: volitev stalnega odbora. Izvoljeni so bili soglasno: za predsednika dr. Danilo Majaron, odvetnik in predsednik odvetniške zbornice v Ljubljani, za podpredsednika dr. Ladislav Polić (Zagreb) in dr. Boža Marković (Beograd), za člane dr. Dragoljub Arandjelović, Obrad Blagojević in Mihajlo Zlatanović (Beograd), dr. Ante Verona, dr. Dušan Peleš, dr. Ivo Politeo (Zagreb), dr. Janko Babnik, dr. Metod Dolenc in dr. Rudolf Sajovic (Ljubljana).

Soglasno so bile sprejete tudi tri izpremembe pravil, ki jih je predlagal predsednik Nestorović: 1. da more biti član kongresa poleg ostalih pogojev samo tisti, ki je zaeno član enega naših pravniških udruženj (čl. 3), 2. da se število članov glavnega odbora (poleg predsednika in dveh podpredsednikov) poveča od 7 na 9 (čl. 5) in 3. da se podaljša rok, do katerega je plačati članarino do 30. junija (čl. 10).

Po govorih dr. Majarona in dr. Verone je predsednik Nestorović zaključil zborovanje.

S tem bi bil načrtan v najglavnejših potezih potek znanstvenega dela na kongresu. Omeniti pa je tudi, da so bili udeleženci kongresa sprejeti s prisrčnostjo, ki je prekosila vsako pričakovanje. O tem jih je preveril že sprejem na beograjskem kolodvoru, kamor je prispela večina iz Slovenije in Hrvatske dne 17. septembra o polnoči. Sijajen banket dne 18. je združil okoli 1200 oseb v dvoranah »Kazine« in »Pariza«. V soboto popoldne se je podala večina udeležencev na parobrod Aleksander, ki se je vozil dve uri po Savi in Donavi, na ladji sami je priredila beograjska občina gostom zakusko. Zvečer se je vršila v Narodnem pozorištu slavnostna predstava. Poleg baleta so igrale najboljše moči dva odlomka iz srbske dramatične literature (Nahod III. čin, Gjido). V nedeljo popoldne so posetili udeleženci deloma dirke kola Dunavskih jahača, deloma so napravili manjše izlete v okolico.

V ponedeljek (21.) je odpeljal vlak pravnike v Arandjelovac, srce Šumadije. Narod jih je tamkaj navdušeno sprejel, med gostijo, prirejeno od ljudstva, so se spoznavali pravniki s priprostim ljudstvom, pele so se vesele pesmi, plesalo kolo, godba je svirala. Večina gostov se je odpeljala popoldne v Topolo in Oplenac in se poklonila tamkaj duhu kralja Petra I. Osvoboditelja. Prisrčnost sprejema, prijaznost naroda in lepi kraj so osvojili srca vseh.

Kakšen je uspeh kongresa, nazvanega sicer prvega, a v resnici drugega zbora naših pravnikov? Z zagrebškim zborom je bil prebit led v tem pogledu, beograjski je stal že na trdnjih nogah. Ni sicer dvoma, da je Beograd sam dosti vplival, da je bilo število udeležencev tolikšno. Toda v drugi vrsti pa je vendar smatrati, da je zadobila institucija pravniških zborov v našem svetu trdna tla. S številom referatov, ki so se obravnavali na kongresu, se res ne moremo ponašati. Dokaj je važnih problemov, ki bi zaslužili obravnavanje na njem in nekatere panoge prava sploh niso bile zastopane. Toda tajiti se tudi ne da, da imajo vsi obravnavani predmeti veliko važnost glede na izenačenje prava pri nas. Končno je še kar se mora zaznamovati za velik uspeh: velika pozornost, ki so sledili z njo poslušalci referentom in pa intenzivna udeležba in sodelovanje pri razpravah v vseh sekcijah, ki sta bili

znatno večji kakor na lanskem zagrebškem zboru. To kaže, da so se vsi sodelujoči zavedali, da gre za znanstveno delo na kongresu. To povzdiga tudi pravniški kongres nad zborovanja drugih stanov v državi, na katerih se obravnavajo večinoma stanovska vprašanja. Ta pojav nas navdaja z upanjem, da bo nivo prihodnjega kongresa stal še višje in da se bodo tudi naši pravniški kongresi kmalu merili s kongresi drugih narodov. Prihodnji kongres naj pokaže v vseh smereh že znaten korak naprej.

Pregled tujih zakonodaj.

Splošne opazke, ki so postavljene na čelo poročiloma o zakonodaji leta 1923 v Češkoslovaški in Avstrijski republiki (Slov. Pravnik str. 37 in sl.), veljajo tudi za zakonodajo l. 1924. Vendar kaže češkoslovaška zakonodaja v l. 1924, da so se prilike v Češkoslovaški republiki znatno bolj ustalile nego v Avstriji; manj je spominov na vojno in neposredno povojno dobo, manj se urejajo z naredbami materije, ki so se pred vojno navadno urejale z zakoni, zakoni niso več v tolikem številu izdani samo kot prigodni, nego kot trajni. Vse to se opaža v avstrijski zakonodaji v manjši meri, dasi se tudi tu vidi napredek. Tehnika zakonodaje pa je v obeh državah dovolj visoka, mi jo lahko zavidamo v marsikaterem pogledu.*

»A. Sbirka zákonů a nařízení státu československého« v l. 1924.

I. Mednarodno pravo. Češkoslovaška tudi minulo leto ni samo pristopala vsakovrstnim splošnim mednarodnim pogodbam, nego je s celo vrsto držav sklenila posebne trgovinske in drugačne pogodbe za ureditev medsebnih zlasti trgovinskih prilik in pravne pomoči. Posebno naj omenim več pogodb z Avstrijo, Ogrsko, Italijo, Nemčijo, ki urejajo likvidacijo stanja, nastalega s prevratom, med njimi dogovore z Italijo 14 o razvoju č. sl. prometa v tržaški luki, 132 o uređtvi finančnopравnih prilik, dogovor nasledstvenih držav 147 z zakonom 148 o depozitnih terjatvah napram ogrski poštni hranilnici, 201 o cesiji hipotečnih terjatev bivše A. o. banke v Č. sl. na Č. sl. državo; 223 z Ogrsko o popisu medsebojnih starih kron-

* Številke brez pristavka pomenijo tekoče število zakonov in naredb v »Sbirki« in »Bundesgesetzblattu«; zakonom in odredbam iz prejšnjih let je pristavljena letnica.

skih terjatev, z nar. 224, ki prepoveduje zasebno izraynanje takih dolgov in prekinja pravde zaradi njih, in še več dogovorov z Ogrsko slične prirode (terjatve iz vrednostnih papirjev, iz zavarovalnih pogodb, imovina varovancev 227—230).

II. Finančno pravo. Zak. 1 z nar. 89 o davku na premog (ščiti domačo produkcijo). — Zak. 7 z nar. 46, 189 o zaščiti valute in cirkulacije zakonitih plačilnih sredstev. — Nar. 156 k zakonu 268/1923. — Zak. 163, ki podaljšuje veljavnost zakona 151/1923. — Zak. 216 z nar. 276 o končni ureditvi avstrijskih vojnih posojil, za katera se daje z določenimi pogoji nekaj odškodnine (stroge kazni za napačne napovedi, kriva prisega pred finančnim oblastvom se kaznuje kakor kriva prisega pred sodiščem). — Zak. 235 z nar. 300 o popustih pri plačevanju neposrednih davkov (§ 1: Zastanki za minula leta do všetega 1. 1923 se smejo izjemno izpremeniti ali izpregledati, če bi plačilo resno ogražalo obdavčenčevo gospodarsko podjetje ali njegovo ali njegove družine preživljanje. Zlasti se treba ozirati na izgube vsled padca cen (vrednosti) blaga investicij in terjatev in na slične posledice vojne. — Zaradi takih vzrokov sme odpasti predpis še ne naloženih davkov. — Zak. 236 ovlašča državo, da prevzame terjatve, ki so nastale napram Avstriji iz dobav za časa vojne. — Zak. 237 ustanavlja »posebni fond za znižanje izgub, ki so nastale vsled povojnih ukrepov«, v prid določenim vrstam kreditnih in denarnih zavodov, ti morajo tudi sami prispevati v fond; ta pa vživa tudi državno pomoč. — Zak. 238 ustanavlja »Splošni fond denarnih zavodov,« ki naj povečava štedljivost s tem, da zvišuje varnost in ki naj zagotovi ugoden razvoj denarstva. Vrste in prispevki podjetij, ki morajo biti člani tega fonda, so naštet, povedano je, kako in v katerem obsegu lahko zahtevajo podporo iz fonda.

V zvezi s temi zakoni, ki jim je bil smoter ublažiti hudo gospodarsko krizo, naj navedem, dasi bi mogli spadati tudi v poglavje o pravosodstvu, še naslednje zakone, ki hočejo doseči zaščito narodnega gospodarstva, predvsem z zaščito zasebnikov: zak. 239 o uložnih knjižicah in listih, o bankah na delnice in o reviziji bančnih podjetij. Za izdajo vložnih knjižic treba posebnega dovoljenja, ki se da le, če so podana izvestna jamstva za višino rezervnega sklada (tudi osebna zaveza vodij podjetja). Nove podružnice smejo bančna podjetja na delnice in v obliki družb z om. zavezo ustanavljati le s posebnim dovoljenjem. Z blagom smejo taka podjetja tržiti le izjemno; precej stroge so omejitve glede poslov, zlasti z lastnimi nameščenci in vodji podjetja. Nadzorstveni svet je obligatoren, njegove pravice in dolžnosti so urejene; banke z več nego 25 nameščenci morajo imeti še posebno poslovno kontrolo. Vodje podjetja in člani nadzorstvenega sveta so osebno odgovorni za kršitve dolžnosti, nerazdelno, če se delež pri krivdi ne da ugotoviti. Banke, ki izdajajo vložne knjižice, morajo biti včlanjene pri posebni revizijski zvezi v obliki zadruga po zak. 1873, ki je točno urejena. Zakon vsebuje stroge kazenske norme. — Zak. 240 o moratorijih v zaščito denarnih zavodov

in njihovih upnikov. — Zak. 241 o dolžnostih bankirjev pri hrambi vrednostnih papirjev ureja način, evidenco, pooblastila za razpolaganje z depoji, dolžnosti bankirja pri nabavi in izmeni papirjev, pr. izvrševanju opcijskih pravic, prehod lastninske pravice na komitenta, obseg zakonite zastavne in retencijske pravice podkomisijonarja. Stroge kazenske norme.

Kot prijetno posebnost napram našim finančnim in dvanajstinskim zakonom naj omenim, da ima finančni zakon 278 besedila samo 18 dokaj kratkih členov.

III. Pravosodni zakoni in naredbe. Razen že omenjenih zakonov s civilno- in kazenskopravno vsebino naj navedem a) *civilno*: Zak. 85 o zaščiti najemnikov. — Zak. 86 podaljšuje veljavnost zak. 86/1923. — Nar. 99 opravilnik za sodišča na Slovaškem in v Podkarpatski Rusiji. — Zak. 164 novela k ogrskemu c. pr. r. — Zak. 177 popolnjuje zak. 314/1920 o izvršbi v prejemke nameščencev itd. — Zak. 179 o odpravi fidejkomisov (jako zanimiv). — Nar. 211 izpreminja § 44 deln. regulativa v tem smislu, da se po statutu smejo pripuščati samo delničarji kot zastopniki na občnem zboru. — Nar. 273 poslovnik patentnega urada. — Zak. 279 o izpremembah družb z o. z. v gospodarske in pridobitne zadruge. — Zak. 292, ki nadalje skrajšuje sodniško pripravljalno službo. — Zak. 292 podaljšuje zak. 123/1923.

b) *kazensko*: Zak. 4 izpreminja § 393, odst. 4 k. pr. r. — Zak. 5 o označevanju proizvoda blaga. — Zak. 73 izpreminja k. pr. r. v § 229. — Zak. 80 novelira zak. 568/1919 o kaznovanju vojnega oderuštva. — Zak. 124 (z nar. 125) o izpremembah v pristojnosti kaz. sodišč in o odgovornosti za vsebino tiska glede krive obdolžitve, obrekovanja in razžaljenja časti. Zakon je prevažen in prezanimiv, da bi se mogel tu le na kratko očitati. Ima precej sličnosti z mnogimi normami našega tiskovnega zakona, je pa znatno, recimo, fineje izdelan, zlasti se bolj ozira na starejše zakone o postopanju. Zak. 125: Tek zastaranja je zavrt od dne, ko je sodišče zaprosilo za pritrdilo skupščine, da se kazenski progon njenega člana uvede ali nadaljuje, pa do dne, ko oblastvo prejme obvestilo, da je skupščina zaprosilo rešila, ali do dne, ko pritrdila ni več treba. — Zak. 178 o podmitivanju in o kršitvi uradne tajnosti popolnuje obči kaz. zak. Zoper nekatere norme se morejo pregrešiti tudi organi in nameščenci kreditnih in zavarovalnih zavodov. Ukinjeni so § 104 z. stavek, § 105, 2. odst. k. z. in § 311 k. z.

IV. Upravno pravo. Zak. 2 z nar. 44 o poštnih golobih (politične kazni). Zak. 3 o prepovedi premijske trgovine z vsakdanjimi potrebščinami (pol. kazni). — Nar. 26 k zak. 126/1920 poslovnik za razne samoupravne zbore in odbore. — Zak. 58 novela k zak. 35/1923. — Zak. 128 z nar. 269 o okrajnih gospodarskih blagajnah in kontribucijskih fondih v Češki; jako zanimiv zakon, ki bi zaslužil temeljito oceno. — Zak. 144 o inkompatibilnosti, ravno tako zanimiv zakon. — Zak. 165 o zaščiti rastlinske produkcije. — Zak. 169 o reji gospodarske živine. — Nar. 206

k zak. 404/1922 o ureditvi gospodarstva v državnih napravah, zavodih in podjetjih, ki po večini ne izpolnjujejo upravnih funkcij. — Zak. 221 o zavarovanju nameščencev (zaměstanců) za slučaj bolezni, invalidnost in za starost. — Zak. 259 z nar. 260 obrtni red za Slovaško in Podkarpatsko Rusijo. — Zak. 286 o ukrepih v svrhu štedenja pri javni upravi; ta zakon pač ni na tisti višini, kakor mnogo drugih; v bistvu, glede poenostavljenja državnih uradov in postopanja pri njih, daje samo vladi naloge pro futuro; natančno, pa po mojem mnenju ne povsem srečno, so izdelane določbe za zmanjšanje števila nameščencev. V zvezi so s tem zakoni: novela 237 k propisom o pokojninah in preskrbninah, precej ugodno urejeno, 288 isto za vojake. 289 o nagradah javnim nameščencem za l. 1924, 1925, 290 o prejemkih sodnikov in drugih konceptnih uradnikov v področju min. pravde. Sodniška doklada je stopnjevana, znatna, za pokojnino vračunljiva; posebna funkcijska doklada za vodje sodišč in njihove namesnike pri zbornih sodiščih.

B. Zvezni zakonik (Bundesgesetzblatt) Avstrijske republike v l. 1924.

I. Mednarodno pravo. Več pogodb z »nasledstvenimi« državami v svrhu likvidacije po vojni nastopivšega položaja, zlasti z Italijo 13 o »družbah, t. j. komercialnih pravnih osebah in drugih združenjih, izvemši banke in zavarovalne družbe«; 42 postopnik za avstro-italijansko mešano razsodišče (isto 113 z Rumunsko); 152 z vsemi nasl. državami razen naše o fidejkomisih; isto 170 o penzijah, ki jih je priznala bivša Avstrija, in 175 o državljanstvu; 270 z Italijo o Tirolskem deželnem hipotečnem zavodu; pogodbe o pravni pomoči z Bolgarsko 137, z Nemčijo 138, z Italijo 261; par pogodb s Turčijo 391, 392, 393, dogovor 226 o brezposelnosti, nočnem delu žensk in mladine, o najnižji starosti otrok v kmetiškem delu, o pravici kmetiških delavcev, da se združujejo, o prepovedi uporabe svinčenega beleža v pleskarski obrti in o osemurnem delavniku v obrtnih obratih.

II. Finančno pravo. Nar. 1 o prometu z inozemskimi plačilnimi sredstvi in o plačilnem prometu z inozemstvom. — Zak. 395 o kaznovanju prestopkov zoper devizne propise. Nar. 24 o zapuščinskih pritojbinah od »malih« zapuščin (olajšave v postopanju). — Razglasa 28 in 29 ukinjata 79 davčnih uradov in celo vrsto davčnih administracij. — Zak. 65 o davku na opcijske pravice, o davku na sindikate, o izpremembah pri pritojbinah za kotacijo in pri poslovnem davku; zanimive definicije opcijske pravice in sindikata, zakon pospešuje izvrševanje opcijske pravice in pobija sindikate. Zak. 72 jako izpreminja zakon o osebni dohodnini (1. poglavje) tudi kazenske določbe, zak. 187 pa 2. poglavje; družbe z om. zav. se obdačujejo po tem poglavju. Redni davek 36% od davku zavezanega čistega dobička, minimalni davek 3.6% *naložne* glavnice, višje davčne postavke za čisti dobiček, ki presega 10% vplačane temeljne glavnice; za zavarovalnice, hranilnice, zadruge posebne postavke. — Zak. 286 z nar. 287 novela k propisom o

kolkovnih in pravnih pristojbinah, vsebuje tudi novo tarifo sodnih pristojbin. — Nar. 293 in 294 sodne pristojbine, 338 posebej pristojbine za legalizacijo, vidmaccijo in sodne menične proteste. — Zak. 445 o carinski tarifi. — Zak. 461 o računanju s šilingi. — Cela vrsta naredb, ki objavljajo enotno besedilo opetovano noveliranih zakonov npr. 107 o davku na promet bank, 109 o davku na promet z valutami, 288 o davku na železniški promet, 291 o davku na promet z efekti, 307 o neposrednih osebnih davkih, k večini teh zakonov so izšle tudi nove naredbe.

III. Pravosodni zakoni in naredbe. a) *civilno*. Nar. 2 k. zak. 636/1923 določa vrednost zapuščin, o katerih ni treba zapuščinske razprave, z 10,000.000 K. — Zak. 19 določa številčne vrednosti spornega predmeta za stvarno podsodnost: 15,000.000 K okrajno sodišče, 25,000.000 K sodnik poedinec pri zbornem sodišču. Globe so zvišane do 6000kratnega najvišjega zneska, po § 254 izvrš. 2 skupni znesek 120,000.000 K itd. Točne prehodne določbe. Zak. 56 o vpostavitvi v prejšnji stan na polju zaščite industrijske svojine, prav zanimiv zakon. — Zak. 238 o najmanjšem ponudku v predlogu za poravnavo v konkurznem in poravnalnem postopanju. — Zak. 246 izpreminja zakon o družbah z omejeno zavezo. Razširjena je potreba koncesije, zlasti za bančne posle; bistveno zvišane so postavke minimalne glavnice in minimalnega vložka, nove postavke veljajo tudi pri zvišanju in znižanju glavnice starih družb; k večjemu polovica glavnice se — tudi to velja z omejitvami za stare družbe — sme vložiti s stvarnimi vložki; § 102 je bistveno izpremenjen. — Zak. 247 o pridobivanju nepremičnin po inozemcih, retorzija. — Zak. 251 o izdajanju obveznic. — Zak. 252 je zvišal zakonsko obrestno mero na 10 in 12%. — Zak. 284 o civilni odgovornosti načelstva akcijskih bank. Člani načelstva odgovarjajo družbi za marljivost rednega trgovca, z izvestnimi omejitvami tudi za culpa in omittendo. O sejah načelstva se mora pisati točen zapisnik. Stroga konkurenčna prepoved za člane načelstva. Zakon navaja celo vrsto primerov, v katerih zlasti velja odgovornost za škodo, ki ji tu ni moči podrobno navesti; vsekakor pomenijo te norme vsaj možnost zaščite v poslovanju z bankami. Sodgovorni so družbi za svojo krivdo, ki je očrtana, »veliki« delničarji, t. j. oni, ki na osnovi kakršnegakoli pravnega naslova razpolagajo z glasovalno pravico za 1/10 ali vsaj za tak del delniške glavnice, da z ozirom na navadno udeležbo pri skupščinah odločujejo. Odškodninske zahtevke sme uveljavljati skupščina z navadno večino; če ta uveljavljanje odkloni, pa celo 1/10 manjšina (kavtele zoper zlorabo). — Večina teh določb velja po smislu tudi za druge d. d. Za bančna podjetja je splošno treba koncesije. — Zak. 285 o posebnih ukrepih zaradi gospodarske krize (centrala denarnih zavodov).

b) *kazensko*. Zak. 263 o telegrafih (z raznimi naredbami) izpreminja § 89 k. z. in daje norme zoper zlorabo telegrafa in kršitve telegramske tajnosti (sodna kazen), dalje zoper kršitev državi pridržanih pravic (kazni izrekajo brzojavna oblastva). — Nar. 401 prepoveduje ne-

katere igram na srečo podobne načine razpečavanja blaga ali storitev, kazni po zakonu o nečedni tekmi.

IV. Upravno pravo. Nar. 51 pripuša učitelje ljudskih in meščanskih šol na visoke šole le, če napravijo dopolnilni izpit v smislu srednješolske mature. — Nar. 77 je zvišala kolegnine, učnine in izpitnine na visokih šolah splošno, prav posebno pa za inozemce. — Zak. 253 z nar. 339 o statistiki zunanje trgovine.

Nar. 7 in 8 o popolnjevanju službenih mest v sodnih pisarnah. — Nar. 148 o redukciji nameščencev Zvezne države (novela). — Zak. 245 o službenih prejemkih, pokojninah in preskrbninah zveznih nameščencev. V resnici zakon ne ureja samo prejemkov, nego posega tudi globoko v službeno pragmatiko in deloma tudi v organizacijo. Vse upravno uradništvo, za katero ni posebnih določb, se deli na osem zaposlitvenih skupin po vrsti službe od najnavadnejše pomožne službe do take z najvišjo strokovno kvalifikacijo. Dalje 10 službenih razredov, po katerih se ravna plača — od 1367.2 do 12.153.2 šilinga, vse na leto — in z njo krajevni dodatek. Od posameznih zaposlitvenih skupin more najnižja doseči samo 9. službeni razred, najvišja začne v 7. in edina pride v prvi. V X. službenem razredu se plača povišuje za 44.9, v II. in I. 588.7 šilinga vsako drugo leto. Posebne določbe za časovno napredovanje in časovno povišanje, vendar ne neomejeno. Posebna obiteljska doklada po 60 šilingov za vsakega otroka. Določbe o naravnih prejemkih. Za sodnike in državne pravdnike poseben shema: početna plača 2848.8 šilingov, poviša se vsako drugo leto za 208.8 šilingov, po 16. letu za 313.2 šilingov. Predstojniki okrajnih sodišč in sodniki zbornih sodišč imajo službene doklade, ki se stopnjujejo po službeni dobi, pri zbornih sodiščih tudi po načinu zaposlitve, od 313.2 do 10.440 šilingov. Krajevni dodatek se računi od plače in službene doklade. Slično so urejeni prejemki državnih pravdnikov. Nadalje posebne določbe za učno osebje počenši od vseučiliških profesorjev, ki imajo delež pri kolegninah in učninah. Posebne skupine tvorijo tudi nameščenci javnih straž z orožniki vred, vojaštvo, nameščenci tobačne režije itd. V zadnjem poglavju so urejene pokojnine. Po 10 letih 40%, naprej za vsako leto 2% več, nameščenci z akademsko izobrazbo in nekatere druge vrste nameščencev 2.4 %, podstavo tvori 78.3 % službenih prejemkov, všteti vračunljive doklade. Vsekakor so nameščenci povprek znatno boljše plačani nego pri nas, povsem valorizirani pa prejemki vobče tudi še niso.

Dr. M. Š.

Razgled po pravniških revijah.

Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht. — Revue Pénale Suisse
— letnik 1924.

Carl Stooss (Graz): »Aschaffenburgs Kriminalpolitik.«
V tem članku dokazuje stari mojster kriminalnega prava znanemu psihiatru in kriminalnemu politiku prof. Gustavu Aschaffenburgu, ki je izdal l. 1923 svojo knjigo »Das Verbrechen und seine Bekämpfung« v 3. popravljeni izdaji, da za kriminalno politiko ni dovolj, če se poslužuje naravnoznanstvene metode, treba ji je tudi pravoznanstvene izobrazbe. Aschaffenburg pledira za »nedoločeno sodbo«, pri kateri odločuje o kazni ex post posebna komisija. Stooss, ki je oče projekta kazenskega zakona za Švico in je prvi predlagal poleg kazni uvedbo očuvanih sredstev, vztraja pri tem dualističnem sistemu in na koncu navaja med šestimi modernimi načrti, ki so se oprijeli takega sistema, tudi — našega — G. F. v. Cleric (Zürich): »Die Anwendung ausländischen Strafrechtes durch den inländischen Richter; pride do novih tez, da uporaba inozemske mitior lex in mitior poena ne smejo veljati za mednarodni kazenskopравни aktom, ampak bodo naj le podlaga za fakultativno omiljenje kazni ali pa pomilostitev. — Herbert Engelhardt (Heidelberg): »Ehre und Strafrecht.« Razprava se peča predvsem s švicarskimi načrti, pa je z ozirom na zelo važen, a nič manj sporen pojem »časti«, ki ga obdeluje s pravnega in modroslovnega stališča, vredna študija. — Alhard Gelpke (Winterthur): »Die bedingte Verurteilung in psychologischer Beleuchtung.« Pisec zahteva natančen študij obsojenca glede značaja, polaga pri tem veliko važnost na grafologično oceno njegove pisave. Ker se sodišča doslej ozirajo le na seznam prejšnjih kazni, pa premalo upoštevajo obsojenčev značaj, s tem resno ogražajo uspehe pogojne obsodbe. — Ernst Hafter (Zürich): Behandlung von Gewohnheitsverbrechern, Liederlichen und Arbeitsscheuen.« Vsa razprava napada, in to po vsej pravici, načrt zakona za kanton St. Gallen, ki hoče hudodelce iz navade, prisiljenca in delomrzneže pospraviti v kaznilnico, dočim je edino pravilno stališče, da spadajo tja samo tisti, ki so v kazni, a ne tisti, ki so radi očuvanja družbe pred njimi potrebni pri držanja. — Robert Heindl (Berlin): »Einige Bemerkungen über das Fingerabdruckverfahren.« Pisatelj, ki je spisal posebno knjigo »System und Praxis der Daktyloskopie und der sonstigen Methoden der Kriminalpolizei« (v drugi izdaji izšla 1922 v Berlinu), podaja v kratkem vse to, kar treba modernemu kriminalistu vedeti o daktiloskopiji osobito pa poudarja važnost metodičnega iskanja prstnih odtiskov in priporoča vsem neposredno delujočim praktičnim kriminalistom, naj pazijo, da se ne zamešajo njihovi prstni odtiski z zločinčevimi. Paul Logoz (Geneve): La réforme du droit pénal militaire Suisse.« Prinaša vrlo upoštevne predloge tudi glede splošnega dela kazenskega zakonika. — Ernst Delaquis (Bern): »Einführung in das Gefängniswesen.

Rückblick und Ausblick.« V tej rapravi je zaokroženo povedano vse, kar treba, da se iz zgodovinskega razvoja, kakor tudi iz modernega pokreta razumejo dandanašnje težnje po modernih kaznilnicah, ki ne ubijajo duha, ampak vzgajajo.

Policija (Beograd, letnik 1924). Iz pestre vsebine tega oficioznega 60 tiskovnih pol obsegajočega polmesečnika naj v orientacijo domačim kriminalistom navedem po materijah urejeno najvažnejše razprave, ki jim pritiče znanstvena vrednost!

Materialno kazensko pravo: A. Kuzmanović: Oduzimanje stvari po srbskom krivičnom zakoniku (št. 13, 14). D. Alimpić: Pravilnik za izvršenje zakona o držanju i nošenju oružja (št. 17, 18).

— **Formalno kazensko pravo:** A. Kuzmanović: O medjunarodnoj konvenciji za suzbijanje nemoralnih publikacija (št. 1, 2). Isti: O medjunarodnoj konvenciji o saobraćaju automobila (št. 13, 14). A. Čurić: Upravna oblast i žandarmerija (št. 19, 20). Žarko Miladinović: Sahrana sa sagorevanjem i pravda (št. 5, 6); pisatelj se zavzema za sežiganje mrličev in pobija vse pomisleke, ki se porajajo s stališča kazenskopravnega reda.

— **Kriminalna politika:** Dušan Subotić: Problem kriminaliteta, (št. 17, 18); Isti: Socialna profilaksna kriminaliteta, (št. 21, 22).

— **Kriminalistika:** a) subjektivna: Žarko Ružić: Lečenje kleptomanije (št. 1, 2); v referatu se zavzema pisec za sugestivno metodo. J. Vidaković: Hipnotizam u kriminalistici (št. 9, 10). Dušan Subotić: O krivčevoji duši (št. 15, 16). b) objektivna: Branko Žegarac: Kriminalni muzej policijske direkcije za Bosnu i Hercegovinu u Sarajevu (št. 3, 4).

— —: Statistika poslovanja kralj. policijskega komisarijata v Mariboru za l. 1923 (št. 3, 4; edini slovenski pisani, z latinico tiskani članek v letniku).

Organizacija varnostnih organov: Alfred Käfer (Bruselj): O medjunarodnoj vezi policijske službe (št. 1 do 4). Vasa Lazarević: Najnovije organizacije državne policije sigurnosti u Rumuniji i Bugarskoj (št. 3, 4). Bruno Schulz: Stvaranje jednog medjunarodnog policijskog biroa (št. 5—8); Teodor Šporn: Organizacija policijskih vlasti u Sloveniji s obzirom na zakon o opštoj upravi (št. 13, 14). Pisatelj priporoča: V Ljubljani in Mariboru naj se prenesejo kakor je to za Celje in Ptuj že urejeno, vsi posli, za katere je pristojen srezki glavar, pa jih vrši sedaj policijsko oblastvo, v teritorialno pristojnost tiste srezke uprave, ki ima sedež v tem mestu. Izključno lokalna policijska oblast naj se vrne občinam. Policijska direkcija v Ljubljani in policijski komisariat v Mariboru ostaneta kakor sta, vendar se formalno podredita srezkemu poglavarju. A. Gustin: Izveštaj o radu Policijske direkcije v Ljubljani (št. 13, 14). Vrlo zanimivo gradivo. Spisov leta 1922 je bilo: Kazenskih ovadb 3403, glede pobijanja draginje 385, ovadb radi tajne prostitucije 153, o smrtnih nezgodah in težkih poškodbah 20, o samomorih 27 (4 ženske, 23 moških); o poskusih samomora 3, o pobeglih nedoletnikih 83.

o izgubljenih predmetih 774, o najdenih predmetih 754. Prometa (prihod in odhod) na železniških kolodvorih je bilo in sicer vse leto 1922 ter v prvi polovici 1923: na glavnem kolodvoru 2,418.611 odn. 1,162.183 oseb, na drž. kolodvoru v Šiški: 92.163, odn. 100.712, na dolenskem kolodvoru 246.256, odne. 46.251 oseb. — Aleks. Vragović: Organizacija naše policije (št. 15, 16). — Vekoslav Keršovan: Reorganizacija policijskih vlasti u državi, a osobito u Slovenačkoj (št. 17, 18). Pisatelj se peča s predlogi Teodorja Šporna (vidi zgoraj) in izraža svoje mnenje, da bi se morala policija zakonito urediti tako, da bi prišle na sedeže velikih županov posebne policijske direkcije ali komisarijati. Vsi policijski posli naj se odvzemo samoupravnim oblastvom in dajo policijskim oblastvom. — K. Spahtić: Unifikacija zakona (št. 19, 20, se peča le z upravnimi zakoni). — **Državno pravo:** doc. Jovan Štefanović: Granice slobode parlamenta i zaštita građana od njegove svemoći (št. 21, 22). Pisec pledira za fakultativni zakonodajni referendum, dalje za pravico sodnikov, da preskusijo ustavnost zakonov in da jim neustavnih ni uporabljati. **Upravno pravo:** doc. J. Štefanović: Nadzor državne vlasti nad samoupravnim finansijama (št. 1—4). A. (limpić): Drugi medjunarodni kongres za poboljšanje administracije (št. 1, 2). doc. Jov. Štefanović: O administrativnim sudovima i njihovoj nadležnosti u opšte i kod nas (štev. 7—12). — Odgovornost policijskih i opštinskih vlasti po zakonu o taksama (št. 11, 12).

Razen teh in še mnogih drugih razprav in poročil prinaša list oficijozno mnogo uradnega gradiva, od katerega omenjam: Objašnjenje generalne direkcije posrednih poreza o razumevanju pojedinih odredab novog zakona o taksama; Načelne odluke opšte sednice Kasacionog suda; Pravilnik o upotrebi narodne snage za opravlku javnih putova; Pravilnik o uposlanju radnika stranih državljana.

Dr. M. D.

Gerichtszeitung (Dunaj) 1924. Ta v prvi vrsti praktičnim potrebam namenjeni časopis je prinašal tudi v lanskem 75. letniku obilico gradiva o pravnih vprašanjih, ki so še sedaj nam skupna z Avstrijo. Uvodni članek bivšega kanclerja F. Seipla: »Staat und Gesellschaft« govori o današnjih nalogah družbe napram državi (str. 1.) — Dr. E. Fischer-Colbrie: »Ein paar Worte über die Transportgefahr beim Kaufe« (str. 5). § 429 o. d. z. uravnava obenem s prenosom lastnine tudi prehod nevarnosti transporta. — Dr. Kleinmann daje pod naslovom: »Grundbuchsergänzung« nekaj nasvetov za poenostavljenje postopka (str. 6). — Dr. R. Weishut-Dr. Beißer: »Zum Begriff der bestätigenden Entscheidung« (str. 23). — Polemika, kdaj je smatrati sodno odločbo za potrjeno po § 502/3 c. pr. r. Dr. Weishut zahteva poleg potrditve sodbe po 2. stopnji tudi še soglasje v razlogih obeh sodb, dr. Beißer pa temu oporeka in zahteva samo soglasje v vsebini in pravni podlagi sporne pravice ali pravnega razmerja. Če tega iz tenorjev obeh sodb ni moči razbrati, je pritegniti v pojasnilo še ostale dele sodb. — Dr. H. Posthoff: »Verzicht auf Tariflohn« (str. 36). Pri-

stanek delavca na nižjo mezdo, kakor je pogojena v kolektivni pogodbi, je tako tekom delovnega razmerja kakor tudi po njegovem prestatku pravno brez učinka. Priporoča pa, ustanoviti za tožbe na naknadno izplačilo mezdnih razlik kratko zastaralno dobo. — V članku »Der Berufungsantrag. Nichtigkeiten« (str. 53) polemizira dr. M. Hantsch s Sperlom, češ da obsega prizivni predlog na razveljavo sodbe implicite tudi predlog na izpremembo in da so ničnosti našete izčrpno v § 477 c. pr. r. Dr. L. Heller raziskuje, kako je obravnavati različne znamenbe vrstnega reda pri prisilni prodaji: »Anmerkung der Rangordnung und Zwangsversteigerung« (str. 59). — »Liquidation und Dissolution« od dr. M. Klarmanna, prispevek k doktrini o razdružitvi družb (str. 76). — Dr. H. Diemath: »Verkürzung des schuldigen Unterhaltes« skuša pritegniti § 950 o. d. z. na pomoč, da bi preskrbel vzdrževalnino za nezakonske otroke od očetov, ki se udninjajo samo za hrano in stanovanje. (Primerjaj pa k temu sodbo dunajskega vrh. sodišča na str. 165.) Dr. H. Dnistriansky: »Moderne Theorie der Reallasten« (str. 114). Pisatelj raziskuje bistvo realnih bremen in jim nakazuje mesto med služnostmi in zastavnimi pravicami. Bistvo mu je gospodarski namen teh bremen, kajti realna bremena so »Nutzungsrechte«, ki se dosežejo s pomočjo tujega zemljišča. Vendar označuje njegova terminologija samo pasivno stran tega pravnega instituta. — Dr. E. Hellmer: »Zur Frage der Gerichtsferien« (str. 117) p'edira, da bi se poleg nekaterih spornih izreke tudi vse nesporne stvari za poštitiške. — Dr. P. Burkanta razprava »Das Ehehindernis des Katholizismus« je zanimiva že radi tega, ker brani senatni predsednik vrhovnega sodišča mnenje, da zakonski zadržek katolicizma že od leta 1867. (državni osnovni zakoni) ne obstoji več; da ga je razveljavila, če bi veljal še, senžermenska mirovna pogodba. Novo je poslednje mnenje, pa tudi tozadevnim razlogom se da prigovarjati de lege lata. (str. 129.) Dr. A. Lenhoff: »Ehetrennung und Unterhaltsanspruch« postavlja tezo, da za vprašanje, ali je plačevati preživnino, ni merodajna oblika prestopka, marveč krivda enega zakonca (str. 138). — Iz poročila 33. nemškega pravniškega shoda (Juristentag) v Heidelbergu od 11. do 13. septembra 1924 nas zanimajo samo nekatera vprašanja. Shod se je izrekel za to, da popresodi državno sodišče, je-li nasprotuje poznejši zakon ustavi. Popreso o rednih sodišč o tem je odklonil. Dalje se je izrekel shod za pritegnitev laiškega elementa k vsem kazenskim sodiščem. In sicer v obliki skabinov, poroto smatra za zastarelo in preživelo ustanovo (bila je v Nemčiji odpravljena z navadno naredbo). Zanimivo je tudi, da so nemški juristi z večino glasov sklenili, da se izdaj v civilni pravdi sodba brez poprejšnje razprave, če se stranki sporazumno odrečeta ustni razpravi (str. 148). — Dr. H. Reichel priobčuje pod naslovom »Staatsvertrag und innerstaatliches Recht« zanimivo sodbo viš. dež. sodišča v Hamburgu, češ da meddržavna pogodba, ki je postala državni zakon, tega svojstva ne izgubi samo vsled dejstva, da kot mednarodna

pogodba ne velja več. (Str. 153.) — Zadnja številka je posvečena izključno reformi bračnega prava. Po uvodnih besedah urednika priporoča prof. dr. R. Rötter »Der Weg zur Ehrerechtsreform«, str. 171) nov zakonik in fakultativno civilno poroko. Nevzdržnost sedanjega stanja prikazujeta na praktičnih primerih dr. E. Swoboda (»Aus den Grenzgebieten des Zivil- und Strafrechtes, im Bereiche der Dispensehen«, str. 174) in dr. H. Klang (»Interlokales österreichisches Eherecht«, str. 175.) — Za izpremembo zakona je tudi dr. Alfred »Rechtliche Beantwortung des sakramentalen Charakters der Ehe« (str. 180), dočim je, da se obdrži sedanje stanje, dr. L. Weinberger »Der Antrag Sever-Popp (str. 178). — Času primerno izpremembo § 144 k. z., nikakor pa ne odprave te določbe, priporoča dr. M. Prietsch: »Das Problem der Fruchtabtreibung« (str. 181). — Dr. M. Scheffenegger »Strafbarkeit der vorsätzlichen Unterlassung der schuldigen Unterhaltsleistung« (str. 182) se peča z načrtom kazenskega zakona iz leta 1912. — Zakonom, ki so nastali po prevratu v Avstriji, je posvečena cela vrsta člankov n. pr. Poročilo dunajskega pravniškega društva o štirih predavanjih o zakonu zoper nečedno tekmo (str. 12, 27). H. Luschin: »Anwendung des Familiengläubigergesetzes auf gesetzliche Unterhaltsansprüche?« (str. 24). Zanikalno. — »Erhöhung von privaten Pensionen bei Geldentwertung« (str. 25) Dve odločbi dunajskega vrh. sodišča, ki priznavata zvišanje privatnih pokojnin, češ da gre pri tem za starostno preskrbo, ki je pa tožitelji vsled razvredbe denarja ne morejo uživati, če se pokojnine ne zvišajo. — Dr. M. Hantsch: »Aus der Praxis der Außerstreitnovelle 1923« (str. 33). — L. Pachmann: »Die salzburgischen Jugendvorschriften (str. 40). — Dr. E. Hellmer: Die Überspannung des außerstreitigen Verfahrens« (str. 44).: Zakonodaja poslednjih let je odkazala nespornemu postopku precej stvari, ki spadajo po svojem bistvu med sporne stvari. Radi tega postaja nesporno postopanje sporno slabše vrste. Nujno je potrebno, vrniti se k stari, principialni razmejitvi med obema postopkoma. — Dr. M. Pietsch: »Berichtigungs-
zwang im Preßgesetz vom 7. April« (str. 49). Pisatelj prikazuje snov in razpravlja o tvarini po novem avstrijskem zakonu, izhaja pa iz temeljne teze, da popravek ni nič drugega kakor replika, z drugimi besedami, da pravzaprav ni popravek, ampak odgovor (str. 49). — Dr. I. Hauke: »Die Vereinfachung des Verfahrens außer Streitsachen (str. 81). — Dr. M. Hantsch: Mathematik im Familiengläubigergesetz (str. 92). Dr. A. Globočnik: »Berechnung des Erhöhungsanspruches nach dem Familiengläubigergesetze« (str. 146). — Dr. A. Langer: »Die Instandhaltungspflicht des Vermieters« (str. 155). — Meseca aprila je izšla posebna številka na čast Franca Kleina ob njegovi sedemdesetletnici. Jubilarja se spominja s toplimi besedami in ocenjuje njegovo delo dr. Fr.

Engel. Članki dr. E. Burna (»Die Februar - Novelle zu der ZPO für das deutsche Reich und unser Zivilprozeß«), dr. K. Heinsheimerja (»Der neue deutsche Zivilprozeß«) in dr. A. Mendelsohn-Bartholdyja (»Der Gütezwang«) se pečajo z zadnjo preosnovo nemškega civilnega procesa. — Dr. E. Hellmer: »Der Zivilprozeß Franz Kleins und der heutige österr. Prozeß« izraža željo, da bi se Kleinovo delo skoro očistilo peg in navlake, ki so posledica različnih razbremenitvenih novel (XV). — Dr. M. Pagenstocher: »Zur Auslegung des § 228 ZPO« zbira vse teorije in trdi, da se z zavrnitvijo pozitivne in z ugoditvijo negativni ugotovitveni tožbi ugotovi vselej tudi nebitje pravnega razmerja (XVIII). — Dr. G. Petschek »Relativ unbeachtliche Entscheidungen (XXXVIII). Tako imenuje pisatelj različne odločbe, na katere se drugim oblastvom, bodisi sodiščem bodisi upravnim oblastvom enostavno ni ozirati, ker so jih izrekli nekompetentni organi. — Dr. Hans Sperl: »Weigerung eines Schiedsrichters und Aufhebung des Schiedsvertrages« razlaga prav umestno navidezno antinomijo med §§ 581 in 583/2 c. pr. r. (LIII). — Drugi članki slavnostne številke, ki jim ni predmet civilni proces, so: Dr. St. Brassloff: »Die geschichtliche Grundlage des § 757 ABGB« (VIII). — Dr. H. Klang: »Richtlinien für die Aufwertung von Geldforderungen in der bisherigen Gesetzgebung (XXV). Išče iz sedanjih izjemnih zakonov smer-nice za bodočo valorizacijsko zakonodajo. — Dr. A. Menzel: »Einige Bemerkungen zur Rechts- und Staatspsychologie«. Kratke članek, ki skuša utemeljiti ločitev pojmov »pravna zavest — državna zavest« (XXVII). — Dr. R. Pollak: »Die demokratische Republik und ihre Volksvertretung (XLVII). Značilen članek, ki vidi rešitev demokratske republike v poudarjanju političnih dolžnosti, na mesto političnih strank naj stopijo interesne skupine, dolžnost glasovanja veljaj tudi za narodne zastopnike.

Dr. R. S.

Književna poročila.

Dr. Eugen Sladović: *Ženitbeno pravo. Štampano kao rukopis. Zagreb 1925.*

G. dr. Sladović, profesor na visoki šoli za trgovino in promet v Zagrebu, ki predava po 4 ure na teden tudi na pravni fakulteti zagrebskega vseučilišča, je izdal tekom letošnjega poletja v samozaložbi »Ženitbeno pravo«. Knjiga obsega v obliki velike osmerke v celim 144 tiskanih strani. Snov je razdeljena na 10 paragrafov: 1. Pojam ženitbe; 2. že-

nitbeno pravo; 3. vrste ženitbe; 4. priprave za sklopanje ženitbe; 5. ženitbene zapreke; 6. sposobnost za sklopanje ženitbe; 7. sklopanje ženitbe; 8. pravne posledice ženitbe; 9. razriješenje ženitbe; 10. nadležnost. Na naslovni strani se nahaja v oklepaju zaznamek: štampano kao rukopis. Ta zaznamek pomeni očigledno, da gre za tiskana predavanja ali skripta, namenjena v prvi vrsti slušateljem in da je treba s tega vidika izhajati tudi pri oceni.

Avtor se je potrudil na kratko podati versko- in civilnopravne ženitbene predpise, ki veljajo v naši državi, ne izvzemši mozaičko-talmudsko in šeriatsko pravo. Zato je spis zanimiv ne samo za poklicne juriste, ampak za vsakogar, ki se za aktualna zakonskopravna vprašanja zanima. Žal, da je besedilo dostikrat precej nejasno tako, da se niti pravno naziranje pisca v konkretnem vprašanju dostikrat ne more ugotoviti. Na strani 13 n. pr. trdi, da more v Bosno in Hercegovino pristojen musliman skleniti samo šeri-ženitbo brez ozira na to, v katerem kraju jo sklene. Ali je tudi civilna poroka, na katero so muslimani v vseh pokrajinah severno Save navezani, šeri-ženitba? Ali pa morda znači šeri-ženitba samo ženitbeno sposobnost v smislu šeriatskih predpisov? Ne morem pritrditi mnenju avtorja, da bi bila uvedba obligatorne civilne poroke v protislovju z uzakonjenim načelom verske paritete, ampak sem nasprotno prepričan, da konsekvентno izvajanje ravnopravnosti vseh konfesij državo sili neobhodno k civilni poroki.

Zgoščenost besedila, do katere se je avtor odločil radi visokih tiskovnih stroškov, vpliva neugodno na preglednost in tudi na jasnost, ki je posebno za ozirom na učno svrho, ki jo knjiga v prvi vrsti zasleduje, prepotrebna. Ponekod so se vrinile naravnost kvarne pomote: Mješovitu ženitbu imenuje avtor na strani 38 »ženitbu medju krštenoga i nekrštenoga lica«, na strani 39 pa zopet govori o mješovitih ženitbah između katolika i akatolika kršćana. Mešani zakon v tehničnem smislu je samo zakon med katoliki in nekатоliškimi kristjani. Pomot in netočnosti, ki se bodo morale pri event. drugi izdaji popraviti, ni malo. Ne kaže jih posamič naštevati, ker jih avtor pri predavanjih sam lahko opazi in popravi. Omenim naj samo, da apostolska datarija ni niti sodišče niti nima z dispensami od zakonskih zadržkov opravka (str. 61) in da je cel odstavek o ženitbenih zaprekah po pravu iztočne cerkve nujne revizije potreben, ker je po sedanjí vsebini absolutno nerazumljiv in za učne svrhe nerabljiv: iste okolnosti so n. pr. navedene enkrat kot zapreke, nato zopet kot zabrane. Kakšna razlika je med zaprekami, »ki ne dopuščajo ženitbu«, in med zaprekami, »koje zabranjuju sklopanje ženitbe?« Ako gre za impedimenta dispensabilia in imp. indispensable, je to treba jasno povedati. Kaj naj počne dijak z razliko med »ništetnost« in »nevaljanost«, ako mu ni niti najmanje obrazložena?

Napačna je trditev na strani 96, da je vsled čl. 142 ustave izgubil hrvatski zakon 27. aprila 1916 o priznanju islama svojo veljavo, ker ustava na privatnopravnih predpisih, ki veljajo v posameznih pokrajinah

sploh nič spremenila ni. Zato se morajo ženitbenopravne razmere muslimanov na Hrvatskem presojati i nadalje po drugem poglavju o. d. z., kakor velewa zgoraj omenjeni zakon, in ne po šeriatu, razun, ako gre za muslimane iz pokrajin, v katerih je zanje šeriatsko pravo od države priznana.

Zasluga avtorjeva je, da je nam prvi prikazal šeriatsko ženitbeno pravo v zvezi z ostalimi bračnopравnimi sistemi. Njegov spis lahko služi kot zgovoren argument, kako nujno bi nam bilo potrebno enotno državljansko bračno pravo.

Rado Kušej.

Prof. Dr. Eugen Sladović: Stečajno pravo, Zagreb 1925.

Pod tem naslovom je pred kratkim časom izšlo delo, ki vsebuje mnogo več, nego pove naslov. Vsebuje komparativno študijo petih partikularnih stečajnih in izpodbojnih prav naše kraljevine. Vse to na 149 straneh, vsled česar se bavi avtor obširneje s hrv.-slav. pravom, dočim se srbijansko, bos.-herc., slov.-dalm. in vojvodinsko ž njim samo primerjajo. Knjiga je prvo meni znano delo te vrste v Jugoslaviji in bo izvrstno došla slušateljem prava, pa tudi teoretikom in praktikom, ki ponovno čutijo potrebo, se seznanjati z razlikami med stečajnimi pravi v naši državi. Manj mi ugaja razvrstitev tvarine. Avtor negira (str. 7) razliko med materialnim in formalnim stečajnim pravom, češ da so »vse materialnopravne norme stečajnega prava gole konsekvence procesualne činjenice otvoritve stečaja.« Je to res, a ta lastnost jim nikakor ne krati značaja stvarnih norm, saj spadajo tudi norme o pravnih obrestih, o ukinjanju zastaranja vsled tožbe in dr. v materialno pravo, dasi so konsekvence civilnega procesa. Avtorjevo delo prihaja zato v očividno zadrego, na katerem mestu sistema, proglašeneza za izključno formalnega, naj uvrsti nauk o učinkih otvoritve stečaja na opravilno sposobnost stečajnikov ali na posamezne od njega ali ž njim sklenjene pogodbe: uvrščuje jih pod »općenito« stečajnega postopanja. Za stečajno izpodbojno, tudi čisto materialno pravo, otvarja poseben odstavek »stečajnega postopanja«. Kar imenujemo mi »stečajno postopanje«, je avtorju že stečajni postupak v najožjem smislu besede. Mislim, da bi delo pridobilo tudi na preglednosti, če bi se avtor vrnil k razlikovanju med mat. in form. steč. pravom, zlasti še, ker nadpisuje hrv.-slav. steč. zakon iz l. 1897 sam določbe §§ 1—61 doslovno »materialno pravo stečajno«, in ker vzdržuje isto razločevanje (dasi ne doslovno) naše najmlajše slov.-dalm. steč. pravo. — V »općem« delu (boljše uvodu) obrazlojuje avtor med drugim glavne norme naših mednarodnih stečajnih prav (izvenozemeljskega učinkovanja naših stečajev, in naspr.). Tukaj bi priporočal, da se dotakne njegovo delo tudi našega medpokrajinskega steč. prava in preišče uporabnost analogije norm mednarodnega na medpokrajinsko. V Zborniku II. naše fakultete sem prišel do zaključka, da učinkuje pokrajinski stečaj v pogledu stečajnikovih premičnih v drugih pravnih področjih kraljevine še s trenutkom, ko dospe tje kaj zaprosilo stečajnega sodišča za izro-

čitev ondotnih premičnin; v pogledu nepremičnin tujega pravnega področja da pokrajinski stečaj sploh ne učinkuje. Remeduro zoper to kvarno današnje ureditev (potom obveznega objavljajanja pokr. stečajev v Služ. Novinah) sem predlagal v letošnjem beogr. »Arhivu«. Rad bi bil čul mnenje drugih na svoj predlog. — V podrobnostih sem pregledal le avtorjeve navedbe o našem slov.-dalm. steč. redu in si želim k njim sledečih dopolnitev oz. nadomestitev, zlasti ker slov. komentarja k steč. redu nimamo in tudi ne izgleda, da ga dobimo. Pri predpostavkah za otvoritev stečaja naj se pove s potrebno jasnostjo, kdaj se zahteva po našem steč. redu zanjo nezmožnost plačila (ustavitev plačil), kdaj zadostuje prezadolženost. Naša nova ureditev je v primeri s staro in z ureditvami v drugih pravnih področjih vredna, da se nanjo opozorijo jugoslovanski čitatelji. Nezmožnosti plačila na strani dolžnika ni treba »dokazati«, kakor pravi avtor, ampak zadostuje, da se »verojetno izkaže« (§ 71 st. r.). To je poseben proc. institut, urejen po § 274 našega c. pr. r. Nikakor ne ustreza avtorjeva trditev, »da so pravni učinki otvoritve stečaja pri nas v glavnem isti, kakor po hrv.-slav. steč. zak. iz l. 1897.« Hrv. steč. zakon je v bistvu posnet po našem starcem iz l. 1868, dasi kaže napram njemu veliko napredka. A v našem najnovejšem steč. redu iz l. 1914 imamo, osebito, kar se tiče mat. pravnih učinkov otvoritve stečajev, celo vrsto novih, modernih, iz skušnje zadnjih desetletij črpanih določb s katerimi bi se morali seznaniti jugosl. pravniki, ker jim ostanejo sicer neznane ravno najmlajše pridobitve stečajnega prava. Zlasti imam v mislih od avtorja neomenjene nove norme naših: §§ 1, 3, 11 al. 2, 12, 14 al. 1 in 3, 15, 17 al. 3, 21 al. 2 in 3, 23, 24, 25 in 26. Iz opisa našega izpodbojnega prava izven stečaja morata iz stavka na str. 72: »Pojedinačko pobjljanje neodvisno je od otvorenja stečaja, a može se vršiti prije ili poslije otvorenja stečaja« izostati obe podčrtani besedi, ker jim nasprotujejo določbe §§ 37 al. 2 in 4 steč. r. Pri točmaženju poravnalnega reda izven stečaja bi se bilo moglo omeniti, da se je s to stvarino bavil tudi lamski kongres pravnikov v Zagrebu, in s kakimi resolucijami da je končal. — V jezikovnem pogledu rabi avtor za kredatarja termina »falit« in »prezaduženik«; prvi je pregrd, da bi se smel udomačiti v znanstvenih delih, drugi ni točen, ker je po modernem naziranju gola prezadolženost le izjemoma povod za otvoritev stečaja. Najbolje kaže, se zediniti na izraz »stečajnik«. Mesto »bližnji rodjak« se priporoča rabiti izraz »bližnji svojec«, ker spada k tem svojcem tudi nezakonska življenjska družica, ki ni ne sorodnica, ne svakinja. Tiskovno pogrešeno letnico »1924« na str. 53 bo nadomestiti z »1914«. — Končam s splošno željo, naj bi nam avtorji, ki se pogloblje tako do temelja posameznih gran naših partikularnih prav, kakor se je v navzočem delu g. prof. Sladović v stečajno, navedli ob sklepu svojih del smernice za bodoče unificirano pravo, ki jih smatrajo za najprimernejše. Tako bi njih dela postala važna, često merodajna že za zakonodajalca.

Prof. Lapajne.

Dr. Mih. P. Čubinski: Opšta karakteristika novih škola u krivičnom pravu. Drugo popravljeno i dopunjeno izdanje. Beograd, Izdavačka knjižarnica Gece Kona, 1925. Str. 45.

Profesor Čubinski (Subotica) se peča prav posebno s kriminalnopravno politiko in je izdal v ruskem jeziku že l. 1898 študijo o novih kriminalnopravnih šolah, torej tedaj, ko je Lombroso in »terza scuola« imela še veliko več priznanja kot danes. Ta študija je bila leto za tem, ko je izšla, prevedena od Gojka Pavlovića na srbski jezik. Čubinski sam pa je oskrbel drugo rusko izdajo leta 1911, a letos je priredil še drugo srbsko izdajo. Naravno je, da je snov dopolnil do najnovejšega časa.

Da bi vso vsebino Čubinskega brošure obširno navajali, za to v okviru poročila ni mesta. Zadoštuje naj ugotovitev, da so njegova izvajanja izčrpna, pregledna in zelo zanimivo prikazana. Kdor se hoče prilično hitro informirati v tej silno razrasteni materiji, ta bo pisatelju gotovo z lahkoto sledil in si bo sam ustvaril sodbo o tem, katera kriminalnopravna šola si more lastiti prednost vsaj relativne pravilnosti za današnje čase. Zelo ugodno, osobito za nas Jugoslovence, je pri tem dejstvo, da se ozira Čubinski tudi na rusko literaturo, ki je, žal, pri nas še malo poznana in priznana, pa tudi na rusko sovjetsko zakonodajstvo. Pri tem je moral ugotoviti popolno kazenskopravno pograšenost sovjetskega kazenskega zakonika, ki ustanavlja zoper načelo »nullum crimen, nulla poena sine lege« zločin »ekonomske kontrarevolucionarnosti« in grozi s kaznimi, ki so bile značilne za despotične vladavine srednjega veka. Trda, pa upravičena je sodba, ki jo citira Čubinski po prof. Maklecovu (Praga), da se pojavlja novo rusko pravo kot spaka vseh temeljev slehernega kulturnega prava. S tem se je daleko odstranilo od občega pravca istinito modernih kriminalnih šol, ki se čedalje bolj glede ekstremnih postulatov obruševajo in zblizujejo.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Erwin Riezler: Die Abneigung gegen die Juristen. München, Verlag der Hochschulhandlung Max Hueber, 1925. Str. 17.

Pravniki dobro vemo, kako čudna čustva nam prinašajo nasproti nepravniki in med njimi morda še največ — akademično izobraženi ljudje. To ni samo pri nas tako, drugod je še huje. To dokazuje naznanjena brošurica vseučiliškega profesorja v Erlangenu Riezlerja, ki je reprodukcija njegovega predavanja v Juristische Studiengesellschaft v Monakovem. Samokritika in samoobramba sta bila Riezlerju cilj in reči moramo, da je svojo nalogo zelo dobro rešil, ne da bi s tem hoteli reči, da jo je do dna izčrpal.

Pisatelj ugotavlja, da gre mržnja zoper juriste kot stanovski tip, ne pa kot osebe. Iz zgodovine kaže na znano dejstvo, da za juriste niso marali niti humanisti, niti reformatorji, predvsem ne Luther. Vendar misli, da zgodovinski moment pri dandanašnji mržnji zoper juriste ne prihaja več v poštev. Danes gre vse zoper juriste, ker so glavni predstavniki države in pa ker je preveč zakonov in naredb, a še tisti

so nepregledni, nestabilni, ne v ljudskem duhu izraženi. Po pravici pa odgovarja na te očitke Riezler, da je življenje dandanes vse pestrejšo, hitreje razvijajoče se kot nekdaj in da zakonov ne delajo več juristi, ampak pravno neizobraženi parlamentarci, osebno na polju uprave in financ ... Baš metodični način mišljenja pa da je nadaljnji razlog za mržnjo laikov zoper juriste. Če pa proglašja Riezler za vzrok zahteve po laičnih sodnikih to, da juristi odločujejo brez ozira na posebnost individualnega primera in dejanskih življenjskih potreb, vse po abstraktnih teoretičnih principih znanosti, ne pa, da obstoji bojazen pred t. z. razredno pravico (Klassenjustiz), bi tej ostri obliki separacije nagibov ne mogli slediti. Vsaj za udeležbo laikov pri kazenskem pravosodstvu je prav gotovo prva in glavna opora — potreba po kontroli ljudstva, da se ne more soditi baš v najtežjih primerih po — pritisku od zgoraj.

Prav posebno podčrtava Riezler še nadaljnji moment za mržnjo zoper juriste: birokratičnost juristov. Izključno stremljenje po istini in objektivnosti ni priljubljeno, in res je, da lahko zavede v birokratično šablono. Če pa navaja Riezler v podkrepitev svojih izjav, da se je tudi Wilson upiral z visoko odločnostjo in povsem odkrito sodelovanju juristov pri predelih za mirovne pogodbe iz navedenega vzroka, radi njihovega stremjenja po istini in objektivnosti, moramo vendarle, na čast spomina Wilsona, podvomiti o resničnosti take generelno izrečene trditve; nemara je pa veljala Wilsonova odklonitev juristov le — za neke osebe, ki so silile v ospredje.

Kot zadnji razlog večkrat omenjene mržnje zoper juriste navaja Riezler načelno razliko med pravom in etiko. Pravo, pravi, katero jurist ustvarja in uporablja, ne more zajemati samo iz tega, kar ljudska morala občuteva za pravilno in se tudi ne more na to utesnjevati; toda ne sme pa tudi ne priti navzkriž z glavnimi točkami tistega pravnega prepričanja, ki se iztaka iz etičnih čustev ljudstva. Zato naj jurist ne obtiči v sponah svojega poklica, ampak obdrži naj stike z gospodarskim in socialnim življenjem, pravdnostnim stremjenjem in duševnim tokom svojega časa. Tu je zadel Riezler gotovo pravo, ali moral bi po našem mnenju iti še korak naprej in zahtevati, da se ta njegov nauk oživetvori že v izobrazbi po vseučilišču.

Uvodoma smo rekli, da se Riezler ni oziral na vse momente, ki pridejo v poštev. V tem pogledu naj zadostuje konstatacija, da govori Riezler vseskozi **samo** — o juristih-sodnikih, kakor da bi drugih panog pravnika udejstvovanja ne bilo. Navzlic temu želimo njegovi brošuri tudi med Slovenci mnogo čitateljev; to pa ne samo med juristi, ampak tudi drugimi inteligentni spleh. Naj zvedo in proučujejo — zakaj nas juristov ne marajo.

Dr. Metod Dolenc.

Rješenja kasacionog suda. Izdavač Konzorcij Themis u Zagrebu.

Konzorcij Themis si je stavil nalogo, da publicira odločbe našega kasacijskega sodišča. Sedaj je izdal v štirih snopičih samo odločbe obeh

oddelkov Stola sedmorice, kasneje pa pridejo na vrsto odločbe ostalih oddelkov, namreč kasacijskega sodišča v Beogradu, vrhovnega suda v Sarajevu, velikega suda v Podgorici in oddelka kasacijskega suda v Novem Sadu. Pozdravljamo toplo podjetje in priporočamo novo zbirko vsem pravnikom, saj cena ni visoka. Konzorciju pa priporočamo, da objavlja važne rešitve v hitrem tempu, najnovejše odločbe so navadno vedno tudi najaktualnejše.

Dr. R. S.

Zbirka zakonov, izdaja Tiskovna zadruga v Ljubljani: 1925:

XVII. snopič: Zakon o kmetijskih kreditih.

XVIII. snopič: Zakon o tisku. Cena 8 Din.

Razne vesti.

V Ljubljani, 1. decembra 1925.

(Izredna glavna skupščina društva »Pravnika.«)
V namenu, da se društveniki informirajo o nalogah, ki čakajo slovenske pravnike s pripravljanjem prihodnjega pravniškega kongresa v Ljubljani, je bila sklicana na dan 29. novembra 1925 izredna glavna skupščina. Skupščino, ki so jo posetili člani v prav lepem številu, je otvoril in vodil načelnik g. dr. Danilo Majaron, ki je očrtal v kratkih besedah namen zborovanja. Podrobno je poročal nato g. predsednik višjega deželnega sodišča dr. Janko Babnik. Zahvalil se je najprvo gerentskemu svetu ljubljanske občine, ki je povabil pravnike, naj se vrši prihodnji kongres v Ljubljani, in zagotovil tudi, da bo mestna občina storila vse, da se bo kongres kar najudobneje vršil. Predlagal je, naj se vrši kongres v dneh od 1. do 20. avgusta 1926. Nato je poročal o predlogih, ki so došli dotlej stalnemu odboru. Predlagali so se tile referati, ki naj se na kongresu obravnavajo: 1. Izenačenje bračnega prava, 2. vprašanje valorizacije, 3. razširjenje institucije javnega helježništva (notariata) na vso državo, 4. pridobljene pravice in naše budžetno pravo, zlasti eksekucija zoper erar, 5. pravni značaj in tehnika naših finančnih (dvanaajstinskih) zakonov, 6. ali imajo pritožbe glavne kontrole na državni svet odložno moč? 7. združništvo in naša davčna taksna zakonodaja, 8. kako naj se uredi pravno razmerje državne uprave do samoupravnih teles (oblastne in srezke skupščine, občine)?, 9. kodificiranje določb internacionalnega prava v posebnem zakonu. Poročevalec je k vsaki točki pojasnil, zakaj smatra za potrebno, da se o teh referatih obravnava. Razvila se je debata o teh točkah, v kateri so govorili gg. dekan dr. Dolenc (zlasti o tem, zakaj ne smatra za nujno potrebno, da bi se postavil na dnevni red tudi

referat iz kazenskega prava, čeprav je tudi iz tega precej aktualnih vprašanj), univ. prof. dr. Škerlj, agrarni komisar dr. Spiller-Muys in vladni svetnik dr. Andrejka. Slednji je predlagal, naj se prevzame še predmet: Reforma policijskega prava. Načelnik dr. Majaron je konstatiral nato, da je skupščina imela uspeh, izjavil, da se bodo njene želje sporočile stalnemu odboru kongresa, ki bo imel v kratkem prvo sejo v Ljubljani, ter nato zaključil zborovanje.

(Drugi shod češkoslovaških pravnikov v Brnu.) Po preteku 21 let se je vršil v dneh 31. maja in 1. junija 1925 drugi shod češkoslovaških pravnikov v Brnu; prvi se je vršil leta 1904. Shod je bil mnogobrojno obiskan, udeležili so se ga odposlanci francoskih, poljskih, jugoslovenskih (vladni svetnik dr. Sagadin) in nemških pravnikov, pozdrave so poslala pravniška društva iz Pariza, Rima, Bukarešte, Sofije, Haaga, Kodanja in Ljubljane (Društvo »Pravnik«). Predsedoval je shodu dr. Franc Vážný, drugi predsednik najvišjega sodišča v Brnu. Shod je zboroval v petero sekcijah in sicer: 1. za državljansko in trgovsko pravo, 2. za procesno pravo, 3. za kazensko pravo in postopek, 4. za upravno pravo in 5. za finančno pravo. Obravnavalo se je o 23 tematih. Ni moči, ker nedostaja prostora, podati izčrpnega poročila o shodu, zato naj bo omenjenih le nekaj resolucij o tematih, ki zanimajo istočasno nas in so se pri nas obravnavali. Glede valorizacije je bila sprejeta resolucija: Posobna določba, da vpliva izprememba gospodarskih razmerij na obseg pogodbenih dolžnosti, se ne priporoča. Na vprašanje, ali je priporočati, da se uvede za vdovo nujni delež in popravi § 700 o. d. z. (dv. dk. 25/5 1844 št. 807), je shod odgovoril, naj se da vdovi pravica užitka do polovice zapuščine za čas vdovstva; vdova sme, če se omoži, to pravico prepustiti po analogiji § 1257 o. d. z.; § 700 naj ostane v formulaciji revizijskega načrta; zahtevek vdovca po § 796 o. d. z. naj se podobno omeji na užitek zapuščine. Polég tega je obravnavala prva sekcija vprašanja o upeljavi novih oblik hipotke, o narodnosti trgovskih družb, o ureditvi kolizije lastniške pravice s pravicami na nematerialnih dobrih in o zaščiti upnikov v družbah z o. jamstvom. Druga sekcija je razpravljala o razširjenju nespornega postopka, o iskanju materialne pravice v civilni pravdi, o reformi dokaza z zaslišanjem strank. Vprašanja o poravnalnem postopku shod zaradi nedostajanja časa ni utegnil obravnavati, zato je bila sprejeta na kratko resolucija, da shod priznava potrebo: 1. da se obdrži ustanova poravnave izven konkurza, 2. zenačenja in vsestranske reforme te pravne ustanove. — Kazenskopravna sekcija je obravnavala temata: kako razlikovati kazenske čine, o nedoločeni obsodbi, o kaznivosti homoseksualitete, kako naj se reformirajo pravna sredstva zoper sodbe zbornih in porotnih sodišč ter vprašanje o kaznivosti odprave telesnega ploda. Z večino glasov je bila sprejeta resolucija, da je prekinjenje nosečnosti v principu kaznivo, da pa je v zakonu natančno določiti, kdaj bi kaznovanje iz higijenskih, socialnih ali evgenetičnih razlogov nasprotovalo priznanim pravilom zdrav-

niške vede ali zahtevam razumne socialne in kriminalne politike. Nesporno zlo odprave telesnega ploda ni pobijati samo s kaznimi, ampak tudi s socialnimi ustanovami. — Sekcija za upravno pravo se je pečala na prvem mestu s ces. nar. od 20/4 1854 št. 96 drž. zak. in priporočala izmeno tega patenta z modernjšim. — Finančnoppravna sekcija je obravnavala o enotni kodifikaciji finančnih norm, o preosnovi administrativnega in kazenskega postopka v finančni upravi in o reformi študija finančnega prava.

Dr. R. S.

(Drugi shod češkoslovaških odvetnikov v Brnu.) Istočasno z zborovanjem češkoslovaških pravnikov se je vršil v Brnu v dneh 31. maja in 1. junija 1925 drugi shod češkoslovaških odvetnikov. Tudi ta zbor je bil lepo obiskan, poleg domačih odvetnikov so ga posetili odposlanci poljskih, jugoslovenskih in francoskih odvetnikov. Shod je razpravljal o treh vprašanih in sprejel o njih resolucije. V prvi se je izjavil, da je prenehati z nadaljnjimi omejitvami lastninskega prava, razveljavijo naj se tudi že obstoječe omejitve, kolikor niso utemeljene v današnjih prilikah. Ravno tako je opustiti sedaj običajno noveliranje zakonskih norm, a zakonodajno delavnost je nasprotno osredotočiti na popolno, občo reformo državlanskega, kazenskega, finančnega itd. zakona, vse to pa s potrebnim ozirom na interese zenačenja. — Zahtevek po neodvisnem odvetništvu je izrazila druga resolucija tako-le: Iz javnega interesa naj se uzakoni čim prej nov odvetniški red, temelječ na principu popolnoma avtonomne organizacije in odstranitve vsakega in kakršnega koli uradnega disciplinskega sodstva nad odvetniki in njih kaznovanja za izjave, učinjene v poklicu in prepustitev vseh zlorab prostosti v govoru in pismu stanovskemu disciplinskemu sodstvu, ki naj bo tudi v višji stopnji avtonomno. — Končno se je zbor izrekel zoper nadaljnje uvažanje laičnega življa pri oblastvih, ki izvršujejo sodno in upravno pravosodstvo, zbor je za omejitev njegovega območja, ker je prepričan, da je nepristransko izvrševanje pravosodstva zajamčeno le tedaj, ako je čim najbolj oproščeno direktnega ali indirektnega souplivanja po strankarskih in političnih interesih. Zbor izraža tudi nujno željo, da bi se raznišljalo o izpopolnitvi porot na ta način, da bi se pošiljali vanje samo kvalificirani porotniki, ki imajo smisel za objektivno izvrševanje prava. — Ko je izčrpal ta program, je izvolil shod stalno delegacijo češkoslovaških odvetnikov, poverjujoč ji nalogo, da izvrši sklepe zbora in fungira kot začasni odbor za prihodnji shod.

Dr. R. S.

(Dodatek k članku »Zakon o volitvi v občinska zastopstva v Sloveniji — v praksi«.)¹⁾ Ko je bil navedeni članek že izšel, sem slučajno naletel v zakonu o proračunskih dvanajstinalah za mesece julij, avgust in september 1923²⁾ na člen 74., ki se glasi: »Volilna pravica za volitev občinski poslovalcev (zastopov) v vsej kra-

¹⁾ Slov. Pravnik št. 7—8, 1925.

²⁾ Ur. list št. 235/1923.

ljevini je ista kakor volilna pravica za ostale volitve; potemtakem se vrše volitve narodnih poslancev, oblastnih in sreskih skupščin in občinskih poslovalcev (zastopov) po stalnih volilnih imenikih, izdelanih po čl. 1. zakona o volilnih imenikih.« Iz te določbe sledi, da je aktivna volilna pravica za volitve v občinske odbore že izza l. 1923. izenačena z ono za volitve v Narodno skupščino, da so posebni volilni imeniki za občinske volitve, kakor jih je predvideval čl. 18. zakona o volilnih imenikih, nepotrebni in nezakoniti, ter da se imajo tudi za občinske volitve uporabljati le oni volilni imeniki, po katerih se vrše volitve v Narodno skupščino. Kakor pa dokazuje praksa zadnjih dveh let, ni nikdo slutil, da se v nekem proračunskem zakonu skriva taka, vendarle precej važna določba. Spregledali so jo očitvidno tudi tisti, katerim gre v prvi vrsti skrb oziroma nadzorstvo za pravilno sestavo, popravo in razgrnitev volilnih imenikov.

Dr. Fran Vodopivec.

(Steriliziranje hudodecev.) Po eni strani se vrši od neke strani ljuta borba za prostost odprave telesnega ploda, po drugi strani pa hočejo nekateri izboljšati človeški rod s steriliziranjem hudodelcev in drugačnih asocialnih individuov. V Monakovem je zborovalo l. 1922 Nemško društvo za higieno rase. Tedaj so sklenili — med drugim — dvoje resolucij, ki izražata naslednje želje: 1.) Da se prepreči razploditev nesocialnih ali težko sprijenih oseb, naj se izločijo iz družbe in oddajo v delavske kompanije. 2.) Odločitev o dopustnosti, vzeti moškemu zarodno sposobnost, naj se prepusti posebnim strokovnjaškim svetom, sestavljenim iz raznih poklicev. K prvi želji bi pripomnil, da je pokojni znani kriminalist Hans Gross že pred dvajsetimi leti predlagal, naj bi se vršila deportacija avstrijskih hudodelcev, osobito degenerirancev, na določen dalmatinski otok, kjer bi med sabo lahko spolno občevali, — pa bi ne mogli več okuževati duševno zdravega človeškega materiala. Lani (1924) pa je saksonski deželni zdravstveni urad že izdelal načrt za zakon, s katerim naj bi se rešilo vprašanje, kako naj se umobolni, slaboumni in hudodelci po nagnenju napravijo za neplodovite, a se jim vendarle ohrani zarodna zleza. Ta načrt sta saksonski ministrstvu za notranje zadeve in za pravosodje odobrili in ga sprovedli državnemu ministrstvu. Načrt se naslanja na nemški kazenski zakonik in ga izpopolnjuje glede določb o telesnih poškodbah z novo: Ni podana telesna poškodba, če je zdravnik vzel zarodno sposobnost tistemu, ki trpi na duševni bolezni ali duševnih blodnjah ali pa na težkih, že udejstvovanih zločinskih nagnjenjih, ki bi po mnenju dveh uradno priznanih veščakov (psihiatra in evgenetika, oziroma pasemskega higienika) utegnila zelo verjetno težko kvarno obremenjevati njihove potomce. Operacija se sme izvršiti le s pristankom dotičnika, ali njegovega zakonitega zastopnika in poleg tega tudi še varstvenega sodišča. Ta načrt še ni prišel do parlamentarnega posvetovanja. Zanimivo pa je, da se dr. Aleksander Elster, v Zeitschr. f. g. Str. R W 46 zv., str. 68, v svoji kritiki nemškega načrta za kazenski zakon (1924) izreka precej skeptično o upravičenosti prisilne sterilizacije hudodelcev, češ

»da biologična veda še ni prišla tako daleč, da bi mogla z gotovostjo ugotoviti kakovost potomstva« — navzlic temu pa je mnenja, da bi morali že razmišljati, ali ne kaže urediti ves ta problem zakonitim potom tako, da bi se dalo obsoditi nekoga obenem, ko se mu odmeri kazen, na prisilno — steriliziranje. Mislim, da današnja generacija, zrevoltirana vsled svetovne vojne, po vsem mišljenju še ni dovolj pripravljena, da bi mogla dati definitivno zakonodajno rešitev problema — materinstva (glede odprave nevšečnega telesnega ploda pri ženskah), še manj pa problema — očetovstva (glede naravnih posledic spolnega občevanja pri moških).

Dr. Metod Dolenc.

(Praksa k tiskovnemu zakoniku.) Novi tiskovni zakon z dne 6. avgusta t. l., ki je bil publiciran v Službenih Novinah dne 8. avgusta t. l., je stopil v veljavo čez noč, brez vsake legis vacatio. Z vsebino tega zakona so se naši politični časopisi precej bavili, toda le glede njegovega političnega pomena. Tudi v Narodni skupščini se je vršil boj skoro izključno v tej smeri. Na tehnično izvedbo od vlade postavljenih vodilnih misli pa se je bore malo oziralo. Tako smo dobili zakon, ki mu je procedura prikrojena po zastarelem srbskem kazenskopravdnem postopniku, čigar ideje se z našimi sedaj veljavnimi določbami v izventiskovnem postopanju nikakor ne zlagajo. Ugotoviti treba na tem mestu, da stalni zakonodajni svet ministrstva pravde ni bil, — vsaj kolikor vem podpisani, ki imam tudi čast biti redni član tega sveta, — nikoli in v nobenem oziru vprašan o ureditvi tiskovnega zakona. Ni čuda, da imajo naši praktiki sedaj križe in težave z dejansko uporabo določb tiskovnega zakona glede postopanja. Ako hočemo, da se napake popravijo, jih je treba poznati. Slovenski Pravniki prevzame rade volje vlogo posredovalca. Prosimo torej vse gospode strokovnjake, ki so opazili, ali še opazijo kakšno hibo, nedoslednost, vrzel ali kaj enakega v tiskovnem zakoniku, da napišejo o tem kak članek ali vsaj kakšno vest ali pa da sporoče svoje skušnje pismeno ali ustno, seveda z navedbo konkretnega primera, uredništvu Slovenskega Pravnika ali pa podpisanemu. Odbor Pravnika pride na ta način do možnosti, da predloži v dogledni dobi pristojnim činiteljem spomenico o potrebi izpremembe ali dopolnitve določb tiskovnega zakonika.

Prof. dr. Metod Dolenc.

(Zakon o tisku in popravki.) Ko je izšel v št. 84 »Uradnega lista« iz l. 1925 »Zakon o tisku«, sem radovedno najprej prečital V. poglavje o »Popravkih«. V prvem odstavku člena 26 moti smisel netočen prevod. V 8. vrsti čitaj ... »bodisi, da se označujejo v popravku navedene natisnjene činjenice« (»bilo, da se u ispravi navedene nekatere ne bistvene pomisleke, smo na poglavje o »Popravkih« lahko ponosni, kajti v njem se zrcali iz pojma popravka izvirajoče, preizkušeno in edino pravilno načelo: »audiatur et altera pars«. Kje je resnica, naj sodi javnost, ki je čitala napad in v zakonu določeno obrambo. To je tem bolj podčrtati, ker je bila resna nevarnost, da bi navedeno načelo ne zmagalo,

Naš načrt zakona o štampi iz leta 1922 ni bil namreč povsem nenaklonjen tozadevnemu dokazu resnice in tudi naši teoretiki so se v zadnjem času zanj ogrevali. — (*«Sl. Pravnik»* 1924, št. 1, 2, 3, 4; moj contra votum se žal ni ponatisnil.)

Dr. Hinko Stepančič.

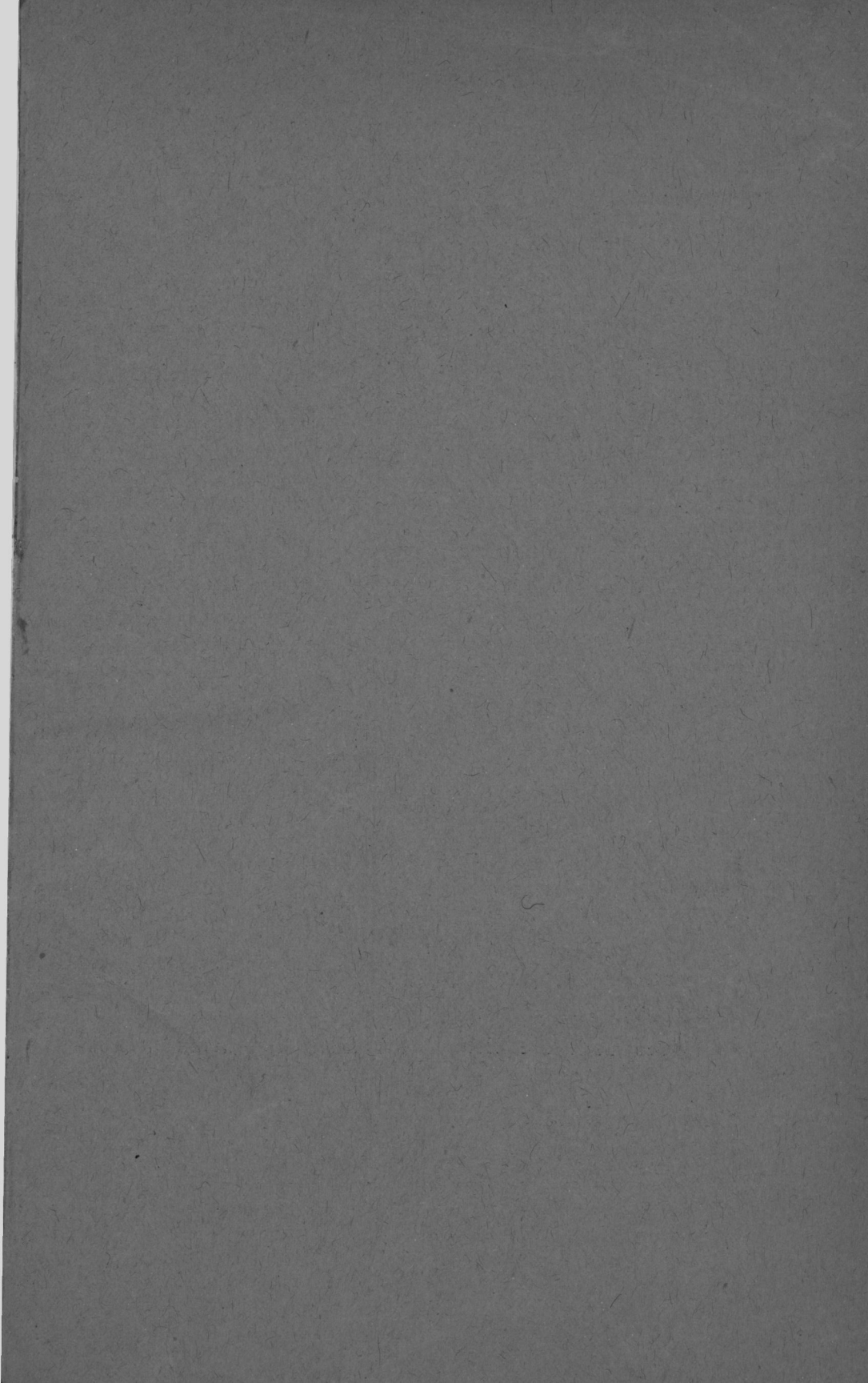
(Mednarodno Udruženje za kazensko pravo.) Po iniciativi gospoda prof. dr. Tome Živanovića, profesorja kazenskega prava na beograjskem vseučilišču in člana »Mednarodnega Udruženja za kazensko pravo« ter s sodelovanjem poznanih kriminalistov, se je dne 27. junija t. l. osnovalo v Beogradu »Kriminalistično udruženje kraljevine SHS« z začasno upravo, katero tvorijo: Predsednik: g. Mih. Jovanović, bivši predsednik kasacijskega sodišča v Beogradu; podpredsedniki: I. Dr. Tomo Živanović, prof. beograjske univerze, II. Dr. Ernest Miler, prof. zagrebške univerze, III. Dr. Metod Dolenc, prof. ljubljanske univerze. Sekretarji: I. Svetoslav Vulović v Beogradu, II. Marijan Horvat v Zagrebu, III. Dr. Hinko Lučovnik v Ljubljani; blagajnik: Vaso Lazarević, načelnik min. za not. zadeve. Udruženja te vrste obstoje že v skoro vseh državah in vsako izmed njih predstavlja nacionalno grupo v »Mednarodnem udruženju za kazensko pravo«, ki je bilo osnovano že leta 1889. in čigar centrala se nahaja v Parizu. Program in cilj tega mednarodnega udruženja je v glavnem ta, da se s skupnim delom vseh kriminalistov-teoretikov in praktikov — kar najbolj popolno in uspešno rešujejo vsi problemi kazenskega prava in ostalih kazensko-pravnih ved ter da se z vsemi sredstvi in v duhu modernih sodobnih kazenskopravnih načel skuša pobijati kriminaliteta. Isti cilj zasledujejo tudi lokalna udruženja v posameznih državah in torej tudi kriminalistično udruženje v naši državi.

Ker je prvi pogoj za uspeh omenjene organizacije čim večje število pravnikov ki bi imeli interes sodelovati, se usoja uprava obrniti na vse pravnike Slovenije s prošnjo, da vstopijo kot člani v omenjeno udruženje, ki bo dobilo s tem nove sodelavce. — Član udruženja lahko postane vsak absolvirani pravnik; letna članarina znaša 10 Din.

Vsak član tega udruženja more postati — po predlogu uprave na centralo v Parizu — tudi član Mednarodnega udruženja v Parizu z letno članarino 20 franc. frankov in dobi s tem pravico do brezplačnega prejetja organa tega udruženja »Revue internationale de droit penal«. V to svrhu je potrebno, da se vsak novi član udruženja izjavi, ali hoče postati tudi član mednarodnega udruženja in bo uprava v tem slučaju takoj stavila predlog za njegov sprejem.

Seznam novih članov obenem s članarino sprejema Sekcija krim. Udruženja, Ljubljana, univerza.

Naročnina za „Slovenski Pravnik“
znaša 60 dinarjev. Gg. naročnike prosimo, naj
zaostalo naročnino čim prej poravnajo; tudi
uprava mora poravnati svoj dolg tiskarni. Po-
služijo naj se v to priloženih položnic, ali naj
jo pošljejo blagajniku g. dr. Ignacu Rutarju, di-
rektorju poštnege čekovnega urada v Ljub-
ljani. Tudi reklamacije naj se naslavljaajo tja-
kaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko
je list izšel. Ravnotam se dobe Štefan Lapajne:
„Državni osnovni zakoni“ in vsi prejšnji letniki
„Slov. Pravnika“. Cena s poštnino vred za „Dr-
žavne osnovne zakone“ — 12 Din, za „Slovenski
Pravnik“ letnika 1924 in 1923 — 60 Din, ostali
letniki po 40 Din.

Proda se
Mayerhofer „Handbuch für den politischen
Verwaltungsdienst“,

7. zvezkov, 2. suplementa, 1. indeks zadnja izdaja in Judi-
katenbuch upravnega sodišča od l. 1884 do 1913.

Ceno pove uredništvo „Slovenskega Pravnika“.

